

MAGYAR LAJKA

Karácsonyi szám 6 lei

Tarifa postálá plátitá, aprobáril Dir. Gen. P

"Otthon" Írók és Hírlapírók BUDAPEST, 1937. dec. 25. 11.

Primredactor și redactor responsabil: **dr. Paál Árpád**

VI. — 268. (1710) Oradea, 1937. dec. 25

Primcolaborator: **dr. Gyárfás Elemér**

Tatarescu miniszterelnök a karácsonyi szünet alatt tárgyalásokat kezd a belpolitikai kibontakozás érdekében

A Magyar Párttal is megbeszéléseket folytat. — Codreanuék fölbontottnak tekintik a Maniuékkal kötött egyezményt. A francia sajtó koalíciós kormányt vár Romániában

Bukarestből jelentik: A belpolitikai helyzetben péntekig jelentősebb fordulat nem történt. A központi választási bizottság péntek reggelig nem hozta nyilvánosságra a hivatalos választási végeredményeket.

Ugy látszik, hogy a kormány a döntést karácsony utánra akarja halasztani.

Jólétesült körökben tudni vélik, hogy

Tatarescu a karácsonyi szünetet fontos belpolitikai tárgyalásokra óhajtja felhasználni.

Ezeknek a tárgyalásoknak az volna a céljuk, hogy a kormány egyes pártok támogatását megnyerje. Szó van a Gheorghista párttól, Junian pártjáról, sőt még a Magyar Párttal való tárgyalásokról is. Ez a hír nem is látszik egészen valószínűtlennak, mert Tatarescu számára a legkönnyebb megoldás az volna, ha a kisebb pártokkal parlamenti együttműködést tudna megteremtetni. Hogy a Magyar Párttól is szó esik, az sem rendkívüli jelenség, mert

hisz a Magyar Párt a választási eredmények alapján ma az ország ötödik pártja az erőviszonyi rangsorban.

Kérdés azonban, hogy a Magyar Párt egyáltalán támogathatja-e a liberális pártot, amelynek kormányát az eddigi összes kormányok közül leginkább sérelmezte. A Magyar Párt és a kormánypárt együttműködéséről csak abban az esetben lehetne szó, ha az egész mai kormányzati rendszer gyökerében megváltozna és a kisebbségi kívánások teljesítettének.

A helyzetelakulásba lényegesen beletartozik, hogy Codreanu pártja a választások befejeztével felbomlottnak tekinti a Maniuékkal kötött megnevelési egyezményt. Erről Codreanu pártvezér csütörtökön formális kijelentést tett a pártvezetőségi gyűlésen.

A francia sajtó kedvezően fogadja a román választások eredményét. A *Petit Parisien* írja, hogy megnyílt az út a koalíciós kormány létrehozására és így a szélesebb megalapozású kormányzásra. Az *Oeuvre* szerint a belpolitikai helyzet nem megy át különösebb változáson. A *Jour* lehetőleg tartja, hogy a koalíciós kormányzás a liberálisok és a nemzeti parasztpárt együttműködésével jön létre, mert ennek a kettőnek van egymáshoz legközelebb álló külpolitikai irányja.

Minden körülmények között helyén marad a kormány

București. Saját tud. Illetékes politikai körökből nyert értesülés szerint a kormány mindenesetre helyén marad addig, amíg Tatarescu betölti négyéves kormányzatát. A négy év betöltésekor Tatarescu hozzájut a jogszerű szenátor-sághoz.

Bucureștiből jelentik: A belpolitikai helyzetről a „Lupta” című bucarești lap a következőket írja:

Liberális politikai körökben a legnagyobb nyugalommal néznek a kibontakozás elé. A törvényhozás február tizenhetedikén ül össze. A korelnök A. C. Cuza lesz s ő fog elnökölni a mandátumok igazolása alatt is. Az igazolási vita abban az esetben, ha a kormány nem tud együttműködési megegyezést kötni valamely csoporttal, meglehetősen nehéznek ígérkezik. Kormánykörökben olyan értesülések vannak, hogy

a Nemzeti Parasztpárt az igazolások megakadályozására fog törekedni, hogy így kényszerítse ki a kormány bukását.

Ha az ellenzék elhuzza a vitát, az igazolás esetleg március tizenötig a rendes ülésszak befejezéséig is eltarthat. Az ülészakot előreláthatólag nem hosszabbítják meg s a törvényhozás csak az őszel ülne össze új tanácskoásra. Október tizenötödikéről az ülészakot a törvényes rendelkezések értelmében november tizenötödikére halasztják. A „Lupta” hangoztatja, hogy a minisztériumokban dolgoznak az 1938—39-iki költségvetés összeállításán s a költségvetést valószínűleg királyi rendelettel léptetik életbe.

Dr. Sabin Manóila, a központi választási bizottság titkára érdekes nyilatkozatot adott a „Timpul”-nak a mandátumok elosztására vonat-

kozólag. Feltételezi azt, hogy egy párt sem kapja meg a mandátumjuttalékot. A szétosztási kulcs ugyanaz, mint amit eddig is alkalmaztak a mandátumjuttalékot nem szerzett pártok részére. A szétosztás úgy történik, hogy először a legkisebb arányszámot kapott pártot elégítik ki és mandátumot kapnak a listavezetők azokban a megyékben, ahol a többiekkel szemben a legnagyobb százalékos értéket el. Így folytatják a szétosztást a többi pártokkal a százalék növekedő sorrendjében, a fennmaradó mandátumokat kapja a legtöbb szavazatot kapott párt. Az ilyen szétosztásnál bizonyos nehézségek adódnak s ezeket a választási bizottságnak kell megoldania.

A KORMÁNY KÉSZÍTETI A JÖVŐ ÉVI KÖLTSÉGVETÉST

Bucureștiből jelentik: A kormány tagjai csütörtökön délután a miniszterelnökségen minisztertanácsra ültek össze. A kiadott hivatalos közlemény szerint Tatarescu miniszterelnök vázolta azokat az általános elveket, amelyek alapján az egyes minisztériumok az 1938—39. költségvetést összeállítják.

A költségvetést a jövő év február 15-éig kell elkészíteni, hogy kellő időben a képviselőház elé lehessen terjeszteni.

A miniszterelnök kijelentette aztán, hogy január hónap második felében Bucureștibe nagy közigazgatási értekezletet hív össze. Az értekezleten részt vesznek a prefektusok, a városok polgármesterei, az egész ország közigazgatás szolgálati főnökei és a kormány ez alkalommal fogja ismertetni azokat az új elveket, melyeket a közigazgatási életben alkalmazni óhajt. A minisztertanács este negyednyolckor ért véget

Karácsonyi ajándék

Írta: Dr. Paál Árpád

Az idei karácsonyunk a belpolitikai életnek bizonyos meglepetéseket hozott: a parlamenti választások eredményét. Az összeszámlálások után az eddigi helyzet az, hogy a kormánypárt nem kapta meg azt a negyven százalékos országos szavazattömeget, amennyi az 1926-ik évi választói törvény szerint őt a túlnyomó többség állapotába juttathatná. E törvény szerint ugyanis már negyven százalékos szavazati eredmény esetén úgy veszik az illető pártot, mint amelyet a képviselőházi mandátumok felerészével kell jutalmazni; aztán még ugyanez a párt a mandátumok másik felerészén is osztozik a többi pártokkal, mindenki a maga szavazatai arányában. Így a negyven százalékos párt a többiek rovására részestül jutalomban, vagyis a többi párt annyi mandátumban se részesül, amennyi a maga szavazatai arányában megilletné.

Mindenesetre olyan rendelkezés ez, melynek lehetnek ugyan nyomós politikai indokai, de a parlamentarizmus elvének, a népképviselő természetesen érzési kívánalmainak megse tudnak megfelelni. Azt mondják, hogy a nyugodt kormányzás érdekében szükséges a mesterkelt többségalakítás. Helyes; legyen nyugodt és megfontolt a kormányzás, de ehhez mégse szükséges az, hogy mesterkélten alkossanak többséget. Hanem éppen ellenkezőleg az szükséges, hogy a kormányzat minden népi kívánalmat a maga tömegaránya szerint vegyen számba. A számbanemvétel inkább teremt nyugtalanságot, s amellett kormányzati fölületességet, mint az, ha a dolgok és helyzetek valóságával öncsalás nélkül, nyíltan szembenézünk. Az ilyen nyílt szembenézés egyenlő azzal, hogy az ország vezetői nem látszatokra, hanem valóságokra támaszkodva kormányoznak. Egyenlő azzal, ami az egyes embereknél a helyes önismeret áldása, s ami egyedül alkalmas arra, hogy ne túlzások legyenek az irányítóink, hanem az élet körülményeihez és a többi emberek életigényeihez való okos és kiegyenlítő alkalmazkodás.

Nos, a mostani karácsonyi választások országunknak ezt a kiegyenlítő, mindent pontosan számbavevő alkalmazkodási lehetőséget hozták. Hiszen a hatalom birtokában levők csakugyan meglehetők voltak, hogy azt a hiányzó két és félszázalékos a negyven százalékos színvonalra kierőltessék. Nem tették ezt, s ezzel óriási szolgálatot tettek annak az országos érdekeknek, hogy a kormányzat a népkiválmalmat a maga arányaiban láthassa maga előtt. Nem a kormányzati kényelmességre törekedtek, hanem arra, hogy az összes áramlatokat a maguk teljes jelentősége szerint méltányolják. Ez természetesen több gondot és több odaadást kíván, de a kormányzati munka csak így lehet igazán mélybe hatoló. A kormányznak a negyven százalékos többségi jutalom erőltetéséről való lemondása tehát egyáltalán nem vereség, hanem a böles önmérséklet győzelme.

Háttra van, hogy az ellenzék is ezzel a böles önmérséklettel tekintze a helyzetet, s ne akarjon mindenáron kormányvereséget látni a választási eredményekben, s ne akarjon viszont győzelmet látni a saját oldalán. Hiszen ilyen szembenállás a valóság szerint nincsen. A kormányznak a mostani választási eredmények szerint is tekintélyes viszonylagos többsége van minden más párt fölött, a szená-

Beakartak törni a moszkvai német követség épületébe

Az éjjeli őr ébersége megakadályozta a betörést

Moszkvából jelentik: December 23-ára virradó éjszaka a német követség épületénél szolgálatot teljesítő éjjeli őrre ismeretlen tettesek ráöltöttek. Az viszonzta a lövéseket és ezzel sikerült a támadókat elűznie. A vizsgálat során megtalálták a támadók három kilőtt töltényét és egy lótrát, amelyet az elmenekült támadók hátrahagytak. A létra azt bizonyítja, hogy az ismeretlen támadók a német követség épületébe akartak behatolni, ezt azonban az éjjeli őr ébersége megakadályozta.

RADION!

Foltok,

melyeket vörösbőr, gyümölcs, tinta, kávé, vagy csokoládé, okozott (rozsdafolt kivételével)

eltűnnek:

ha fehérneműjét félórán keresztül Radion-oldatban kifőzi.

Békéről a béke ünnepén

Irtó: dr Léber János

Igy karácsony táján, amikor megszűnnek a hangos nyári viharok, amikor elcsitulnak a vad, kóbor novemberi szelek, amikor halotti nyugalomba dermed a természet, ugyan miről is lehetne másról írni, beszélni, elmélkedni, mint a békéről. A békéről, mely megvan a természetben, de hiányzik az emberi lelkekben. A békéről, mely után oly olthatatlan vágygal sóvárog minden ember, mert tudja, hogy az öröm és boldogság édes szőlőfürtje csak a béke tökélyén fakadhat.

Sohase beszéltek annyit a békéről, mint most; sohase erősködtek annyit az emberek, hogy minden cselekedetükben békevágy futi és vezeti őket, mint manapság. És még sincs béke! ... Mert csak beszélnek róla, de tenni érte igazában nem tesznek semmit. Ellene azonban annál többet...

Korunk szellemerkölcsös életének legfőbb jellemzője — a kétszínűség. Sohase mondani azt, amit gondolunk és sohase cselekedni azt, amit mondunk. Meglévésre, félrevezetésre, csalásra van alapítva az élet, az érvényesülés. Egyénnél éppen úgy, mint a különböző társadalmi osztályoknál s az egyes nemzeteknél. A meglévésre és a család pedig megölje minden igazi békének.

Általános bizonytalanság, kapkodás, félelem jellemzi a mai embert. Nem leli helyét. Egy hatalmas vihar kilendítette régi racionális, hitetlen, ősi és földimádó létezéséből s most itt áll pörén, levetkőzötve, minden igaz és hazug értékétől megfosztottan a lét örök titokzatos és kínzó kérdései előtt. Látja már és érzi, hogy semmi és senki a világon. Hogy mögötte pusztulás, előtte problémaszakadékok tátongó mélyei. Ezek felé sodródik akarva-akaratlanul. Szeretne megállni, de nem tud. Szeretné lábát megvetni egy szilárd ponton, de nem talál multjából egyetlen maradék követ sem, amelyre biztosan támaszkodhatnék. Elmállott mind vagy porrázúzódott a láthatatlan erők pokoli birkózásában... Minden megsem-

misült benne és körülötte, amit eddig nagynak, jónak, igaznak, viharállónak tartott... Szeretne megfogózni valamibe: egy kézbe vagy kötélbe. De nincs se kötél, se kéz! Hihetetlen gög-jében maga vágta el azt a kötelet, melyen olykor-olykor Isten kebelére csuszhatott s a jóbarát, akivel együtt danolta hajdan a vig világ gondtalan dalát, — nem segíthet rajta, mert hasonló vívódások kínzókamrájában sinylődik.

Ez a mai ember! Ilyen a mai ember túlnyomó többségében! Talajavesztett és elégedetlen. Keserű és lázadó! A földhöz tapadt, az aranyhoz és a kenyérhez. S mivel az arany is, meg a kenyér is igen gyakran és igen könnyen kicsuszik a kezéből, gyilkos haraggal markolássza, vagy tehetetlen dühvel kapkod utána, mert nincs semmije, amivel az elvesztett vagy meg sem szerzett földi kincseket, földi örömeiket pótolni tudná.

Az ember békétlen, mert elégedetlen... Elégedetlen, mert hitetlen...

Nincs béke az emberek között sem, mert a hitetlen ember önző és kapzsi. Mindent magának igyekszik megszerezni és megtartani. Másra: mások hasonló vágyára, jogára nincs tekintettel. Az az anyám, amit megesezem!... — szokja mondani az ilyen hitetlen ember. Más egyebem úgy sincs. Ide tehát a világ örömeivel és élvezeteivel... Mindegy hogy mibe kerül!... Mindegy, hogy mi tapad hozzá: arany-e, gyémántpor-e, vagy sár és piszok?... Mindegy, hogy hány ember verejtéke, könnye csurgott belé!... Sietni kell... Nem érek rá várni a magam-termelte gyümölcsre. Onnan tépek, ahol van. Nem érek rá szánakozni. Törődöm mindenki magával. Ha én erős vagyok, legyen ő még erősebb. Erőszakosságomat győzze le még nagyobb erőszakkal. Ravaszágomat nagyobb ravaszággal. Nincs társadalmi szolidaritás! Nincs emberszeretet. Nincs osztálybéké!... Csak éhség van és szomszóság. Étel kell és utál! Örömi és lerészegedés, hogy ne tud-

jam, ne lássam, ne érezzem, mikor csap le rám a halál — a „végső” megsemmisülés.

Nincs idegenebb, gyűlöltebb fogalom ma a világon az „áldozat”-nál. Ez a másik oka a társadalom örökös béktelenségének. Az emberek nem tudnak áldozatot hozni egymással szemben. Nem tud áldozatot hozni a munkaadó! Mihelyt észreveszi, hogy üzletének vagy iparának jövedelme csökken, alkalmazottainak amugy se magas bérért igyekszik behozni, meglakarítani az elmaradt nyereséget. Mit törődik azzal, hogy munkása a csökkentett jövedelméből még kevésbé tud megélni; hogy idő előtt elpusztul s vele pusztul felesége s talán négy-öt gyermeke is. A munkaadó lelkiismeretét mindez nem bántja, mert hiányzik belőle az embertársi szeretet.

Sokszor a munkavállaló se különb. Örök ellenséget lát a munkaadóban, akít gyűlölni, akinek megrontására törni — Marx tanítása szerint — osztályöntudatból folyó kötelessége. Semmivel se végez több munkát, mint amennyit kialakult. Semmivel se dolgozik jobban, mint ahogy fizetve van, nehogy ezáltal a munkaadójának a megérdemeltől több hasznot hajtson. Pedig lehet, hogy a munkaadó lelke éppen „erre” vár: erre az intésre, erre az indításra, erre a példára, becsületességre... Erre az áldozatra! Hogy maga is megváltassék, megváltozzék és a jó útra térjen általa.

És miért hiányzik annyi családból a béke? Miért borul fel annyi házasság? Mert túl a gazdasági bajokon, túl a szociális nyomorúságon, túl a divatos erkölcsstelenségeken — a házastársak sem tudnak egymás irányában béketűrők, lemondók, áldozatotvállalók lenni! Az emberi élet nyomorúságokkal teljes. Ez alól a házastársak élete sem kivétel. A nyomorban, a betegségben hónapokig, sőt talán évekig is kitartani házastársunk mellett, lemondani kedvteléseinkről, örömeinkről, szórakozásainkról — nehéz kereszt. Áldozat. Keresztényi lélek vállalja. Hősi lélek örömet is leli benne!... Am-

**a legjobb
sportharisa ya**

de milyen kevés az igazán keresztény: milyen ritka a hősi lélek a mi világunkban! Csoda-e hát, ha örökös forrongás, nyugtalanság, lázadás, békétlenség rázza, remegteti társadalmi életünk amugy se túlságosan jól megszerkesztett épületét?

A nemzetek közötti békétlenségnek legfőbb oka szintén az önzés. A gőg és a hatalomvágy. Nem a népben magában, hanem a nép vezetőiben: a politikusokban. Az Isten mintha vak-sággal verte volna meg őket. Elvesztették tisztán látásukat józan mérlegelő és ítélkező képességüket azokban a kérdésekben, amelyek nemzetük, sorsára, nem átmeneti, hanem maradandó: életet és fejlődést biztosító jólétére vonatkoznak. Szövetségeket kötnek és oldanak pusztán a pillanatnyi érdekek hatása alatt... Barát nincs, csak érdeltárs. Aki nem érdeltárs, — ellenség. Akitől félni kell. Akinek a megrontására, meggyengítésére törni, politikai bölcsesség, államférfiúi erény. Ezért van annyi szerződésbontás, ezért van annyi feszültség, harag és gyűlölet a nemzetek között. S ezért feszülünk minden este azzal az aggodalommal ágyunkba, hogy másnap talán már háborús reggelre ébredhetünk.

Ennek a feszültségnek kiváltását, fenntartását és fokozását nagyban elősegíti a fegyverkezési ipar rejtett és nyílt propagandája. Minden vita, minden konfliktus, minden fenyegetés és kardcsörtetés a hadianyaggyárak malmára hajtja a vizet. Csillagászati számokkal tudnánk ma már csak kifejezni azokat az összegeket, amelyeket az országok fegyverkezési célokra fordítanak.

Azt mondják, hogy a békét csak állig fel-fegyverzett, féltelmes hatalmak biztosíthatják és védhetik meg. Meddig? Amíg a vélt ellenfél is fel nem készül a leszámolásra. Egy szép napon éppen azért fognak összezsapni csak a hatalmak, mert már nem tudnak tovább fegyverkezni.

A régi latin közmondásnak ravasz megkerülése ez a békebiztosítási elmélet. A régi népekben volt annyi őszinteség, hogy nevén nevezték a gyereket: Ha békét akarsz, készülj háborúra! Mert más megoldást akkor még nem ismertek. Egyetemes emberiségről, nemzettestvériségről, embertársi szeretetről akkor még nem hallottak s nem tanulták az iskolákban és templomokban az emberek. Maradt tehát utolma ráadásul önvédelmi eszközként a háború

De ma a kereszténység huszadik évszázadtól éljük: a „kultúra“ tetőfokán járunk; Népszöveget alkotunk és tartunk fel reménytelen pénzben; nemzetközi jogot tanulunk és tanítunk minden egyetemen: mi nem tehetjük magunkévá a kereszténytelen, pogány kultúrát, jogfosztó és jogtörő antik Róma axiomáját!...

Akadnak olyanok is, akik „nemzetgazdasági“ okokra hivatkozva tartják szükségesnek a fegyverkezést. Ha a fegyvergyárak leállítanák a munkát — okoskodnak ezek az alközigazdászok — országonként százszázatok és milliók vesztenék el kenyérkereseti lehetőségüket s alapjaikban rendülnének meg azok a vállalatok, amelyek ma a fegyverkezési ipar megrendeléseiből élnek túlnyomórészt vagy legalább is nagyrészt. Olyan gazdasági válság állna be, amilyent nem ismert még eddig a történelem. Csak látszólagos igazság van ebben az okoskodásban. Mert valójában úgy áll a helyzet, hogy a háborús ipar minden nehézség nélkül átszerelhető a megélhetés könnyebbítésére előmozdító iparrá. Ha pedig mindaz a tőkét, azokat a gazdasági erőket, azt a tudást és vállalkozási kedvet, amit eddig egyes érdekeltségek öldöklő gépek, gázok, szerszámok kitalálására, tökéletesítésére és előállítására fordítottak, ezentúl a népegészséget, népjólétet, civilizációt és kultúrát szolgáló célokra fordítanák, felmérhetetlen haszon s felbecsülhetetlen anyagi és erkölcsi áldás fakadna

belőle. Mert ennél a termelésnél nemcsak a termelés „menete“ lenne lendítő erő a gazdasági életben, hanem a termelés produktuma, a termelés „eredménye“ is a nemzet jószágkészségét gazdagítaná.

Igazi békére nem számíthatunk eddig, amíg a fegyverkezési ipar szolgálatában álló sajtón keresztül ilyen és ezekhez hasonló hazugságok metelyezik a lelkeket és amíg majdnem minden államban a törvényhozók és felelős államférfiak igen nagy része valamilyen formában kapcsolatban van a hadiiparba fektetett tőke bármily kis részével is.

Nem véletlen az, hogy pont karácsonykor mondtuk el, írjuk meg mindezeket. Karácsony nemcsak az örömeink, nemcsak a szeretetnek, hanem a békének is legsajátosabb ünnepe. Karácsony szent éjszakáján szállt le a második isteni személy a földre, hogy kibékítse az emberiséget az Istennel; elégtételt szolgáltatván neki az első emberpár vétkeért. Karácsonykor öltött emberi testet az Ige, hogy meghirdesse a világnak a béke evangéliumát s az üdvözülés feltételévé szilárdítsa, magasztosítsa a szeretet parancsát. Semmi mást nem kellene tenni, csak hinni az Ige evangéliumában; befogadni és élni azt betű és lélek szerint egyformán és megtartani a szeretet törvényét... És béke lenne a földön... Örök és boldog béke... Bent a szívekben s kint az emberek között egyformán!...

Földi István riportja

Kétlövetűvel a kortesautók nyomában

Utólagos harctéri jelentés a választási frontról

Már túl vagyunk a választások nehéz napjain, már nyilvánvalóvá lett az is, hogy a voksok miképpen oszlottak meg s ilyenkor lecsillapodnak a jelölt és önjelölt urak kedélyei is annyira, hogy ha visszapillantanak kortes utjaik egyik-másik kevésbé sikerült állomására, már nem érznek bosszút, hanem megelégszenek azzal, ha a „keserű tapasztalatok“ rovatában számolnak el egy-egy felülést.

Ilyen felülések mindig és minden helyen előfordultak, azonban, én ezuttal csak a székelylakta vidék s annak is egy kisebb körzetére szorítkozom. Ilyen kicsi helyen is éppen elég gyűlölet össze, ha tekintetbe vesszük, hogy talán sehol se folyt olyan nagy agitáció a különböző pártok részéről, mint a székelyek között.

Hijába, most látszik meg, hogy mégis erősen szeretnek munkót, — mondta nekem egy deresedőhajú székely s mikor arra kértem, hogy bővebben indokolná meg ezen merész állítását, nem kevesebb, mint nyolc különböző párt jelöltjeit sorolta fel, akiket onnan ismert személyesen, hogy valamennyi megkérte kortesnk a pártja részére.

IGY KEZDŐDÖTT...

Ha stilszerűen akarnám kifejezni magamat, valahogy így kellene kezdenem:

A választási fronton a csatározások a rossz, kedvezőtlen időjárás és szokatlanul nehéz terep dacára is, heves lendülettel folytak. A szembenálló felek gépesített osztagjai nehéz plakátbombákkal és ígéretpörökkel felszerelve semmi aka-

dálytól se rettentek vissza s olyan pergőszó támadásokat intéztek, amilyenre a modern kortesháboruban se volt még példa. Ilyen gépesített osztag után dőccögött az én újságírói kétlövetű szekerem, melynek a gépjárművek fölött megvolt az a tulajdonsága, hogy a két feketét nem kellett állandóan más-más sebességre átkapcsolni, hanem hasigérvő locsban és nyaktörést ígérő kőbuckákön is lassu, de egyenletes trappban haladtunk s az emelkedett hátulsó megfigyelő ülésből szem, sőt sokszor fültanuja is lehettem a hadműveletnek.

KÉT TEHENNEK NEM AKAD GAZDÁJA.

Az autó lefékezett, illetve az autót lefékezte a sár és a jelölt urak megrökönyödve vették tudomásul, hogy le kell szállani, mert hájtól duzzadt, elkényeztetett testüket nem bírja a motor.

— Ha már így áll a helyzet, ezt a kellemetlenséget is hasznosítom, — gondolhatta a legnagyobb hasu jelölt és a lassu gondolatot gyors tett követte. Látott az uton ácsorogni néhány székelyt, megszólította az egyiket ilyenképpen:

— Jere ide maga testvér. Valamit mondok.

A székely beljebb húzta a fejébe a báránybőr sapkát, vagy kettőt kurtát köhintett és a sártengeren két hosszalépcsben áltál lépve, megállt a kövér ember előtt.

— Hova szavazom?

Az atyafi bajusza alatt kelletlenül rándult balra a száj és csak lassan kaptak értelmet a hangok.

— Izé, erre még rájaérek gondolkozni...

— Ide nézz, — izelt harsányan a jelölt a jobb kezének két ujját magasbaemelve, mutogatni kezdte a balkezével.

— Kettő vonal. Kettő egyenes. Ha ide szavazom, kettő teheneket kapsz ajándékba. No, most látom meg, mennyi az eszed.

A beszélgetésre már vagy ötven gyűlték az auto körül s mintha az egyik feketének patkódefektje lenne, én is leállítottam a szekeret és ott hallgatóztam. Iestem a választ a megfigyelő ülésben.

— Két tehény... — csavargatta a nyakát az ember s hogy a nagy gondolkozástól le ne billenjen a feje, megtámasztotta az álla alatt a jobb tenyerével.

— Most azonnal fizetem, csak írás: csinálunk Husz szavazat, husz ügyes ember s magá-

Mezei János és Társa
fűszer és csemegeüzlet Nagyvárad.
Str. Alexandri No. 2.

karácsonyra
ajánl. vaját, makot, diót, mogorót, banánlisztet, mindennemű karácsonyfadísz

versenyárakban
Naponta friss nyulak. — Telefon: 794.

nek lesznek a tehének... Kell-e?

— Nem, — hangzott a határozott válasz, de azután, hogy látta „az úr” hirtelen haragra lobbant arcát, jónak látta bővebben megmagyarázni a dologot. — Egyet se mérgeleddjön az ur. Nekem a tehények azért nem kellnek, mert egy pongyos kecském van s még annak sincs, amit enni adjak.

A beszédet harsány kacagással fogadta a többi ember, csak a jelölt kópótt mérgesen és nem törődve a cipőjén befolyó sárral, morogva rohott a lassan indulatbajított autó után.

FEJJEL LEFELÉ FORDÍTOTT JELÖLTEK.

Az embernek nem akarom kiírni a nevét. Még jóleene neki, ha nyomtatásban viszonlatná s hogy ettől az örvendezéstől megkíméljem, inkább körülírom.

Olyan ember volt, amilyen minden faluban akad, egy, kettő. Butának elég buta ahhoz, hogy okos emberek meg ne hallgassák, de szájhősnek elég nagy ahhoz, hogy a nálánál butábbakat befolyásolja.

Ilyenkor, választások alkalmával az ilyeneknek csordul, cseppen a legtöbb s ennek is 500 lelt adott az egyik gépesített osztagvezető azért, hogy a választási plakátokat a falu forgalmasabb utcáin kiragassza.

— Csak bizza réám az ur... Olyan „probandát” csinálók itt, hogy a szavazáskor mind a magik jegyire szavalnak az emberek, — fogadkozott keményen, mikor hóna alá vette a sok plakátot s ahogy az autó eltűnt, abba a helybe is befordult a kocsmáján.

— Egy felet megérdemel az ember, ha dolgozik, Istáloksza nekem es, a jobbikból.

A kocsmáros látta az alkut, tudta, hogy az ötszáz nagyrésze még ma az övé lesz s udvariasan egy egész litert tett az asztalra.

A bor gyorsan fogyott s az embernek megjött a kedve. Úgy érezte, hogy neki beszélni kell, odaintett még vagy négyet a szomszédasztaltól s szóróráig sikerült a nyakára hágni háromszáznyolcvan leinek.

— Husz lejre csiriznek való lisztet s esmert „penzlit”, mondta, amikor kiszámolták a visszajáró százhuszat és a kalapjába vegyítve meg a maszatát, éjjel 12 órakor elindult plakátot ragasztani.

Másnap erősen meg voltam rökönnyödve, amikor a falun véges-végig, csupa fejfelé fordított és visszajára ragasztott plakátot láttam a házak, kerítések falán s mikor érdeklődni kezdtem a dolog magyarázata felől, hangos nevetés között beszéltek el nekem a fenti históriát, mellyel tényleg sikerült elérni azt, hogy annak a párnak még a szomszédfaluban levő hível is mind elpártoltak, mert roppant szegélyték a lefordított esetet.

TAPASZTALATOK A JÜVÖRE.

Sötét este volt, amikor a választási elnök elkészült a szavazatok összeszámolásával s a bizalmiak hol vidám, hol tragikus ábrázattal bevonultak az egyik vendéglőbe, hogy eltorolják a nagy nap fáradsalmait.

Egyszer csak szélesebben kinyílik az ajtó és gyűrött, fakó arccal beállt az egyik nagyhangú kispárt első jelöltje.

— Hogy állunk? — kérdezi izgatott hangon a bizalmijától és leheppen az asztal mellé.

— Hát nem sok, de valami, — ekel-mekel az ember és zsebéből előkotorva a számadásokat, komolykodva adja össze. — Tizennégy...

— Mennyi?! — pattan fel a székről a jelölt.

— Annyi, amennyit mondték. Ott vótam, amikor összeszámolták.

A jelölt ur arca krétafehér, majd pipacs-piros lesz és valósággal ordít.

— Tizennégy... tizennégy? Hiszen csak kortesem több volt harmincnál ebben a körzetben... Na, hadd el... Többet sohasem hiszek a széke-lyeknek!

Hát ilyenforma volt a dolog. Természetesen mindent nem lehet egy újságcikk keretében megírni. De nem is szükséges. Az olvasó is szavazott, izgult és most az ünnepeken jól esik az a tudat, hogy tulvagynak mindezek. A jövő választást azonban mégis jobb lenne valamivel melegebb időben megrendezni, mert az autósok számítása szerint a nagy forgalom semmi hasznót se hozott, annyira összetörték a harcikocsik a rossz, teljesen elsüllyedt háromszékmegyei utakon.

Vagy lehet egy más megoldás is. Csináltassák meg az utakat. Ez is benne volt az ígéret-bombákban.

De hát ezt a választás előtt ígérték. Az ígéretbombák pedig még sohasem sülték el. Választás után kivesszik belőlük a kanócot.

A KONYHA BIRODALMÁBAN

- * gazdasági.
 - * praktikussági,
 - * higiéniai
- szempontból.

EXCELSIOR ÉTELZSIR

kiadós, finom és olcsó.

SÜTÉSHEZ ÉS FŐZÉSHEZ

Boros István riportja:

Vajda János 28 ismeretlen levele, amelyben a nagy költő elsírja világfájdalmát

— A pálfalvai Teleki kastély levelesládájából —

Szatmár. Saját tud. A pálfalvai Teleky-kastély patinás fala most nagyon csodálkozhat. A megszokott, kikristályosodott élet-ütem furcsa változásokon ment keresztül az utóbbi időben. A park évszázados fái között új emberek, új arckok, új urak parancsa mozgatja a kicserélt cselelétség csoportját. Vásári lármá, izmoskaru munkássereget vezénylő kiáltás remegteti meg az idők folyamán megbarnult tölgyfakereket közé szorított ablaküveget. A gyönyörű faragott antik óra, amelyet valamelyik Teleky gróf fedezhetett fel olasz mesterek műhelyében, szekérre kerül. Felpakkolják a faragott, arannyal bevont gyertyatartókat is, a nehéz szekrényeket, a könyvtárt és a gazdag levéltárat. A szekerek elindulnak és szétviszik mindazt, ami egy hajdan nev, tekin-

télyes, történelmet is formáló család után az utókornak maradt s amelyeket szétduzt, szétzilált az idő pusztító vihára.

Vajda Sándor ismeretlen levelei

A levéltárat, mint jelentettük, a pálfalvai Teleky grófnő, báró De Gerando Attiláné elhunytá után az örökös: De Gerando Félix báró, a párizsi Ce Soir munkatársa, az összes ingóságokkal és ingatlanokkal eladóvá tette. A levéltár Singer Nándor satmári könyvkereskedőhöz került, aki — megirtuk ezt — Koesuth Lajosnak, a magyar szabadságharc lángelkű apostolának egyik ismeretlen levelét halászta ki az évszázados irományok közül.

Koesuth levelén kívül talán Vajda János ismeretlen levelei tarthatnak a legnagyobb érdeklődésre számot. Vajda huszonnyolc levelét őrizték meg a Teleky grófok az utókornak, amely — általánosságban szólva — majdnem elfelejtette, könyvbezárt a nagy költő emlékét.

Nem kell grafológusnak lenni, hogy az ember kiolvassa Vajda kezeirásából a szenvedő lélek gyötrelmét. Mint tudjuk, a „Montblancember — Ady nevezte így — meghasonult lélekkel állt a körülötte megváltozott világban. Kétféle időszakban élt a fehérmegyei erdész gyermeke, aki a lelkében rejtőző cserőtől hajtva, kitér a családi körülmények szerény keretei közül, hogy később a világ is kicsi legyen számára. Kalandos ifjúkor után megbűvölten szívja magába a marciusi eszméket. A szabadságharcban lángoló lelkesedéssel vesz részt és honvédtiszté küzd fel magát. Aztán jön Világos, amely egy másik csa-

lódást is hozott a Vajda János számára: közlegényként besorozták az osztrák hadseregbe. Amikor hazajön, újságírással keresi kenyerét. Keserűen, kiabándultán, letörve, szinte beteges undorral szemléli a körülötte nagyot változott világot. Vádak hangzanak ellene bizonyos megvesztegetésről, nemzetárulásról, ami siettetni benne a teljes meghasonlást. Az érzékenylelkű költőt tovább sújtják a csapások: Toldy kihagyja irodalomtörténetéből, házassága nem sikerül és legnagyobb szerelme: Ginája megveti. A költő szenved, mint a testében homokszemet hordó tengeri kagyló és termel a magyar irodalom legszebb gyöngyeit.

A költő meleg barátsága a Teleky-család iránt

A Teleky-családdal nem tudni, hogyan ismerkedett meg Vajda. A szép után áhító művészetpartoló, nemes gondolkodású család, amelynek egyik festői tehetségtől duzzadó női tagja Munkácsi Mihálytól tanulta az ecsetforgatást, bizonyos felfigyelt Vajda János újveretű lírájára. Az ismerkedésből a legforróbb barátság lett. Szerették, pártolták a költőt, magukhoz hívták Pálfalvára és Lónyára, hogy kipihenhesse a pesti élet, a fővárosi levegő fáradságait. Mindez Vajda János leveleiből tűnik ki. Írásait „Tisztelet Uram!” megszólítással kezdi. Levelén keltezés nincsen, eliben lakásának címét pontosan feljegyezte. Ebből kitérünk az is, hogy nem bírta sokáig egy helyen. Vajdát lángoló szenvedélye képtelenné tették arra, hogy a világhoz alkalmazkodjék. Mint Adyban, benne is lobogott az önszerelem. Meggyőződése volt — talán csak tudat alatt — hogy senki sem szeretheti annyira, ahogyan ő szereti önmagát. Ezért vonzódt az ösztönösen orvannok felé, akik megvetették. Vajda János gigantikus természete a gyótródásban élhette ki magát.

Egyik levelében arra enged következtetni, hogy valamelyik Teleky grófnőhöz szerelmemmel vonzódt. Leveléhez „A legszebbnek” című költeményét mellékelte, amely egy augusztus 13-iki újságból van kivágva. A vers valószínűen a lónyai nyaralás után íródott s első szakasza a következőképpen hangzik:

Szép nyári éj. A parkban ültünk.
A mennyből ragyogott fölöttünk.
Sűrű jegenyesor, plátán
Csoport nézett le ránk középen,
Nyugalma, csöndje fonságában,
Sötéten, mint a Notre-dame.

A további sorokban leírja, hogyan tűnődtek el a csillagos égbolt és a szédítő távolságok szemlélésében. Majd így folytatja:

Míg végre aztán észre jöve,
Szemedbe néztem eltűnődve,
S a kérdés egybe oldva lőn.
Minden világos lett előttem.
Az egyetemes kis tükörben
Láttam mi írva oda fűnn.

Tisztaban van azonban az úrral, ami közle és szerelmének tárgya között van:

Ha majd akik bűbájdának
Üdvözítő fényéből ittak,
Rég elfeledt a léha had;
Kinek elérhetetlen vagy, messze,
Lelkében, mint halhatatlan eszme
Emléked él és fennmarad.

Vámházkört 2. szám alatti lakásáról így válaszolt Teleky gróf egyik levelében, amelyben a grófnő eljegyzéséről tudósították és meghívtak egy kis üdülésre.

Későn, bűnösen későn válaszolok kedves levelére, melyet még Rohitson vettem. De nem volt nap azóta, melyen ne tépelődtem volna azon, hogy mint válaszoljak? Gondolom, legjobb lesz, ha újabb ígéret helyett megvárom az időt, melyben határozni és tenni kell, vagyis: menni vagy nem menni! Most már itt ez idő talán el is múlt, mert nem lehet, hogy mire én oda érnék, Kegyednek meg indulnia kellene a nagy családi örömnemre. Igazán kimondhatatlan sajnálom, hogy az idén ismét elmúlt tőlem ez örömpohár! Először, mert azt hiszem, szívesen látnának, másodsor, mert nincs a házban oly kör, melyben én is oly örömet

Azonban érdemszerint nem veszik észre. Arany János dicsősége elhomályosítja kortársai előtt. De ő tudja, hogy a jövőt hordozza magában, benne „mult századok, holt nemzedékek, ... rég mult, jövő... egymással csókot váltanak”. Elhagyja Petőfi biedermeier felfogását és tárgyi újítást visz a magyar költészetbe. Ő az átmenet Petőfi és Ady között, aki Vajdát „szent előjelenek” nevezte.

Politikai felfogásában elítélte fajtáját urhát, természetéért, de sohasem tagadta meg a tiszteletet azoktól, akiknek ez kijárt. Tiszteletadásában azonban soha sem volt izléstelen.

időznék. Harmadszor, mert még sok más fontos okból előnyös volna rám nézve e kirándulás. Egészségemre válnék és amellet az hiszem, hangulatot, benyomásokat nyernék, újabb gondolatokat meríthetnék az ő, eredeti forrásból, a szabad természetből és a kiváló, szellemes, kedves társasággal való érintkezésből...! És hogy ez mennyire való, annak elegendő bizonyítéka a körülmény, hogy se közepben, se távolban nincs más kör, melyben mindezt, csak egy részét is megközelítőleg is főtálálhatnám. Amint hogy nem is megyek sehova, nem is voltam sehol másutt az idén, mint Rohitson, ahova a fővárosi hőség és rossz levegő elől menekültem. Mert hiszen ha egyáltalán megengedhetnék tartanám, hogy gastronomicai csodabogársággal valahová menjek, akkor mindenekelőtt Kegyed szíves hívásának engednék és már rég Pálfalván volnék. De én e különös egészségi állapottal száműzöttnek tartom magamat a többi boldog emberek és kivált előkelő körök társaságából.

Am, ha már magam nem mehetek, küldök legalább egy szerzeményt a sok közül, melyeket rohiti tartózkodásom alatt gyártottam. Mert ha bár Rohitson készült is, de — ez még mindig más helyre való emlékezés szüteménye... En nem írok verseskönyvből, szétárból, kírím-viákból, mint néma. Nekem tárgyat kell találnom az ember életben, a természetben, a valóságban, velem, bennem kell történnie valaminek, hogy azt főtálokzzam. En e tekintetben Kegyednek köszönhetek legtöbbet, mert ha írtam valamit jót az utóbbi évek alatt, azt ama feleséges látományoknak és élményeknek köszönhetem, amelyekből a Kegyeddal való feledhetlen és kiszámíthatatlan értékű ismerettség folytán jutottam.

Ebből megítélheti, mennyire fájdalmasan esik nekem, hogy ezuttal nem repülhetek kedves otthonába...

Egész őszintén szólva, egy hónap óta mindennap volt egy óra, melyben elszántam magamat az indulásra, de azután a másik óra meg eszembe juttatta szomorúságomat és — füstté vált az elszántás.

Es milyen nyár volt, milyen ősz ez! Ezer évben fordul elő ilyen egy. Talán éppen azért, ilyen szép, hogy ez is hadd fájjon nekem.

Most még csak egyet. Az okoknak, melyek engemet az indulástól visszatartanak, egyik nem leggyöngébbike az, hogy attól tartok, nem vétek-e valamit az előkelő körök végtelenül finom és kényes illemszempontjai, jogos büszkesége ellen? Ime Lövey Klára Ő-Ngs. haragját már magamra vontam, holott lelkekre, hiába töröm az eszemet, ki nem tudom találni, mivel bántottam meg.

Méltóztatott hírként írni, hogy „valaki — akinek nevét nem merem leírni, mert hátha ezzel is egy újabb sértést követek el — „elmát-kásodott”. Már ha újabb haragot vonok is fejemre, nem hallgathatom el, hogy azóta egyre győtrő... a Kiváncsiaság, vajjon ki lehet a halandó, akit ő méltónak tart magához? En azt hittem, hogy ilyen ember Magyarországon — a mi főuraink között — nem született...

Még csak azon reményemnek adok kifejezést, hogy majd átutaztában lesz szerencsém láthatni.

Magamat óhajtott rokonszenvébe ajánlva, vagyok hálás tisztelője Vajda János.

A költő majdnem minden levelét mentegő-tőzéssel kezdi: nem tudja elforgadni a meghívást: Lónyára, vagy a pálfalvai kastélyba. Később azonban rázánja magát, 1884. augusztusában járt először a Kolozs megyei Lónán, s a főúri vendégszeretet annyira elbűvölte, hogy minden évben idekiváncsolt. Egyik levelében a Szomszéd-sáiról tesz említést, amiről a hírlapokból értesült. A folyó a pálfalvai park aljában csobogott feva s tudta, hogy az áradat elmosa azokat az utakat is, amelyeken a természet szépségeit csodálgatta sétája közben.

De nem Vajda volt az egyetlen, aki a pálfalvai Telekiéknél menedéket, pártfogást, biztatást talált. Egész ereg írás tanuskodik a meleg kapcsolatról, amely a Teleky grófok és a művészet és tudomány nagyjai között fennállott. A leghíslásabb talán Vajda János, a felzaklatott lelkű, a kora előtt el nem ismert költő volt, aki — mint fenti levelében maga is elmondja — a lónai és a pálfalvai vendégszeretkedés idején szerezte meg „anyagát” utóbbi lírájához.

Szegény költő, ha felébredne, a romok felett új dalokat írna...

Emésztési zavarok régi idült gyomor bajok,

székrekedés, fejfájás, étvágytalanság, SAVTUL-TENGÉS, gyomorégés, görcsös állapotok, ideges gyomor bajoknál az Amerikában három zseniális tudós Iwata, Schiwata és Nakamura áltai felfedezett

GASTRO D.

bel- és külföldi szakkörökben nagy feltűnést keltett.

Gastro D. kapható gyógyszerárakban és drogériában, vagy postán megrendelhető 135 lei utánvét mellett Császár E. gyógyszerárakban, București, Calea Victoriei 124.

Melyik az az egyesület, amely öreg tagjairól gondoskodik

Ez a kérdés vetődött fel a napokban a helybeli újságok hírei kapcsán. S miután a kérdés általános érdekű, ismét bővebb felvilágosításért fordultak igen igen sokan lapunkhoz és magához a Temesvári Segélyező Egyesület nagyváradi fiókirodájához, Parcul Ștefan Cel Mare No. 3.

Teljes tájékoztatás céljából közöljük tehát a következőket: A Temesvári Segélyező Egyesület az, melybe minden orvosi vizsgálat és nemre való tekintet nélkül minden 60 és 95 év közötti egyén beléphet vagy bárkit beirathat. Tehát olyanok is beirathatók, kiket koruknál fogva más biztosító intézetek fel nem vehetnek.

A beiratott tagok hátramaradottjai az elhalálozás után minden különösebb formalitás nélkül 8000, 16.000, 240.000 lei segélyben részesülhetnek, minden levonás nélkül. Ezek a segélyösszegek minimális havidíj ellenében biztosíthatók. Többet senki be nem fizethet tagdíjban, mint amennyiről a segélyösszeg szól. Eppen ezért az egyesületbe való belépés takarékoskossághoz is vezet, mert megérés esetén, amely idő minden esetben 6 év és 8 hónap, apródonként összegyűjtött összegéhez jut hozzá.

Az időközbeni elhalálozás esetén, ha a tagság nem több mint 3 hónap, az egyesület a befizetett 3 hónapi díjat fizeti vissza a hátramaradottaknak. Ha a tagság több mint 3 hónap, de kevesebb, mint 12 hónap, akkor az első 3 hónap utáni hónapokért a havonként fizetett díjaknak két és félszeresét fizeti ki az egyesület. Tehát 250, 500, vagy 750 leit minden hónapért. Ha az elhalt tag egy egész évet már befizetett, akkor az első csoportban 6000, a második csoportban 12.000, a harmadik csoportban 18.000 leit fizet ki az egyesület a hátramaradottaknak az alapszabályok értelmében és pedig azért ilyen összegeket, mert ebben az esetben a kifizetéskor semmiféle levonás nincs és mert ezáltal a segélyösszeg sem a csoport fizetőségétől, sem a hónap folyamán beállott halálesetek számától nem függ.

A tagdíjért az egyesület pénzbeszedője havonként elmege és bélyeg beragasztása ellenében történik a fizetés és annak igazolása.

A Temesvári Segélyező Egyesület jogiszemélyiségét már rég elnyerte, törvényes ellenőrzés alatt áll, több mint 10.000 taggal bír és az utóbbi időben több mint 12.000.000 lei segélyösszeget fizetett ki a tagoknak.

A közönség figyelmét felhívjuk a Temesvári Segélyező Egyesületre, mert az országban több ilyen hasonló csoport működik, melyek azonban nem tevéstendők össze a fenti céggal, melynek nagyváradi fiókja vezetői Sonnenvirh Sándor és Dévaid László, az Ipartestület volt titkára, a Parcul Ștefan Cel Mare No. 3. szám alatti felvételi irodában állanak rendelkezésre, vagy meghívásra szívesen felvilágosítást nyújtanak az érdeklődők lakásán is.

Egyébként az egyesület Bihar és Szilágy vármegye nagyobb községeiben és falvaiban is rövidesen befizető és felvevőhelyeket állít fel. Ebben az irányban már megbízottak vannak a következő helyeken: Székelyhídon Sajtó József, Belényesen Szabó Árpád, Erdmállyfalván Prasler László, Zilahon Kiss Ernő, Telegden Márton László és Deák Magyar Lajos, Margitán Vargha József, Tasnádon Keresztes Sándor urak. Az említett megbízottak mindenkinek készséggel nyújtanak felvilágosítást és elfogadnak beiratásokat.

Építőiparosok szövetségének

bálja január 8-án

a Református Kulturpalotában

Harmoniumok

templomi, iskolai, énekkari és házi használatra, minden nagyságban

Wegenstein L. Fiai

Temesvár III., Bul. Mihail Viteazul 30.

Jutányos árak. — Ajánlat díjmentesen.

Alapítottait 1888.

A magyar miniszterelnök karácsonyi nyilatkozata

Síkra száll az európai és keresztény kultúráért

Budapestről jelentik: Darányi miniszterelnök a lapok munkatársai előtt hosszabb karácsonyi nyilatkozatot tett. Kijelentette, hogy Magyarország nyugodt lelkiismerettel tekint vissza a válságokkal és veszedelmekkel terhelt elmúlt esztendőre. Egy pillanatra sem tért le a béke politikájának arról az ösvényéről, amelyet számára a nemzet érdekei kijelöltek. A magyarság hosszú történelme folyamán olyan erőteljes lendülettel szállt síkra az európai és keresztény kultúráért, amely anyagi erőforrásait messze túlhaladta. Ehhez a hagyományhoz híven a jövőben is nemzeti alapon keresztény és európai akar maradni. Megállapította ezután a miniszterelnök, hogy a parlamentarizmus európai világában a magyar törvényhozás megállta a helyét.

Delbos beszámolót tartott a francia képviselőház külügyi bizottságában

Párizsból jelentik: Delbos a képviselőház külügyi bizottságának ülésén beszámolót mondott az utóbbi hetekben tett külföldi utazásairól. Örömmel állapította meg, hogy november végén Londonban tett látogatása alkalmával teljes egyetértésben sikerült megvitatnia az angol kormánnyal az összes időszerű kérdéseket. Ezután felsorolta azokat az okokat, melyek közép-európai útjának megtételére vezették. Beszámolt a Varsóban, Prágában és Bukarestben folytatott tárgyalásairól, valamint azokról a megbeszélésekről, amelyeket Berlinben és Budapesten folytatott, míg vonata ezeknek a városoknak az állomásán tartózkodott. Beszámolója végén megállapította, hogy azok a kötelek, amelyek a felsorolt országokat eddig is Franciaországhoz fűzték, most is szorosaknak és megbízhatóknak bizonyultak.

Kellemes karácsony, kedélyes Szilveszter

„LICHTWITZ“ VAGY „FLORA“

márkájú

Rummal, konyakkal, likőrrel.

Szovjet-Oroszország elzárja a lengyel határt

A két kormány összetűzött egy vonat tüze miatt

Varsóból jelentik: Szovjet-Oroszország és Lengyelország között egy jelentéktelennek látszó határsértésből olyan súlyos viszály támadt, ami miatt arra lehet számítani, hogy Oroszország lezárja a lengyel határt. Szovjet-Oroszország hetekkel ezelőtt két tiltakozó jegyzéket intézett a lengyel kormányhoz. Azal vádolta a lengyel vasutak határkirendeltségét, hogy a sepetovkai határállomáson szándékosan felgyújtottak orosz vasutikocsikat. A szovjet-kormány ebben a tiltakozó jegyzékekben kijelentette, hogy ha nem kap teljes elégtételt, megszünteti a vasuti forgalmat a sepetovkai határsávon. A lengyel kormány most küldött válaszigyzékében megállapítja, hogy az ügy gondos kivizsgálása alapján kénytelen az orosz vádakat visszautasítani. Azok teljesen alaptalanok, s csupán rosszindulatú és céltuzatos hirszolgálat nyomán keletkeztek. A vasutikocsitűzek orosz földön keletkeztek és csak az

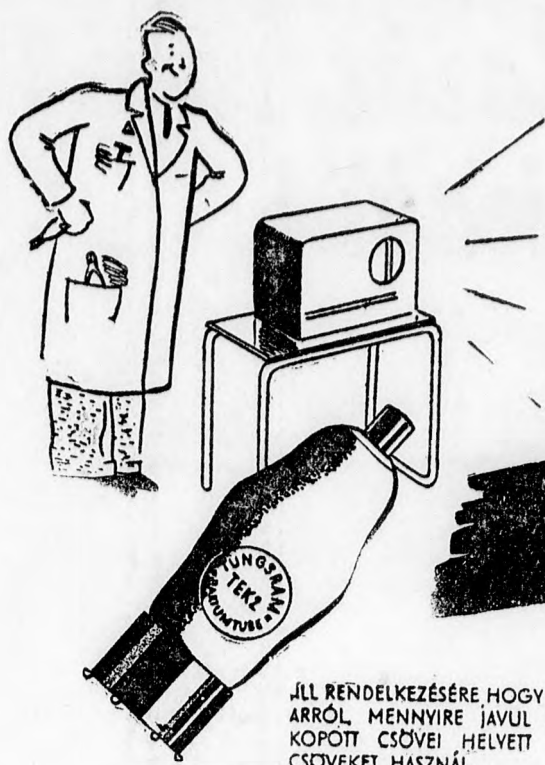
oltás történt Lengyelországban. Ugyanakkor a lengyel jegyzék azt a viszonyt emeli Szovjet-Oroszország ellen, hogy az orosz vasutások kijátszák a lengyel deviza- és határrendelkezéseket és kihívó magatartást tanúsítanak a lengyel határkirendeltségekkel szemben. Ha tehát Oroszország lezárja a vasuti forgalmat az említett határsávon, azért a felelősség egyedül a szovjet hatóságokat terheli.

Pályázati hirdetmény

A nagykarolyi Római Katolikus legényegylet nagykarolyi székházában levő vendéglő és lakás bérletére pályázatot hirdet 1938. április 1-re zárt ajánlatok 1938. január 15-ig dr. Nagy Gábor egyetemi ügyésznél adandók be, ahol a részletes feltételek is megtudhatók.

Kézelt állásra is adhatók be zárt ajánlatok.

A nagykarolyi Római Katolikus Legényegylet

A TUNGSRAM Szakértő

ingylen

ÁLL RENDELKEZÉSÉRE, HOGY MEGYÖZZE ÖN ARRÓL, MENNYIRE JAVUL RÁDIÓJA HA ELKOPOTT CSŐVEI HELYETT ÚJ TUNGSRAM CSŐVEKET HASZNÁL. SZAKÉRTŐ "MINDEN SZAKOZLETBEN, AHOL A "TUNGSRAM RADIO EXPERT" FELIRAT LÁTHATÓ.

Japán visszhang az angol beavatkozásra való fenyegetésre

Óriási felzúdulás és angolelőleges hangulat Tokióban. — A japán sajtó számol az angol-japán háború lehetőségével

Tokióból jelentik: A japán közvéleményben az angolelőleges hangulat minden eddiginél nagyobb arányokat ölt. A sajtó nyíltan támadja Angliát és fenyegeti is arra az eshetőségre, ha

Japán ellen támadó magatartást akarna felvenni.

A lapok foglalkoznak azzal a lehetőséggel, hogy Anglia háborút indít Japán ellen.

Megállapítják azonban, hogy Anglia részére ez a háború csak akkor volna eredményes, ha Angliát az Északamerikai Egyesült Államok és a szovjetek is támogatnák. A „Nisi-Nisi“ című kormánylap azonban még ebben az esetben is figyelmezteti Angliát a várható veszedelmekre.

— Törődjék bele Anglia — írja a japán lap — a jelenlegi távolkeleti helyzetbe, mert valahonnan olyan váratlan ütést kap, amelyre eddig egyáltalán nem számított.

REJTÉLYES DIPLOMACIAI LÉPÉS KÉSZÜL

Tokióból jelentik: A Reuter jelentése szerint a japán kormány nagyfontosságú diplomáciai lépésre készül. A teendő intézkedést még ez év vége előtt a Mikadó elé terjesztik jóváhagyás végett. Kiszivárgott hírek szerint két eshetőségről lehet szó. Az egyik az, hogy Mandzsukuo bejelenti a kommunistaellenes blokkhoz való csatlakozását. Másik feltételezés szerint Japán kéri fogja a kilenchatalmi szerződés felülvizsgálását, amely, mint ismeretes, eddig Kína semlegességét biztosította.

Hadiállapot Kinában

Sanghaiból jelentik: A kínai központi kormány, amelyet a japánok Nankingből elűztek, most Hankauban és Csungtingban rendezkedik be és tovább folytatja japánellenes munkáját. Csang-Kai-Sek tábornagy, akinek jelenlegi tartózkodási helye ismeretlen, újabb kiáltványt adott ki. Ebben bejelenti, hogy a kínai birodalom végsőkéig akar harcolni. Kína tulajdonképpen csak most kezdte meg igazi harcát, melyet az utolsó csepp vérig folytatni óhajt.

A központi kormány csütörtöki rendeletet adott ki, amelyben elrendelte az összes hadiipari üzemek mozgósítását. A közszükségletjének minden alkalmazottja a rendelet következtében a hadsereg önkéntesévé vált és felettük most már a hadvezetőség intézkedik, valamint a hadbírószék ítélkezik.

Béltelki László:

Karácsonyi kicakát

ELŐSZÓ.

A cím, amit lendületes betűkkel ciksem fölé kanyarítottam — valljuk be őszintén — nem is olyan rossz.

Mindenekelőtt mutatós. Két szó, amely hangulatot teremt: van benne csillogás és fény, sok tarkaság és fenyőillat — olcsó, de mutatós portéka.

De — bocsánat a szerénytelenségért — azért is jónak tartom, mert következhet utána bármi — egyáltalán nem fontos, hogy fedje a tartalmat...

Jobban mondván: olyan ez a cím, amely sok mindent fedhet. És ez a legnagyobb előnye.

Egy jó cím mindenestre megér két rossz témát, vagy egy gyengén megírt és unalmas ünnepi cikket. A probléma nehezebbik részét tehát szerencsésen megoldottuk. Ezek után nem marad más hátra: előszedem egy ócska noteszemet és kimásolok belőle néhány feljegyzést, hevenyén papírra vetett vázlatot, elnagyolt karcolatot — és kész a karácsonyi cikk.

Bevallom azonban: titokban abban reménykedem, hogy a pohos és terjengős ünnepi cikkek között, ezt is átlapozza az olvasó: „majd holnap elolvasom...” — mondja magában és — sohasem fogja elolvasni.

Mert a „holnapra” elírt újságcikket ebben az életben még soha senki nem olvasta el...!

A HAZUGSÁG, MINT TÖKE.

Két asszonyág áll a piac közepén és amint a beszédjükből kiveszem, hangos szóval szidnak egy harmadik asszonyt. Pontosabban: csak az egyik, a vörös, bibircsós-képző terebélyes asszonyág szidja, mert a másik szóhoz sem jut tőle. Ennek azonban úgy patakzik szájából a szennyes és mocskos szóáradat, mint a bűzhódó, undorító mosogatólé; kigyót-békát rámond arra a harmadik asszonyra s amikor egy pillanatra kifulladás az ocsárlásban, a másik közbeveti:

— Ne bántsa már lelkem, azt a szegény asszonyt...

— Szegény?! — Kapja el a szót dühödten a terebélyes asszonyág, — hát vegye tudomásul, hogy aki úgy tud hazudni, mint ő, az nem lehet szegény!

...Ez az asszonyág már sokat locsogott életében. De egészen bizonyos, hogy ez volt az első mondata, amit érdemes feljegyezni.

A MAGYAR NYELV TITKAIBÓL.

Ha azt írom egy újságicikkből, hogy: „az utcán nagy tumultus támadt”, akkor kétségtelen, hogy lelki szemem előtt több ember, nagyobb tömeg jelenik meg, mintha azt írom, hogy „az utcán nagyobb tumultus támadt.”

Érdekes tulajdonsága a magyar nyelvnek, hogy van eset, amikor a „nagyobb” kisebb, mint a „nagy”.

PÁPASZEM ÉS HAVANNASZIVAR.

Fölöttébb demokratikus intézmény a gőzfürdő. Pincérektől, éjszakai lumpoktól, átutazó vigécektől kezdve a tisztaság és közevényes városi polgárok s a fürdőszobás lakással, de nagyfokú reumával rendelkező háztulajdonosig minden rangú és rendű polgár megfordul ottan. A szalmapapucsban és az egyforma fürdőköpenyben aztán eltűnik itt az emberek között mindenféle társadalmi különbség és a divatosan öltözködő kereskedőegéd vagy zsuffin a megtévesztésére hasonlít a kopott ügyvédvakorkához, vagy az egyenruhás postáshoz. S amikor ebben az egy-

forma öltözékben bevonulunk a pihenőbe, hogy negyedórára leheverjünk, a lepedővel beborított vörös plüssdiványon, olyan egyformák vagyunk, mint valami különös szekta tagjai. Itt, a gőzfürdő pihenőjében figyeltem meg a következő epizódot.

Egy öreg ember, aki éppen olyan szalmapapucsot és fürdőköpenyt visel, akár a többi fürdővendég, odaszól a kabinos fiúnak:

— Hozzon nekem egy pohár friss vizet!

— Azonnal bácsi — mondja a kabinosfiú és azza t. v. rohan.

Az öregember sértődötten utánauéz a kabinosnak és morog valamit...

A kabinos kerül-fordul, aztán kis idő múlva hozza tálcán a pohár vizet, odatartja az öregember elé és azt mondja:

— Tessék bácsi!

Az öreg körülnéz, bosszusan megcsóválja a fejét, aztán rosszálón a kabinosra tekint, mormog valamit, amit nem lehet megérteni és dühösen kiüssza a vizet.

Miután eloltotta a szomját, becsoszog a kabinjába és kevés idő múlva orrán aranykeretes pápaszemmel jelenik meg a pihenőben és odaszól a kabinosnak:

— Adjon nekem egy friss lapot fiam!

— Igenis bácsi — mondja a kabinos és szolgálatkészten, de szórakozottan átnyújt egy újságot az öregembernek. — Tessék bácsi — mondja és tovább sét.

Az öregember indulatosan tértelolja az újságot. Ingerülten és rákvörösen ismét mormog valamit a kabinosfiú után, amit nem lehet ugyan megérteni, de a kabinosnak annyi sok dolga van hogy nem veszi észre a méltatlankodást sem. Az öreg ekkor ismét fölkerelkedik, becsoszog a fürdőkabinba s néhány pillanat múlva szájában egy hatalmas Havannaszivarral jelenik meg a pihenőben. Amikor a kabinosfiú eljött mellette, nyersen, mondhatni zombán rászól:

— Adjon egy kis tüzet!

— Igenis bácsi — mondja a kabinos, aki jóformán ra sem pillant. Előkapja és meggyújtja a gyufát és ahogy tüzet akar adni, látom rajta, a hirtelen megrökönyödést: csak most veszi észre, hogy egy aranykeretes szemüveggel és egy hatalmas Havannaszivarral áll szemben, akit ő következetesen bácsinak titulált. Hirtelen összecsapja a bokáját és közeleges szolgálja alázzattal, mélyen meghajolva azt mondja:

— Parancsoljon méltóságos úram!

...Igy tudtam meg, hogy mit jelent egy aranykeretes pápaszem és egy Havannaszivar.

És elhatároztam, hogy rövid dőn belül mind a kettőre szert teszek.

ÉLET ÉS IRODALOM.

Bizonyára megfigyeltem már, hogy az élet legrészesebb pillanatai rendszerint giccsesek. És minden bizonnyal azt is tapasztaltad, hogy az élet gyakran olyan történeteket produkál, amelyek messze felülmúlják a ponyvaregényírók legvadabb és legbetegebb fantáziáját is. Vannak az életnek történetei, igaz történetek, amelyek annyira valószínűtlenekek, olyan agyafurta mesterkélt, hazug históriának hatnak, hogy a művész nem is meri megírni őket a maguk eredetiségében. Elvesz belőlük, vagy hozzájuk tesz valamit. Egyszóval korrigálnia —

vagy rontania?! — kell rajtuk, hogy elfogadhatóvá, valószínűvé tegye ezeket a történeteket az irodalom számára.

Már most az a kérdés — és effelől vitatkoznak is néhányan, — hogy melyik végez kontár, dillettáns munkát: az élet, vagy az irodalom.

Annai bizonyos, hogy példánakokáért Shakespeare egyéb tulajdonságai mellett azért volt zseni, mert vakmerően, sőt szemérmetlenül mert és tudott is játszani azzal, ami az életben giccs és ponyva.

VÁSÁROSOK.

Furcsa fickók a vásárosok. Ugy nézem őket, mint egy különös világ különös és kivészőben lévő figuráit. Más törvényeik, más erkölceik vannak, mint a mi polgári világunknak. S bárhol találkozol velük, már öltözékük, pusztán megjelenésük is messziről elárulja őket. Nem parasztok és nem is iparosok, hanem a kettő között öszvérkednek csizmás, bekeszes, de pantallós városias öltözetükben s két oldalt betűrt főveikkel, amit jóformán csak ők viselnek így. Kivétel nélkül olyanok, mintha Krudy Gyula valamelyik regényéből léptek volna elő azzal a sajátságos krudygyulási romantikával... Tegnap a villamos perronján együttutaztam három ilyen vásárossal, akik a maguk különös nyelvjárásán és nyers modorában beszélgettek. Panaszkodtak egymás között, hogy vége a vásáros életnek. Nincsen többé igazi nagyvásár.

— A karácsonyi vásárok is mindenütt gyengék voltak — mondotta az egyik, — éntőlem még csak nem is loptak semmit!

— Pedig akkor megette a fene — felelte a másik. — Mert az az igazi, ha jól meglopják az embert. Ahol nem loptak, ott nincs sokadalom s ahol nincs sokadalom, itt nincsen nagyvásár!

A BECSÜLETRŐL.

Stendhal azt írja valahol, hogy: „a becsületesség az élvezeteknek egy magasabbrendű foka...”

Ezek szerint — kevés kéjenc szaladgál ezen a földtekén!

SZINHÁZBAN.

Nagy gyermek a közönség — mese kell neki. Mese, cselekmény.

A színpadon pedig most leállott az a bizonyos cselekmény, az akció, amely a mesét lendíti és bonyolítja, mert a szereplők között hosszabb párbeszéd következik az életről és a boldogságról.

Az élet és boldogság titkairól vitatkoznak a színpadon és kivételesen nagyon okos dolgokat mondanak mindezekről.

A közönség azonban unja a hosszas párbeszédet. Fecseg, zajong, cukorstaniszlit zörget és recesgetti a zsöllyéket.

Ugy látszik, hogy nem érdekli a boldogság. Megérdelemi, hogy boldogtalan legyen!

A LEGSZEBB KARÁCSONYI IRÁS.

Meg vagyok győződve arról, hogy a legrészesebb karácsonyi írás még nem született meg.

A legrészesebb karácsonyi írásnak és egyben a legrészesebb, legnagyobb írói feladatnak azt tartanám, ha valaki — mondjuk egy karácsonyi novellában — a művészet elhíttető erejével meg tudná indokolni, meg tudná magyarázni a szegény, de jó gyermekeknek, hogy miért nem kapnak ők karácsonyi ajándékot a Jézuskától, vagy ha kapnak is, miért nem kapnak olyan csillogó, gazdag angyalfiát, mint társaik a rossz és haszontalan, de gazdag gyermekek.

Sokáig ambícióm volt, hogy megírjam ezt a témát. Sajnos, gyengének érzem magamat hozzá és — bevallom — végkép lemondtam róla.

HOTEL SZABÓ

BUDAPEST, IV. EGYETEM-UTCA 7.

Hotel Szabó a belváros középpontjában fekszik.

Szép, tiszta, világos szobák, minden modern kényelemmel.

(Központi fűtés, hideg- meleg forróvíz, telefon, stb.)

Polgári szálló polgári árak

Schiff Béla riportja:

„Szenségödtül kérvén segítséget...”

Amikor Herceg István „temesvári főbiró” és hat magyar társa „az egész városnak képében egyenlő akaratból” magyarnyelvű levelet irt a török várból XIII. Gergely pápának az úr 1582-ik esztendejében

Karácsonyi riport háromszázötven év előtti magyarokról, akik három-évtizedes török iga után már csak a Szentatyától várnak segedelmet és sanyaru helyzetükben is csak magyar tanítót és iskolát kérnek

Temesvár. Saját tud. Karácsonyi irás régi magyarokról... Karácsonykor, midőn lestelet öltött a szeretet, midőn leginkább megnyitjuk szívünket a szegények szonvedése előtt, hozzuk közelebb magunkhoz ebben a riportban 350 esztendővel ezelőtt élt szegény magyarokat és zárjuk őket megértő szeretettel a szívünkbe!

... Jegyzetek és könyvek szanasztét az íróasztalon. Közöttük ódon nyomatú megfakult lapok, néhány rézkarc és egy paksaméta fénykép.

Rómából hozta minap a posta.

És a jegyzetek, könyvek, rézkarcok, fényképmások fölő hajolva mindinkább határozott körvonalakban rajzolódik szemem elé egy régi kor, a régi vár, ama régi élet és hirtelen megérezem a régi szívek dobbanását is. Meghatottan írom ezt a riportot, hajdanvaló szegény magyarokról, akik az Úr 1582-ik esztendőjében a török Temesvárról magyar levelet küldtek XIII. Gergely pápának: „Szenségödtül kérvén segítséget hísszük is, hogy megadod, minő jó lelkipásztor az ő juhainak...”

A vatikáni levéltár bizonyoságtévé kincsesládájából ennek a nagyérdemesű levélnek és mellékleteinek fényképmását hozta most meg a posta... Valóban kincsek ezek, amelyekből megtekinthetők a lélek és átzendül rajtuk, ama régi kor, régi magyarjainak szíve dobbanása...

Mi keresztények, kyk itt Temesvárat lakunk

Herceg István Temesvár 1582-iki főbirója és hat magyar társa írta a régi magyarnyelvű levelet XIII. Gergely pápának.

Eddig is tudtunk a levélről.

E levél történetébe a mult század egy tiszteletreméltó alakja is bekapcsolódik, Fábry Ignác, aki elsőnek hozott hírt a régi temesvári magyarok epistolójáról. Fábry Ignác a nagynevű Lonovics József püspök oldalán működött, csanádi olvasókanonok és bulcsi apát volt, amikor 1841-ben megjárta Rómát. Miután Temesvárról érkezett Rómába, mint külön érdekességet, egy Temesváron kelt magyarnyelvű levelet mutattak meg neki, amely 1582-ben íródott a amely úgylátszik, valahogy éppen akkor került elő.

Fábry apátkanonok levelét mingyárt lemásolta a csanádi káptalan levéltára számára. Volt egy-két szó, amit nem tudott elolvasni benne, azoknak helyét vonásokkal jelölte meg a másolatban. Két év múlva, 1843-ban Fábry már bosoni választott püspök, 1847-ben nagyváradi tankerű leti főigazgató s 1848-ban, a csanádi püspöki szék megüresedése után, káptalani helynök. A következő évben, az ostromlott császár: várban, de különösen az ezutáni korszakban igazi atyja volt papjainak és híveinek, Mayerhoffer császár: generálist s a magasabbbrangu tiszteket — köztük a rettesett auditorokat — gyakran hívta meg estélyekre s az így talált kapcsolatok révén számos ügynevezett „kompromittált” papon és másokon is tudott segíteni! 1850-ben, amikor Lonovics püspököt Haynau parancsára az Újépületben elzarták volt, maga járt el Budapesten a püspök érdekében. Nyíltan kijelentette, hogy tudomása szerint a kassai püspök székkel kívánják jutalmazni: nobát, ha jutalomról van szó, ne ezt adják neki, hanem Lonovicsot bocsássák szabadon. Meg is nehezítettek reá ezért a kívánsággért és más kaptá a kassai püspökséget. Két év múlva azonban mégis püspök lett Kassán, ahol többek

között nagy alapítványokkal s a kassai székes-egyház gyönyörű, stilszerű restaurálásával és díszítésével tette nevével emlékeztetéssé.

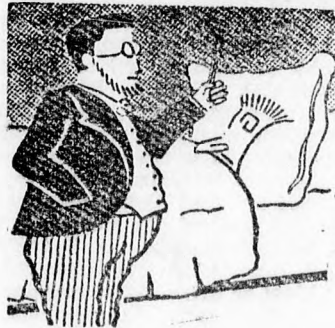
A levelet, amelyet ez a tiszteletreméltó főpap másolt le annakidején Rómában, elsőnek Preyer Nep. János temesvári polgármester hozta nyilvánosságra 1853-ban kiadott monografiájában s ennek alapján hivatkoztak többször is reá.

— Mi keresztények, kyk itt Temesvárot lakunk és egy zívvel adunk Hálát az Istennek Te Szenségödtül...
Fábry püspök, ez a kiváló egyéniségű főpap, ugy másolta le a levelet, ahogy hamarjában megfejtett. Szentkláray Jenő történettudósunk csak nyelvtörténeti szempontból sajnálta, hogy a másolat nem történt paleográfiai pontossággal — bizonyára nem volt éppen megfelelő szakember a kéznél — s azon feltevéssnek is kifejezést adott, hogy a levélben lévő névaláírásokat bizonyára csak keresztellett jelölték meg. Magyarok a török elnyomatás alatt... A Bácság multjával foglalkozó könyvekben azonban lehetőleg óvatosan kikerülnek az 1582-iki magyarok levelének közlését, sőt olyan vélemény is látott már napvilágot, hogy az egész levél koholmány „kakuktojás”. (Helmut Wetzel: Historisch-etnographische Skizzen és Franz Wetzel: Geschichte de Banates im Altertum und Mittelalter.)

Teljes bizonytalanság állt tehát fenn. Lehető-bizonyosságot szerezni a bizonytalanságban?
All Róma, az örök város s a Vatikán is áll, a levéltárával. Néhány sor irás és Monay Ferenc volt minorita rendfőnöknek, a pápai udvar gyonfatójának szives közbenjárása — s már kezünk között van a postai küldemény Rómából. A régi levél minden oldaláról külön fényképmásolat, a mellékelt egykoru latin fordításról is külön fénykép... Most már Herceg István főbirónak és hat magyar társának eredeti kezevonásai fekezenek előttünk s így kerültünk szemtől-szembe Herceg István bátyámuramékkal.

„Az idegön fejedelmek igen megnyomoríták a földet...”
Háromszázötvenöt évvel forgatjuk vissza az idő kerekét... Anno Domini 1582. Kerek harminc esztendeje, hogy a hős Losonczy István elvázott és varat

Belegység esetén elő zör a lázat kell leküzdeni!

— „39 fok!”
— „Mit tegyek doktor úr?”
— Alkalmazzon egy **CARMOL**®-ös bedörzölést és megszabadul a láztól.

* CARMOL a legjobb bedörzölő szer megfázás, gripa, reumatikus fájdalmak és láz ellen.
Ára üvegenként 22 lei
Kapható gyógyszertárakban és drozériákban

a törökök kaparintották meg. Kerek harminc esztendeje, hogy az új urak Tinódi szerint a Várasai népet esmét beszállatták, Örökségébe mindent bocsátanak.

Szabadságokban mindent megtartának — Szabadságokban?... Egészen külön, új korszak kezdődött itt: a százhatvannegyves temesvári török járom. Külön kor, amely még a jellegét is megváltoztatja a vidéknek, a tájnak. Bizonyára csodálkozva olvassuk egy, a vár 1716-iki felszabadításáról szóló egykoru német könyvben, hogy az elvonuló törökök Temesvár falai alatt a keresztény katonákkal vásárt csaptak. S az azoktól elszakított tevéket vásárolták vissza. Tevék a Bácságban?... Megértjük azonban az esetet, ha például Burckhard uram, bécsi udvari matematikus 1731-iki „matematikai” munkáján lapozunk végig s az abban lévő rengeteg rézkarcolatú várkép disztéseit nézegetjük. Ez a Burckhard abban találta örömet, hogy mindenik vár fölé találmomra valami geometriai ábrát rajzolt — talán azért, hogy munkáját legalább a díszes várképek miatt vásárolják meg. Így Temesvár fölött nyolc mértani tetsét, Nagyvárad (Waradein) fölött egyenes vonalat átszelő körívet, Szatmár (Zatmar) fölött pedig körbe irt hatszöveget alkalmazott és így tovább. Ezenkívül azonban minden képet korhű alakokkal s jelenetekkel díszített s amellet, hogy látunk párbajt, fosztogatást, török sátor, kolduobotra jutott, lerongyolt családokat, talponvezetést, karóhuzást: gyakran feltűnik a tevé is. Köpcsény vára előtt például két tevével szajad egy török, Simontornyanál is oldalvást ül tevéjén egy turbános alak, a koppanyi várképen pedig — akárcsak az arabiai sivatagon — térdrekenyészíti a turbános ember a tevé s azon társalog az ismerősével, akivel éppen találkozott. Egész vidékünket annyira átforgatta tehát a török, hogy azt sűrűn bejárta a „sivatag hajója” — fel egészen Bécsig: Nagy-Várad! Incédi Pál ur feljegyzéseiből tudjuk ugyanis, hogy amikor a törökök 1683-ban Bécs alól elűzték „egész tábori sátorit, minden munitióit, számtalan tevéit” a császár-város falainál hagyta.

Megváltozott Temesvár képe is. Evlia Cselebi török utazó 1660-ban olyannak látta a várat a Temes mocsarában „mintha teknősbéka feküdnék a vízben... Kétéknél kilenc zenekar játszik s az összes örök „Egy az Isten, egy” kiáltással adva jelet, öröködnék reggelig... A várban szük, udvar nélküli házak, a tűzhelyen kívül más kőépítés nincs kennek... A külvárosban valmennyi ház cserpepes udvarral s két kapuval, melyek egyikén a lovasok s a szekerek járnak, a másikon a gyalog emberek... Sár. Ha eső esik, akkor a városon kívül fekvő süppedékes helyen még egy elefánt is emérlőne...”

Ez a különös kép... De már megjegyezni valónak találja a lakosok ruházatát is: „posztósuhájukon nagy kapocs van, nadrágjuk térdét szátyámbőr fedti, fejükön zöld posztókalapot, lábukon vastag bőrpapucsot viselnek.”

És máris sokat tudunk. Hiszen megírta Salamon Ferenc (Magyarország a török hódítás korában), hogy a mozlin megalázva érezte magát, alattvalója ugy öltözködik, mint jómaga. A rájárnak ruháikon még gondbot eem viselhettek, csak kapcsot. Tilos volt a turbán is és a fehér szín az „igazhívó mozlinnak” volt fentartva. Miután pedig általában fegyvertalanok volt, de a rablóbandák ellen mégiscsak védekezni kellett, így találta fel a magyar jobbágy a karikásostort, meg a fokost. Keresztény főnek csak egy almát kellett elfogadnia a töröktől s máris nekiiltették oda a nőt... Ha pedig az visszazsókótt — ami éppen Temesváron is előfordult — zsákbavarrták és a folyóba ölték. Egy időben a keresztény még löháton sem mehetett. Ennyi „szabadság” mellett csak adóalany volt. Teljesseggel kifacsarták, kiszípolozták. Aztán tetejébe a török bármely keresztény házában otthonosan érezte magát s ami megtetszett, azt a magáénak tekintette

Sztojadinovic jugoszláv miniszterelnök fontos látogatása Berlinben

Ez alkalommal a német hadiüzemeket is meglátogatja

Berlinből jelentik: A német fővárosban úgy tudják, hogy Sztojadinovic jugoszláv miniszterelnök és külügyminiszter január 15-én érkezik Berlinbe, a német kormány meglátogatására. Sztojadinovic fontos külpolitikai természetű tárgyalásokat folytat a kormánnyal és Hitler vezér és kancellárral. A jugoszláv miniszterelnök látogatását négy napra tervezi. Ez alkalommal Sztojadinovic Essenbe is ellátogat, ahol megtekinti a német hadiipari üzemeket is.

Anya és csecsemővédelem a katolikus egyetek munkájában*

Irta: Dr Nagy András

Magánügy vagy közérdek?

Még alig pár évtizede, az anyák és csecsemők védelme kizárólag családi gond volt, magánügy, melyet csak a lelkiismeret, műveltség és anyagi lehetőségek szabályoztak. Intézményesítés e téren nem létezett és e fontos kérdésnek a nem nagyon érzékeny egyéni lelkiismeretre való bízása igen sok hiányt eredményezett. Gyakran még ott is, ahol a jóakarat megvolt, a kellő tárgyi ismeretek, műveltség hiánya akadályozta meg az anyák és csecsemők helyes ellátását. Így főképpen a földművelő és munkásosztálynál, ahol a gyermekáldás a legbővebb, a nehézségek a legkifejezettebbek — következésképpen a gyermekhalandóság is legnagyobb sokkolt lenni.

Mindezek visszavithetők, mint közös okra, a társadalom túlságosan individualista bennevezettségére, ahol a közösségi szempontok fontosságát nem ismerték fel és ahol az egyén éppen annyira nem törte el a köznek, hogy magánéletébe avatkozzék, amennyire a köz sem tartotta feladatának, hogy a család négyfala közé tartozó dolgokat firtassa. Ez a társadalom teljesen magánügynek tekintette a gyermekszülést és ahogy a közfelfogás ma is megengedi, hogy ki-ki úgy szabályozza gyermekeinek számát, ahogy jónak látja, úgy az elhalt gyermek sem jelentett közösségi problémát. Egyszerű hálózatkérdés volt és akadnak komolyan látszó okoskodók, akik sokgyermekes családokban szükséges rossznak tekintették a gyermekhalandóságot, minthogy legtöbb család úgysem tudott volna összes gyermekeinek polgári értelemben vett megfelelő nevelést biztosítani...

Hogy ez a felfogás társadalmi szempontból veszedelmes, nem szorul más bizonyítékra, mint hogy egyrészt ennek következtében a gyermekhalandóság katasztrófális méreteket öltött (Romániában 250/0-ig megy, vagyis minden negyedik gyermek meghal egyéves kora előtt), — másrészt a gyermekszülések száma oly mértékben csökkent, hogy több európai országban alig éri el a népesség létszámon való megmaradásához feltétlenül szükséges 18 ezreléket, sőt Franciaországban alatta is marad. Keresztény szempontból ez az állapot erkölcsstelen életfelfogásra mutat, melynek hátterében az egyéni, családi és társadalmi önzés, a rosszul felfogott individualizmus áll.

Társadalmi szempontból lényeges változást jelent annak felismerése, hogy a születések számának fenntartása és a megszületettek életben tartása, több, mint magánügy, mihelyt olyan méreteket ölt, hogy az őszlakosság számát veszélyezteti a gyermekhalandóság vagy az egyke. Márpedig ez manapság minden államnak többé-kevésbé problémája — így jogos és helyes elfogadni egyszer s mindenkorra, hogy a születésszám és a gyermekhalandóság kérdése kikerült a személyes ügyek közül, általánosan érdekűvé lett, éppen ezért a köz beavatkozását igényli.

Míg a születésszabályozás a közösséget inkább az erkölcsi nevelés elmélyítése, a fogamzásgátlási és magzatelhajtási módok használatának

* A „Missziós-vezetők tanulmányi napjain” elhangzott előadás. (Gyulafehérvár, 1937. nov. 30.)

megakadályozása is hasonló intézkedések formájában érdeklő, addig a csecsemőhalandóság problémája több lehetőséget nyújt, több igényt támaszt beavatkozásra, éppen ezért az egészségpolitika érdeklődésének előtérben áll. De a kérdés nemcsak az államhatárat kötelezi. Mindenki, ki a közösség felelős vezetőhelyén áll, kötelességei vannak e téren, lévén az államhatalom a társadalom támogatása nélkül e kérdésben tehetetlen. Fokozottabban a katolikus misszió vezetőinek, kiknek munkaköre így társadalmi, mint jótékonyági vonatkozásokban kiterjedt lehetőségeket nyer e téren.

Lásuk tehát az ók szempontjából, miben áll a probléma és mit tehetnek a maguk szegényes eszközeivel?

A probléma lényege.

Amennyire magánügy a közfelfogásban a gyermek, annyira magánügy az orvosi működés is. Az orvos legtöbbször üzleti viszonyban állván betegekkel, csak azok kívánságára avatkozik be. Általában hiányoznak az ily intézmények, melyeknek hivatása emberbaráti alapon álló, nemcsak betegség esetére szóló, hanem inkább megelőzést szolgáló rendszeres működés, részben a szülőfőszonyok, mint az élet kiindulása, részben az életben elinduló gyermekek körül. Az orvossal szemben fennálló üzleti kötelezettség miatt ritkán kerül a sor, hogy nagyon egyszerű, de végtelenül fontos mindennapi kérdésekben tőle kérjenek tanácsot. Ennek következtében a csecsemőgondozásban az óregektől fennmaradt, tiszteletreméltó, de sokszor végzetes divatok uralkodnak, különösen falun, ma is. Az ilyen kérdésekkel hivatászerűen foglalkozó bábák tapasztalat szerint többnyire nem bizonyulnak elég erőseknek, hogy iskolából hozott tudásukat a népi szokásokkal szemben érvényesítsék, hanem ahelyett, hogy nevelnek a népet, lassan ők hódolnak be azok rossz szokásainak. Az orvos ritkán hallott szava pedig teljesen elégtelen az anya- és csecsemőgondozás helyes irányban való befolyásolására a tömegek-nél.

Szükségesnek mutatkozik tehát oly intézmények létrehozása, melyek nem annyira beteg gyermekek ápolásával foglalkoznak, mint a kórházak, hanem inkább a betegségeket meg-

előző neveléssel, éepedig díjmentesen, vagyis az üzleti viszony kiküszöbölésével, továbbá rendszeresen, más szóval, hogy akiket egyszer megfigyelés alá vettek, azokat ne szűnjenek meg figyelemmel kíséreni.

Az anyával az intézmények csak annyiban foglalkoznak, amennyiben a csecsemő érdeke megkívánja. Szülőnőket oly esetekben vennének fel, amikor a rendes szülésre a család adott helyzetében otthon nincs kilátás, vagyis a gyermek szempontjából veszedelemmel kell számolni. A továbbiakban is csak annyiban, hogy a tejeselgáztatás akadályait elhárítani, szükség esetén a szoptatást beszüntetni, illetve a gyermeket anyjától elválasztani, de inkább a szoptatási viszonyok rendezésével a mesterséges táplálást kiküszöbölni igyekeznek. Látható, hogy az anyavédelem másodrendűségét a csecsemővédelem fontossága indokolja meg.

Hogyan létesíthető?

Felvetendő most már a kérdés, hogyan hívhatók életre az ilyen intézmények, milyen belső és külső szükségletekkel kell számolniuk?

Szögezzük le, hogy a Katolikus Népi Misszió szervezeti szabályzata megadja erre a lehetőséget, mert alapszabályának 3. §-ában szövegszerűen céljának jelöli meg anya- és csecsemővédő intézmények létesítését. Erre hivatkozva az egészségügyi felsőbb hatóságok már adtak engedélyt ilyen intézmény alapítására. Másrészt a román egészségügyi törvény is megadja a jótékony egyetemenk — feltéve, hogy alapszabálya céljuknak megfelel — ilyen népvédő intézmények (Casa de ocrotire) alapításának és fenntartásának lehetőségét. (149—151. §§.) Ennek alapján tehát kérheti bármelyik missziós fiók az engedélyezést az illetékes kerületi egészségügyi felügyelőségtől, illetve a miniszteriumtól. Ugyanebbe az engedélybe egyébb jótékony intézmények is belefoglalhatók, melyekről a törvényszakasz részletesen intézkedik.

Nehezebb kérdés, rendszeren ezen szokott megakadni a tudomány, hogy nincs pénz az alapításra és fenntartásra. Ez a nehézség azonban csak első pillantásra olyan nagy. Az említett intézmények nem emésztnek fel olyan nagy pénzeket. Csináljunk gyors számvetést együtt az intézmény anyagi szükségleteinek felsorolásával.

Minthogy az ilyen intézmények rendszeren falvakban vagy külvárosokban jödszerűek, nem kell drága házbérekre, nagyigényű berendezésre gondolni. Rendszeren elég három helyiség a szokásos mellékkeliségekkel: várószoba, tulajdonképpen: rendelő és lakószoba az állandóan ott lakó gondozónő számára. Ilyen helyiség havi bére városban 500—800, falunk 300 leinél többre nem megy. Különbösen az említett törvényszakasz a népház létesítésének terhet legalább részben a községekre hárítja, így azoktól helyiséget többnyire ingyen sikerül kieszközölni.

A fűtésre (évi 6 ól fát számítva) kb. havi 400 lei esik. Közéig gyakran ezt is leveheti az egyet válláról.

Villanyvilágítás — villanyt számítva — havi átlag 100 lei.

Gondozónő havi fizetése 2500 lei. A gondozónőnek érvényes diplomával (sorá de ocrotire) kell bírnia!

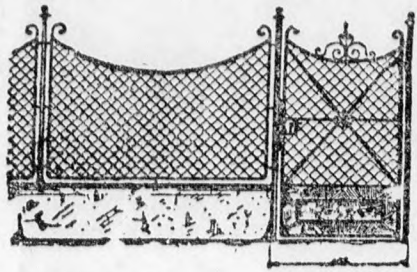
A orvos havi tiszteletdíja 1000 lei.

Gyógyeszer és egyéb üzemi anyagok, havi 500 lei.

Cseléd vagy szolgáló bére és koesztija, havi 1500 lei.

Látható, hogy a havi kiadások legrosszabb esetben sem lépik túl a 6000 leit. De lehetnek lényegesen kisebbek is, ha elesik a házbér és a fa.

Bozsák sodronyárnyár **Oradea** D. Cante-mir 57.

Telefon: 110.

Ajánlok legolcsóbbtól legdiszesebb kivitelű kerítésfonatokat, kertek, baromfiudvarok, szőlők stb. bekerítésére. Vaskapuk, ajtók, sodronyfonat betétek. **Sodronyszövetek malinászatú célokra.** Kívánatra ingyen és bérmentve árjegyzék és mintakollekció.

ha akad jótékony orvos — ami nem ritkaság —, aki ingyen vállalja a bejáró teendő végzését.

Nagyobb összeget igényel az intézmény előzetes felszerelése egyszer s mindenkorra, berendezési tárgyak, műszerek stb. beszerzése. Erre kell szerényen is 30.000 lei. Legtöbb egyet nem képes egyszerre ekkora összeget kiszűzni, de a megindulásra elég ennek egyharmada is annak az elvnek szem előtt tartásával, hogy mindig először a csecsemővédelemhez szükséges felszerelés szerezendő be. Hogy miket kell megszerezni, részletesen kidolgozva megtalálható a Missziós Központnál, hol már régebben munkálkodnak ilyen intézmény megindításán.

Hogyan működik?

A csecsemőgondozás munkája elsősorban a gondozónőre hárul, az orvos csak kitért napokon, rendelőrákon foglalkozik a jelentkező gyermekekkel és anyákkal.

A gondozás a várandós anyáknak szóló tanácsadással kezdődik. Idő kérdése, hogy a faluk és külvárosok lakossága oda szokják, de tapasztalat szerint élete legfontosabb és legnehezebb órái előtt a legnyakassabb fiatal asszony is szívesen veszi, ha megbízható útbaigazításokat kaphat. Nagy szerepe van az odaszoktatásban a gondozónő és az orvos személyének, amennyiben nyers, rossz modor, kellemetlen, tapintatlan, főleg bántósnak inkább elriaszt, mint vonz, — de különösen a gondozónőnek, ki állandóan helyben lakván, a plébánostól vagy a már helyben működő egyházközségi nővértől szerzett információk alapján megszokja, hogy lakásukon ismerje meg, keresse fel a várandósokat és ott megnyerve bizalmukat, megbarátkoztassa a rendelkezésbe való jelentkezés és időszakos felülvizsgálat gondolatával.

Ez a vizsgálat természetesen csak a szülési kilitásokra befolyással bíró körülményekre vonatkozik. Az orvos végzi a rendelőrák, melyet hetenként egyszer kizárólag az asszonyoknak tart.

A vizsgálatok alatt bőven nyílik alkalom meggyőződni kinek-kinek otthoni körülményeiről és felismerni, ha az otthoni szülés veszedelmével járhat, vagyis ha a kritikus időben intézetbe való szállítás szükségesnek mutatkozik. Jobban felszerelt népvédőházaknál már arra kell törekedni, hogy az ilyen szüléseknek szállást adhasanak. Addig is a kórházba való belépésre kell józan rábeszéléssel rávenni az illetőket (szülő asszonyoknak a közkórházak ingyen adnak helyet!), — ami magában is nagy eredmény. Megjegyzendő, a gondozónő csak akkor foglalkozhatik szülés levezetésével, ha az otthoni szülés veszedelmével járhat, vagyis ha a kritikus időben intézetbe való szállítás szükségesnek mutatkozik. Jobban felszerelt népvédőházaknál már arra kell törekedni, hogy az ilyen szüléseknek szállást adhasanak. Addig is a kórházba való belépésre kell józan rábeszéléssel rávenni az illetőket (szülő asszonyoknak a közkórházak ingyen adnak helyet!), — ami magában is nagy eredmény. Megjegyzendő, a gondozónő csak akkor foglalkozhatik szülés levezetésével, ha az otthoni szülés veszedelmével járhat, vagyis ha a kritikus időben intézetbe való szállítás szükségesnek mutatkozik.

A dolgok természetéből következik, hogy jóval a szülés előtt megkapják a leendő anyák a gyermekkelengye készítésére vonatkozó utasításokat, esetleg az igen udvös várdorkosarak egyikét, vagy éppenséggel pénzsegélyt. Mihelyt a gyermek megszületett, a táplálás nehézségeinek legyőzése, esetleg a helyes mesterséges táplálás beállítása részben a baba, részben a gondozónő, részben az orvos, de mindenesetre az intézet hivatása.

Világos, hogy akár a intézetben, akár hazánál, de a gondozónő tudomásával született gyermek élettani adatainak felvétele frissiben elvégzendő és ezzel megtörténik az átmenet az együtt jár az okos és megnyerő egyéniségű gondozónő. A csecsemő felügyelete kétféleképpen

történik. Részben a gondozónő igyekszik házból felkeresni a családot és figyelemmel kísérni az adott utasítások betartását, családi viszonyokból folyó esetleges nehézségeket, a fellépő vagy fenyegető betegségeket — részben pedig az orvos rendelkezéseire való rendszeres elhözás útján. Ilyen alkalmakkor a csecsemő fejlődésének, — melynek elkészítése a gondozónő feladata az élettani adatok felvétele alkalmával és amely az intézet iratai között őrizendő — kiegyesítésére esedékes, miáltal a fejlődés figyelemmel kísérhető, az esetleges hibák és betegségek ismét felfedezhetők és megelőzhetők.

Mondottuk, hogy a betegségek kezelése nem tartozik az intézet feladatai közé, ha csak idő és szerencsés körülmények folytán gyermekkorházza ki nem épül. Betegség esetén a gondozónő fokozott figyelemmel kíséri védencét, kivéve, ha járványos beteg, mikor is a többi gyermek érdekében óvakodnia kell tőle. De távolról sem igyekszik pótolni az orvost, sőt hivatását akkor tölti be helyesen, ha a szülőket az orvos segítség szükségességéről igyekszik meggyőzni. Ebben a munkában sokszor nagy tapintatra és sok szeretetre van szükség, különösen, ha a falusiak által bizalommal tekintett kórházba való utalásról esik szó. Viszont a betegségeket megelőző kezelések (pl. quarzolás) az orvos utasítása szerint az intézet hatáskörébe tartoznak.

A csecsemők szorosán vett nyilvántartása körülből egyéves korukig tart, mikor is annak szükségessége nagyjában megszűnik, lévén a legnehezebb időknél (elválasztás, állandó étkezésre való áttérés, fogzás) túl. Mindamellett alig képzelhető, hogy amelyik anya egyéves koráig rendszeresen hordozta oda gyermekét és a kapott utasítások hasznavehetőségéről bőven volt alkalmuk meggyőződni, teljesen megszakítsa az összeköttetést és gyermekét legalább időnként meg ne mutassa. Különböző az ilyen intézmények jelentőségét éppen a bizalomnak jövőre való megnyerése mutatja meg, együtt avval a nevelő hatással, mely elkerülhetetlenül együtt jár az okos és megnyerő egyéniségű gondozónővel és orvossal való gyakori bizalmas és üzleti vonatkozásoktól nem zavart együttléttel és ez a gyermekhalandóság legfontosabb okát, a szülői lekiismeretlenséget képes kiküszöbölni. Megállapítható különben, hogy minden asszony, aki viruló gyermeket nevel az intézet útmutatásai alapján, ha attól el is szakad, maga is az ott tanult elveket fogja szűkebb körében terjeszteni, vagyos a helyes egészségügyi népnevelés eszközevé válik.

Viszont az is könnyen elképzelhető, hogy amilyen áldásos egy ilyen intézmény hatása, éppen olyan olyan rögös is lehet működése. Maga a falunélés sem mindig könnyű diplomás embernek. De aki erre adta fejét, számolt evvel. A nagyobb nehézség abban van, hogy a bizalmatlanság és hálátlanság légköre sokszor nyomásgyakorló kísérő a diplomás embereket (talán eredménye régi bűnöknek) — és ezt sokszorosan igyekeznek fokozni az osztályharc mindenütt jelenvaló ügynökei. De ezen át kell esni és legszebb gyümölcse a munkának a megmentett gyermekek szép száman kívül (erről statisztikát vezet minden intézet) a bizalmát vesztett, elvadított falu és külváros népének bizalommal való újrafeltöltése, mely egyben a legjobb keresztény és antibolszevista propaganda is — sok szó nélkül. Ennek egyetlen módja pedig — mint sokszor hangoztatjuk — a jóakaratról, segitleniakarásról és tudásról tettekkkel történő meggyőzés.

Hozzáfűzhetjük, mint eddigiekből következő, végtelenül fontos követelményt, hogy úgy a gondozónő, mint az orvos csak katolikus legyen, mégha ez nehézségekbe ütköznék is. Az elmondottakból következik, hogy nemcsak egész-

DORIAN
Karácsony szenzációja:
Sonja Henie
legújabb filmoperettje:
A táncoló angyal
Orosz balett a jégen:
Igor herceg, Olga a Volgán
Valcer a jégen:
Bécsi vér (Wienerblut) Mesél
Bécsi erdő. — Fox világhírű,
Mickey Mouse.

Jegyelővétel, számozott helyek.
Előadások kezdete: délelőtti 11, délutáni 3, 5, 7 és fél 10. — Az ünnepi előadásokor kedvezményes és szabadjegyek érvénytelenek

Nőikabátok,
ruhák
idény utáni
olesó árban
RÓNA
Nagyvárad, Saspatot.

ségügyi, hanem emberi kölcsönhatás is fejlődik ki közöttük és védenek között és ez, amilyen áldásos lehet katolikus világnézettel, olyan veszedelmes lehet ellenkezőleg. Annál inkább figyelni kell erre, mert jótékonyosság kitűnő köpönyeg, hogy baloldali vagy szabadkőműves egyének csempészék be magukat a katolikus életbe! Eppen ezért a jelentkezés részéről lekötendő kényszer szokott lenni és ha egyszer bevezettük, nincs módunkban többé őket és romboló nézeteiket népünk bizalmából kiküszöbölni. Nem szabad legalább katolikus intézeteknek báránybőrbe bújtatott farkasokat csempészni a nép közelé! Sajnos, erre a múltból sok fájdalmas tapasztalat emlékeztet.

Hol? Miből?

Felvetődő most már a kérdés: szükség-e az ilyen intézmények? Erre az elmondottak után felelni újból felesleges. Arra a kérdésre, hogy hol kell ilyeneket létesíteni, a felelet: egyelőre ott, ahol a gyermekhalandóság nagyobb, később minden faluban, ahol nincs kórház. Az orvos jelenléte megkönnyíti a helyzetet, de még inkább szükséges az ilyen intézet ott, ahol orvos nincs és a körülményeknél fogva nem is valószínű, hogy egyhamar legyen, lévén a helyzet ilyen helyeken a legrosszabb. Itt a feladatok végzése a gondozónőre marad és a felülvizsgálat és rendelés megjelölésére a legközelebbi orvosnak kell kiszállania. Világos, hogy ilyen helyzetben akkor fejtheti ki az intézmény teljes hatását, ha a gondozónő egyben szülész is és mint ilyen, a teljesen hiányzó egészségügyi asszisztenciát leglényegesebb pontján képes pótolni, szemben az ilyen helyeken igazán ijesztő babonátomással.

Még egy utolsó kérdés merül fel: hogyan lehet szegénységünkben kizsákmánítani az ilyen intézetek létesítésére szolgáló összegeket? Ha megnézzük a jótékony egyletek költségvetéseit, rájövünk, hogy a szükséges összeg minden évben kimegy, gyakran könnyen kerülhető kiadásokra. A szétforgácsoló pénzek pár évben keresztül való rendszeres meggyűjtése lehetővé tenné ilyen maradó alkotások létrehozását. A jótékonyaság feltétlenül szükséges tevékenység, de tapasztalat szerint a pillanatszerű segélyezés csepp a tengerben, csak újabb igényeket nevel. Jobb, ha az adakozás terén szigorúbb cenzust alkalmaznak az egyletek és a meggyűjtő pénzeket ilyen örök értékű jótékonyaságra fordítják. A sűrűn rendezett színelőadások egyikének jövedelmét ily célra fordítani nem teveszteni el hatását a közönségre. Tulajdonképpen csak a befektetendő összeg előteremtése probléma, mert a fenntartásra szükséges összeget többnyire ki lehet eszközölni a községtől, melyre a törvény úgyis ilyen kötelezettséget ró és még jól jár, ha a befektetést más megadja. A beszerzéseket megkönnyíti, ha a közönség áldozatkészségéhez fordulunk. Ilyen intézetek szükségessége ma már megkérdőjelezhetően benne van a köztudatban és ha egyebet nem, a használati tárgyakat, fehérneműt, adakozásból, esetleg ingyenmunkaszolgáltatásból össze lehet szedni.

Külön haszna volna az ilyen kezdeményezéseknek, hogy az elhelyezkedés nélkül elkallódó fiatal női erőket hasznos, önmaguknak is életcélú és elégtelül nyújtó munkában használják fel. A szükséges előzetes kiképzést megszerezni nem nehéz, hiszen úgy a kolozsvári, mint a bukaresti gondozónői iskola nagy kedvezményekkel teszi lehetővé a tanulást, — amiről különben a missziós testvérek bőven tudnának mondani.

Nem boszorkányság dolga, inkább csak elhatározásé, nekifekvésé, tervezettségé. A missziós és általában katolikus egylet vezetőknek különösen keze ügyébe esik, szinte lelkiismereti kötelességképpen róva rájuk hogy legalább foglalkozzanak a gondolatattal, míg rájönnek a megvalósítás lehetőségeire.

* Ha átvagyatlan, úgy igyék néhány napon át veggel éhgyomorral felpohar természetes „Ferenc József” kezerűvizet, mert ezáltal bélműködése szabályozódik és így egész emésztése rendbejöhethet. Kérdezze meg orvosát.

HIREK

Központi szerkesztőség, kiadóhivatal és előfizetés teljesítési helye
Graden, Strada Regele Carol N. 6

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Évi: 800, félévi: 400
 negyedévi: 200, egy hónap: 50 lei.
Magyarországon: Évi: 50 P, félévi: 25 P, negyedévi: 12 P.
 Egyes szám ára 20 fillér, vasárnap és ünnepek 24 fillér.
Postatakarékpénztári csekk számlánk száma: 60037.
Telefon: 27.

Csúf szerkesztő: dr. Sulyok István
 Csúf, Piata Unirii 13.

Kéziratokat nem örvényünk meg és nem adunk vissza.
 Csak a választásbélyeges magánlevelekre válaszolunk.

VÉRES HARC DULT AZ ARAB NEMZETIEK ÉS AZ ANGOL CSAPATOK KÖZÖTT. Jeruzsálemből jelentik: Tibériás város környékén esőtörtékön véres harc dult az arab nemzetiek és az angol karhatalmi osztagok között. Az angolok harokocsiikkal és repülőgépekkel rohamozták meg az arab nemzetiek sorait. A harc során tizenegy arabet megöltek, kettőt pedig fogságba ejtettek.

VOROSILOV TÚNTETŐ ELLENŐRZÉS-RE MEGY A TÁVOL-KELETI SZOVJET HADSEREGHEZ. Moszkva. Vorosilov szovjet hadügyi népbiztos Szapoznikov és Viktorov tengernagyok kíséretében hosszabb ellenőrző körútra indul az összes távol-keleti szárazföldi és tengeri haderő felülvizsgálására. Ezt az ellenőrző körutat már egy éve tervezik, azonban Oroszország belső zavarái miatt csak most kerülhet rá sor. Vorosilov résztvesz a távol-keleti hadsereg déli hadgyakorlatain és megvizsgálja az összes flotta-állásokat, valamint parti erődítményeket is.

* **NAGYON OLCÓS CUKROT** kapnak a „Hangya” azon tagjai, akik a régi részjegyeiket a szövetkezeti törvényben előírt üzletreszekre átcserelelik. A tagok hozzák be a régi részjegyeiket az irodába, ahol az olcsó cukorra az utalványt megkapják.

A SZÁLLÍTÓMUNKÁSOK NAGY SZTRAJKJA PÁRIZSBAN. Párizsból jelentik: A csomag- és áruszállító fuvarvállalatok munkásai nem fogadták el a döntőbírósi határozatot és sztrájkba léptek. A sztrájk kiterjed a vásárcsarnoki szállító vállalatokra, az újságkihordó vállalatokra és nagyruházak egyrésztének szállítási szolgálatára is. Csütörtökön a késő esti órákban már érezhető volt a sztrájk a vásárcsarnoki forgalomban, de a hatóságok katonai tehergépkocsikat vettek igénybe és egész éjszaka szállították a vásárcsarnokba az árut. A vásárcsarnok környékét mozgó gárda és csendőrség szállta meg. A pályaudvari szállítómunkások is megtagadták az áruk továbbszállítását, úgyhogy a csütörtök esti órákban több, mint 1800 tonna sulyu élelmiszer, baromfi és zöldség halmozódott fel a pályaudvarokon. Egyes újságvállalatoknak is zavart okozott a sztrájk, mert például a legnagyobb lapvállalat, a Hachette vállalat valamennyi munkása sztrájkba lépett.

Kiadók egy- és kétszobás lakások, villany, vízvezeték és kerttel. A Sírul Minelori (Bányasír) villamos megállónál. Érdeklődni lehet Riba Oscar főkönyvelőnél. Nagyváradon. Varos Vasut.

Belügyminiszteri vizsgáló bizottság Marostorda megyében. Marosvásárhely. Saját tud. A marosmegyei képviselőválasztások során súlyos természetű összeütközésre került sor a karhatalom és a szavazni akaró magyar tömegek között. Nyaradmagyaros község határában történt a sajnálatos összetűzés, melynek eddig tíz sebesültje és egy halottja van. Siklódi Dénes Sándor 27 éves gazdálkodó meghalt, míg Márton Karoly, Siklódi József, Sinka Károly, Siklódi János, Barabás György, Bodoni János, Süköső Sándor, Ceont Benjámín, Bodoni Péter, Bethlen Antal markodi, deményházi és miklóházi; gazdálkodók megsebesültek, akiket a marosvásárhelyi állami kórházban ápolnak. A belügyminiszter az eset kivizsgálására bizottságot küldött ki, melynek tagjai Pater Julian közigazgatási vezérfelügyelő, Topor tábornok és Avramescu főügyész. A bizottság kedden kiszállt a sajnálatos eset színhelyére, ahol végbevitte a kihallgatásokat az ügygel kapcsolatban. A vizsgálóbizottság munkájának befejezése után a belügyminiszter fog az ügyben érdemleges jelentést kiadni, addig a hatóságok nem nyilatkoznak részletesebben.

Adomány. Egy szegény gyermek részére Incze András Brad 100 leit adományozott. Az öszegyet eljuttattuk rendeltetési helyére.

A legkellemesebb meglepetés.

A figyelmes férj azon gondolkodik, hogy az ünnepekre mi a legmegfelelőbb ajándék felesége számára. Ő az újnak, váratlanul fog legjobban örülni.

A legkellemesebb meglepetés egy üveg „Noél-Noél” kölnivíz, amely a legdivatosabb, — „en vogue” — illata előkelő, diszkrét és mégis vonzó

Legrain
noél noél

EREDETI KÉSZÍTMÉNY—
 EREDETI CSOMAGOLÁSBAN

Székelyföldi karácsonyi ünnep. A Székelyudvarhelyi Székely Dalegyet lélekemelő, szép műsorrall nyitja meg téli háziestélyeinek sorozatát. A vonzó és tartalmas műsor a következő: 1. Az angyal karácsonyi köszöntője. 2. Lányi Régi nóta. Eneklji a Székely Dalegyet, vezényel Kies Elek karnagy. 3. Hópelyhek. Életkép. Rendezi Kerestély Gyuláné. 4. Magyar dalokat énekel Salamon Dezső, dalmok, zenekísérettel. 5. „Karácsony a harctéren” című novelláját felolvassa Lévai Lajos dr. ügyvezető elnök. 6. Puszta dalok. éneklji a férfiak. 7. A magyar líra gyöngyszemei, előadja dr. Boga Lajosné előadóművésznő. 8. Lévai Lajos. A karácsonyfa alatt. Egyfelvonásos. Rendezi Miklós József. 9. Kinek mit hozott az angyal? Karácsonyi rigmusok, előadja Beldovits Emil. Előadás után szeretet vendégség az egytel összes helyiségeiben és családi szórakozás.

* **Prostatatultengésnél és hólyagtágulásnál,** amikor igen fontos, hogy a betegnek erőködés nélkül mindennap könnyű bélürülése legyen, akkor reggelként éhgyomorral egy kis pohár természetes „Ferenc József” keserűvíz a lehető legjobb szolgálatot teszi. Kérdezze meg orvosát.

Zürichi nyitás. Párizs 14.68, London 21.61, Newyork 432.25, Brüsszel 73.25, Milánó 22.75, Amsterdam 24.40, Berlin 174.15, Bécs — schilling 80.70, Prága 15.18, Varsó 81.90, Belgrád 10.

Szánthó László
 egyházi szoprász és oltárépítő, vállalja templom-berendezési tárgyak készítését, javítását, festését és aranyozását, művészi kivitelben. — Czim: **Temesvár III.,** Memorandului utca 16.

Mennyit akar fogyni?
 5 kilót? 15 kilót? Igyon Dr Richter-féle fogyasztotea! Meg lesz lepvé, hogy milyen gyorsan eltűnik az öregítő duplatoka, a felesleges zsír és víz. Felőtenkül és szabályos lesz emésztése és vérkeringése. Rövid pár hét alatt, friss, fiatalos, rugalmas és karcsu lesz alakja. Ilyen egyszerűen hat a valódi

Dr ERNST RICHTER FOGYASZTÓTEA
 1 doboz 100 lei, különlegesen erős 120 lei.

Országos amatőr fotókiállítás Nagyváradon. A Sasok Turista Egyesülete 1938. év tavaszán, a hóvételi ünnepek alatt rendez meg II. országos művészi amatőr fényképészeti kiállítását, amelyre már most felhívjuk úgy városunk, mint az ország összes amatőr fényképészeinek figyelmét. A kiállítás részletes tudnivalóira később visza fogunk térni.

* A „Sasok” Turista Egyesülete szilveszteri műsorrall egybekötött estélyt a Református Otthon termeiben (Nagyváradon, Alexandri v. Teleky utca 31.) tartja meg. Az estély kezdete 9 órakor. Jegyek válthatók Gyenge István, Alexandri (v. Teleky) utca és Mocsáry Sándor Regele Ferdinánd (v. Rákóczi) uti üzletében.

Fodor Viola;

Kis képeskönyv

Pillanatsfelvételek
a napos és az éjszakai
oldalon

Bizonyára úgy kellene, hogy ilyenkor, Karácsony táján, a szeretet, jószág és béke ünnepén emberi jószágról, szeretetről és megértésről zengjen dalt a krónikás. Am a szeretet és jószág, béke és megértés olyan dolgok, amelyekről — ha jelen vannak — oly kevés szó esik. Halkan, lábujjhegyen suhanunk el mellettük s vigyázunk, hogy hangos szó el ne riassza. Csak ha nincs, ha hiányát érezzük, akkor beszélünk róla, akkor ejtjük ki a nevét, mint egy halk óhajást, teljesülésbe kívánczoló, csöndes vágyakozást.

Bizonyára kellemesebb feladat lenne jószágot és szeretetet csokrétába kötni. Azért mégis, ne riasszon meg senkit ez a pesszimista irás, mely talán azért íródott éppen Karácsony ünnepén, mert ilyenkor a lelkek jobban kitáruznak s fogékonyabbak a szeretetre, jószágra és megértésre.

Három képet vetítünk itt le. Három pillanat felvételt, mely a világ három különböző táján készült. A színhely azonban mitsem határoz. Mindenik kép készülhetett volna éppen úgy a másiknak a színhelyén is. A premier-plan ugyanaz marad.

Párizs egyik külvárosának plébánosa

aki Pierre l'Ermité név alatt jelentős publicisztikai tevékenységet fejt ki, elbeszéli a „La Croix” egyik közlebbi számában, hogy nemrégiben az egyik épülőfélben lévő párizsi külvárosban járt, ahol egy kiadó lakást nézett meg Párizsba költöző vidéki ismerőseinek felkérésére. Hatalmas épületömbhöz érkezett, melynek kapujában tekintélyes külsejű házmester fogadta. Felkísérte a személyfelvonón a harmadik emeletre, a kívenni szándékolt lakásba és lelkesülten szavalta a csábító mondókát:

— Megtalálja itt, uram, a legújabb idők vívmányainak minden kényelmét... Központi fűtés... hideg víz... meleg víz a nap és éjszaka minden órájában... villanyvilágítás... takarítás... fürdőszoba... csatornázás... Ebbe a lakosztályba beköltözhet, uram, egész házanépével...

Igy a házmester.

A valóság azonban mást mutatott. A lakás mindössze két kis szobából, konyhából és fürdőszobából állott. Idősebb özvegyembernek, vagy magános hölgynek talán alkalmas lett volna. Itt azonban egy régi értelemben vett családról volt szó, három gyermekkel. A házmester, amikor ezt meghallotta, ének emelte karjait a csodálkozástól:

A bányarém

írta: dr Czumbel Lajos

A zuzmarás fák között majd megdermed a bányász-háziko fenn a hegyen. Pedig benn a „kis házban”, a hátulso szobában kellemes meleg tereng. A vedlett „sparhet” repedésein kikandikál a lobogó láng. Ez ma este az egyedüli világosság. A bányász lámpát nemrégien vitte el az ember. Ejszakai „sittre” ment vele. Így hívják itt mifelénk a munka-szakot. No, de hogy a világosságtérjünk vissza, abból ekkor is elég ahhoz, ami itt történik. Nácikó, a kis bányászgyerek az ágyon térdel és két kis kacsóját összeszerzi szépen. Arrafelé néz, ahol egy nagy időket látott kopott kereszt áll a kredencen.

— No, mondjad szépen — biztatja az anyja, egy fiatal, szomorúság asszonyka.

Nácikó egyet köhint és óvatosan, közben meg-megállva mondja:

„Adjon Isten jöcökát,
Ides tátnak,
Ides máminak,
Bapónak,
Nanyának,
Es nékem is. Amen.”

Bapó és nanya, vagyis nagyapó és nagyanya ott ülnek a tűz közelében. Nanya egy széken szendereg már háromszor is megkezdett rózsafűzérével a kezében. Neki jó: az angyalok közt járhat valahol.

De bapó nagyot sóhajt, amikor a gyermeket imádkozni hallja. Ő mégcsak megvolna itt benn a meleg szobában, különösen ha lenne mit pipázni, de „az ides tátna” bizony ezer veszedelem vár ott lenn a bányában.

Nácikó, mintha belátta a bapó lelkébe, az

— Lehetséges az, a mai világban három gyermek? — kérdezte meghotránkozva. — De hát hova teszik őket?

Egészen indokolt volt erre a plébános kérdése:

— Hogyan, talán meg kellene őket ölni?

Mire a házmester kijelentette, hogy végtére is neki mindegy, mit csinálnak a gyermekekkel, de ebbe a házba semmi szín alatt nem költözhetnek be. Amikor a plébános az épületes eszmecsere után a házmester kíséretében lefelé haladt a lépcsőn, kellemes, gügyögő női hangot hallott:

— Drága kicsikém, csak meg ne fázzatok!

Csodálkozva nézett a hang irányába, mert azt hitte, hogy talán mégis csak akad ebben a „szigorú” házban egy-két gyermek. Tévedett. A lány, becéző hang tulajdonosa, — bájos fiatal hölgy — két bulldogot vezetett lefelé a lépcsőn nagy asszonyi gyöngédséggel és szeretettel. Ismét a házmester mellének szegződött egy kérdés, mely nem kevésbé volt indokolt az előbbinél:

— Hogyan, itt lehet kutyát tartani?

— Természetesen! — hangzott a „magától értetődő” válasz — Miért ne? Minden emeleten van!...

...A történet színhelye — mint említettük — Párizs. De vajon nem készülhetett volna-e ez a pillanatsfelvétel éppen úgy Londonban, Prágában, Oslóban, Budapesten, vagy akár nálunk is? Hány hirdetést látunk a mi lapjainkban is ilyen megszövegezéssel: „Kiadó modern lakás gyermektelen házaspár részére”... „Gyermekeket házaspár házmesternek (vagy más munkára) felvételük” stb. Ha valamennyit fel akarnánk sorolni, véget nem érne azoknak a példáknak a sora, amelyeknél a gyermektelenség szerepel valamilyen ajánlat egyedüli, vagy legfőbb feltételként.

Ugy látszik, közel kétezer esztendővel Krisztus születése után ott tartunk, hogy a gyermeknek nincs többé helye az emberek hajlékában. S ha mégis megszületik, legfeljebb az istálló jászola jut neki bőlesőül, mint kétezer évvel ezelőtt ama betlehemi kisdédnek...

A macskát,

gyermekkorunk kedves játszótársát, felnőtt korunk boros óráinak játékos, jókedvre hangolóját, vajjon ki ne kedvelné közülünk? Vajjon ki nem volt még közülünk olyan helyzetben, amikor nagyon magányosnak, nagyon elhagyatottnak érezte magát és egy ilyen kedves, hízelkedő házi-

állat jelenléte annak a vigasztaló, melegítő érzésnek tudatát ébresztette benne, hogy még sincs teljesen egyedül, mégis csak van mellette „valaki”, egy élőlény, akivel megoszthatja magános óráinak szomorúságát? Nem női szentimentalizmus ez! Hiszen olvashattuk, hogy a Tisza-gyilkosság ügyében elítélt és tízennyolc hosszú esztendőt fegyházban töltött Sztanykovszky Tibor is egy ilyen doromboló háziállatot vitt magával a börtönbe, s az — esztendők hosszú során át — megosztotta vele a cella hideg, vigasztalan magányát... Kétségtelen, hogy alig akad ember, aki ne kedvelné ezt a kedves, gondtalan kis háziállatot, ezt a párnás karosszékek s diványok mélyében lustálkodó selymes gomolyagot — a cicát.

Es mégis...

Alig hiszem, hogy akadna ember, aki kinosan fel ne szisszenne és szívtelen gonosznak — vagy legalább is bolondnak — ne minősítené azt a liverpooli polgárt, aki — mint egy külföldi lapban olvassuk — 18 ezer font — (közel 16 millió le!) értékű vagyonát szülővárosa macskáira hagyta! A pénzből — az örökhatyó végakarata szerint — macskamenhelyet kell létesíteni a legmodernebb kényelemmel (!)

Ugy látszik, a „tisztetreméltó” liverpooli honpolgár még sohasem hallott arról a méreteiben minden más járványt túlszárnyaló világbetegségről, melyet munkanélküliségnek neveznek, s melyben egyedül Angliában több, mint egymillió ember szenved! Nem hallott a hatóságok által felállított népkonyhákról, siralmas nyomortanyákról, hol családok százai és ezrei várják az időt — és ezzel sorsuk — jobbrafordulását. Nem hallott az utcákon kolduló, rongyokban fagyoskodó apró gyermekekről, akik közül — ha nem is valamennyinek, de ezernek és ezernek örömkönyt csalhatott volna a szemébe, s mindennél fényesebben ragyogó, áldott gyermekmosolyt lophatott volna az ajkára, — ha csak átmenetileg is — ezzel a hatalmas összeggel! Nem hallott az árvákról, akiknek Krisztus születésének szent éjjelén nincs, ki karácsonyi gyertyát gyújtson, s meleg ünnepi kalácsot szeljen!

Azt mondják: a halottakról vagy jót mondjunk, vagy semmit. Erről az örökhatyó liverpooli polgárról mégis meg kell állapítanunk, hogy: vagy köszívű külön volt, vagy — amileg-alább mentő körülménynek számít majdan a „hálás” utókor szemében — bolond, vagy pedig, hogy — macskákról lévén szó! — egészen stílusosak legyünk: erősen „katzenjammeres” lehetett, amikor ezt a végrendeletet megszerkesztette!

Eles sikoltás

hasított bele a napokban a fúttca kora délutáni zsongásába.

Első pillanatban valami „véres szenzációt”, vastagbetűs címek alá kívánczoló riportanyagot

arany. Ez egy pillanatig tartott, mert a következő pillanatban eltűnt a látomás: az arany is, meg bányarém is. De Jeszenky jól megjegyezte magának a helyet, azt kezdte mármot teljes erejéből „hajítani”, azaz művelni és onnan hozta ki a zsák aranyakat.

Mi, akik nem vagyunk bányászok, beszélhetünk a bányarémről, nem tud bosszút állani rajtunk. Mert csak lenn a bányában van az ő bírdalma és ide fenn nincs semmi hatalma.

A bányarém hite bizonyval egyidejű a bányászattal. Sokan látták, de alig mörken beszélni róla. Leginkább olyan törpe, mint a Jeszenky bányaréme. De öltözete időről-időre változik. Csak a bányász-mécs elmaradhatatlan tőle, melyből soha sem fogy ki az olaj meg a nagy bot, amelyről az a hiedelem, hogy az nem bírja felemelni földi halandó. A bányarém, elbírja, mert az valamiféle szellem. Szellem bizony. Azért nem csak a vájatokban járki, hanem a kövekben is suttog. Az ámuló bányász elől egyszerűen belép a kőbe és eltűnik benne. Néha nem lehet látni, csak hallani lehet kőbőfője, de mindig észbontó noszt. Máskor, mint két világitó szem jelenik meg, hogy megmutassa a kincsek irányát, vagy hogy szakadéka csaljon.

A bányarém persze csak a bányász hitében él. De vajjon honnan születik benne?

1 A bányarém hitének első szülőanyja a bányászoknak gyermekes világszemlélete.

A gyermek mindent magához hasonló lénynek fog fel. Az egyszerű nép is. A parasztember beszél a jószágának, mintha azok értéssel bírnának. A kertész érzést tulajdonít a virágnak és kímélettel bánik el velük. Valamilyen életet lát a bányász is az ő köveiben. Aki figyelmesen meg-

sejttem, de azután egészen szűkre, egészen kicsire zsugorodott össze a cselekmény.

Ez történt:

Egy szegény, gyöngelmű asszony haladt a forgalmas főútcán és két-három vásott fiú követte, ijesztgette. Olykor eltűntek egy egy kapualjban, majd — amikor a szerencsétlen teremtés már azt hitte, hogy nyugodtan folytathatja cél-talan, kőbevesző útját, — váratlanul ismét előbukkantak, megrohanták s nagyokat kacagtak annak kétségbeesett rémületén. Láthatóan igen jól mulattak. A szegény üldözött pedig sikoltott, halálraültan, szemében páni rémület tébolyult lángjával, öklét görcsösen a fogai közé szorította — és sikoltott, sikoltott...

Mindössze ennyi történt. Nem nagy dolog az egész, de... én mégis megdermedtem a döbbenetől és csodálkozástól.

Nem a gyermekeken csodálkoztam, akik a maguk öntudatlanságában olykor nagyon kegyetlenek tudnak lenni, — különösen örök ellentétük: a felnőtten szemben, — és nem bírják fel-fogni, átérzeni, hogy annak a szerencsétlen, üldözötti tébolyban szenvedő asszonynak a telkében mi mehet végre az ő éretlen, játéknak vélt ingerkedésük nyomán. Én azon a sok sok felnőtten — férfiakon és nőknél — csodálkoztam, akik ebben a koradélutáni órában is elárastották az utcát és akikhez ez a beteggyu teremtés hiába fordult segítségért. Annyi férfi és nő között nem akadt egyetlen ember, aki védelmébe vette volna, csupán abban a közvetett formában, hogy megdorgálja, leintse azokat a vásott gyermekeket és megmagyarázza nekik, hogy az, amit tesznek, lelketlen és gonosz. Akkor azok a gyermekek — megszegyenitve, vagy megfélemlítve a felnőttek szigorú, de mindenesetre igazságos fellépése által, — talán odébb állnak és hagyják, hogy játékos kedvüknek tetszetlen áldozata nyugodtan folytathassa útját.

De nem akadt senki. Közönyösen, rá sem pillantva hallgatták végig annak a szerencsétlen asszonynak kétségbeesett segélykérését, sikoltozását és hagyták, hogy ijesztő vértelenségében és őrvongó félelmében üldözői elől az uttestre meneküljön, rohanó autók, kerékpárok, villamosok és kocskis közé, kitéve annak, hogy egy óvatlan pillanatban halálra gázolják.

E sorok írója a villamosról volt tanuja a jelenetnek és szerette volna felrészni azokat az embereket fásult közönyükből: Emberek! Emberek! Hát ennyire rosszak vagyunk már? Ennyire embertelenek? Ilyen érzéketlenek tudunk maradni embertársaink szenvedései iránt? Hiszen, ha az utcán kocskist látunk, aki ostorral üti megmakacsodott lovát, „jósziwü” emberekből nyomban csoportosulás támad körülötte s a lelketlen állatkínzót szinte meglincseléssel fenyegetik. Hát állatot nem, de tetszetlen embert hagyhatunk felelőtlenül kinezni?

Ez a közöny — a felnőtteknek ez a bántó közönye, — a maga passzivitásában kegyetlenebb, mint a vásott utcagyerekek kegyetlensége.

nézett már egy kristályt, az nem is csodálkozik ezen. — De ez még nem elég. Az egyszerű nép — magához egészen hasonló, sőt nála magasabbrendű lényekkel népesíti be a maga birodalmát. A ezénégető emberszerű szellemeket lát az őserdőben, a pakulár a havasok tetején, a halász a viasok mélyén. Csak természetesen, ha a bányásznak is meg van a maga titokzatos szelleme: a bányarém.

Ezt a világszemléletet támogatják külső történések és belső átélések.

2. Külső történések is támogatják a bányarém hitét. Va valaki járt már a bányában, tudhatja, hogy a bánya sohasem egészen néma. Valahol meesze egy vízcepp csobbant alá. Odébb egy láthatatlan körepedésen gáz sipol ki, anygali füleknél is alig hallhatóan. Néha nyög, sóhaj, a bánya, máskor fogát vicsoritja, kong, zeng, dübörög. Mindez az anyag megmozdulásának muzsikája. Nem sok kell hozzá, hogy örvendő, áldást vagy átkot hozó szellemeket lásson az ember e hangok mögött. És jól is van ez így. 1840-ben Sándor István felsőbányai bányász rendszeren, mint máskor, a 3-ik tárnában dolgozott társával, mikor egyszerre csak siró hangot hallott, mintha egy befalazott gyermek sírna. A velőkéig ható hang kis idő múlva ismétlődött. Sándor erre azt indítványozta társának, hogy meneküljenek el onnan. Jó is volt. Mert alig mentek el, a tárna nagy robajjal dőlt össze.

A világitó szemek is onnan magyarázhatók, hogy a bánya sokmindenféle anyagának kiegészítése, foszforos és egyéb fénye lehet. Ez a bányaláng kincsek nyomára vezethet vagy pusztulásba dönthet. Azért kell, hogy a bányász figyelemmel legyen irányában.

A külső történésekhez hozzájárulnak még a belső, lelki átélések. Az ilyen átélésekből főleg a félelem és a remény lehet szülőke a bányarém hitének.

MOST AZUTAN VÉGE A BORBANTALMAKNAK!

Az emberek milliói gyógyultak ki borbántalmuktól gyorsan és kíméletlenül, a Cadum-kenőcs használata folytán. Pattanások, rovarcsípések, karcolások, irritációk szinte varázsszóra tűnnek el! A Cadum-kenőcs nélkülözhetetlen a kiütések, sörény, pörény kezelésénél. 16 ha állandóan kéznél tart egy doboz Cadum-kenőcsöt!

Kérjen csakis valódi Cadum-kenőcsöt!

A Magyar Párt üdvözlöte Biharmegye és Nagyvárad magyarságához!

Oradea. Saját tud. A Biharmegyei és Nagyvárad Magyar Párt a képviselőválasztás és a karácsonyi ünnepek alkalmából alább üdvözlését küldi Bihar megye és Nagyvárad magyar lakosainak:

Magyar Testvéreik!

Ismét lezajlott egy választás. Bihar megye és Nagyvárad magyar lakóinak tanúságot kellett tenniük arról, mily mértékben viselik szívükön a népkisebbségi sorsban élő magyarság egyetemes ügyeit. A feszült politikai légkör és a kemény, kedvezőtlen időjárás egyaránt próbára tette különösen a falvak magyarjainak erejét és kitartását. Mégis a választás napjának egyes ragyogó tényei fenn bizonyítják, hogy Bihar megye magyar népe az eddigi küzdelmekben már meg-elzödzött idegekkel, az élet jogaira és áldásaira méltó férfias kitartással kiállotta ezt az újabb próbát is. Öszintén be kell vallanunk, hogy igaz örömkönyök gyűltek szemünkbe, amikor a népi kötelességéhez hű és nemzeti boldogulási-ért élni-halni tudó magyar férfiak sokszor bámulatraméltó áldozathozatalról és példandó magatartásról kaptunk a választás alatt híreket. Ezek a híradások számunkra minden esetben azt jelentették, hogy népi jövőnk féltésében nem csalhatkozhatik egyetlen magyar sem, aki annyi lelkesült cselekedetnek és elszánt akarat-megnyilvánulásnak lehetett sorstanujá, mint

amennyit Ti, bihari magyarok, a képviselőválasztás egyetlen napján felmutattatok.

Ugy érezzük és tisztá szívve állítjuk, hogy ennek a megyének a magyar lakossága teljes erőszében eleget akart tenni nemzet és jövője iránti kötelességének. Ezért a kötelességteljesítés megnyugtató tudata és a további feladatvállalásra való elszántság a miénk, az eredmény, mint mindig, most is a sors kezében volt! De a harc még abban az esetben is, ha pillanatnyilag nem járna az óhajtott eredményre, nevelt hatású és a küzdelem tüze nem-acélla hevíti a jellemet. Kisebbségi sorsunkban pedig legelőrendű feladat a törhetetlen és hajlíthatatlan magyar jellem kikovácsolása.

A most lezajlott képviselőválasztás kemény próbatételei, — ha ez egyáltalán lehetséges, — még szorosabbra fűzték a magyar társadalmi osztályok közti kapcsolatokat. Földműves, ipari munkás, kereskedő, iparos és intellektuális foglalkozású magyarok összetartása és egysége az áldozatos nemzeti szellemet eltéphetetlen láncaiban fonódott össze és mindnyájan éreztük, hogy a jövőben is fejtétel nélkül egy táborban kell maradnunk, amikor népünk nagy érdekeinek védelméről van szó.

Bihari magyarok! Köszöntünk benneteket hűségtekért, kötelességteljesítetekért, férfias kitartásotokért! Köszöntjük a választópolgár magyarokat és mindazokat, akik pártunk képviselőiben minden akadály ellenére eljártak! Adja Isten, hogy az a sok szép erény, amely a történelmi pillanatokban magyar fajtánk tetteiben robbanó erővel szokott megnyilatkozni, jobb jövőnk záloga és az elhivatottság biztató jele legyen! Adjon Isten magabizó lelket, békés életet, szabad fejlődést és megérdemelt, jó sorsot minden magyar testvérünk számára!

A szeretet magasztos ünnepeinek áhítatos perceiben a bihari magyarság nagy családát igaz, magyar szívvel köszöntjük és minden becsületet, fajához hű magyarnak örömteli, boldog barácsi-nyí ünnepeit kívánunk! Magyar testvéri üdvözléssel!

A fenti üdvözlést a Magyar Párt megyei és városi tagozatának elnökei, valamint a főtűkár írták alá.

TYP
A legjobb
hajtó

3. A félelem, a szorongó érzés elkerülhetetlen a bányában. Aki egyszer járt benne és vakon is eligazodna utvozóián, azt is elfogja mindannyiszor, ahányszor bemegy, különösen, ha egyedül van. Nem is csoda. Hiszen az ember élete minden pillanatban veszedelemben forog. Ki tudja, nem éppen akkor lazul meg egy kő a fejük fölött és zuhan alá, mikor ott járunk? Lábunk alatt bevilágíthatatlan, és éppen ezért, feneketlennek látszó mélységek tátongnak. Körülöttünk mindenféle mérges gázok lehet reánk a szikla, mintha minden bosszút akarna állani rajtunk azért, hogy megszenteltelteltettük az ő birodalmukat. Ezt az acsarkodást könnyű megszemélyesíteni és akkor készen van az ellenséges bányarém. A bánya veszedelmét lehet azonban csökkenteni. Szabály, hogy a bányász ne legyen sohasem egyedül. És lám, ha többen vannak, nem igen jelenik meg a bányarém, rendszeren csak magában járó bányászt ijeszt meg. Azután szabály, hogy a bányásznál legyen kenyer: ha netalán bennreked, legyen mit ennie, amit kimentik. Ezért a bányások elhelyezése szerint, ha kenyér volt a bányász zsebében, nem bántotta a bányarém. Kenyeret kért, mert őkeme igen szereti azt a „verthaju” kenyeret, amelyet csak a felsőbányai asszonyok tudnak sütni! Az is szabály, hogy a bányában csendben kell lenni. Fecsegő ember nem tud úgy ügyelni, ahogyan a bányában kell. És lám, a bányarém is hallgatag, ritkán szólal meg és ujját szájára téve, hallgatót int a bányásznak. Aki mégis elfecsegi a bányarém jelenését, az könnyen úgy járhat, mint Láhner Mihály Felsőbányában, akit fecsegéséért a bányarém a mélységbe dobott.

4. Végül a remény is elősegíti a bányarém hit keletkezését. A bányász nemcsak babonás, hanem egészen vallásos is. Hisz Istenben s „Ő megsegít, remélem” — éneklí a bányásznotában is. Sehol nincs olyan közel az Isten az em-

berhez, mint a bányában. A csend és sötétség birodalmában van valami örök, változhatatlan, végtelen. Ezek pedig Isten tulajdonságai. De az ember sincs sehol olyan közel az Istenhez, mint a bányában. Itt érzi igazán, hogy kicsiny, tehetetlen, kiszolgáltatott. Isten tenyerében van és Isten leejtheti vagy megörizheti. De mert Isten jó, a bányász ez utóbbit reméli. Ez a remény olyan nagyra nő, hogy a bányász azt hiszi, hogy Isten akár szellemeket is küld az ő oltalmára, segítségére, boldogulására. Ezek a szellemek, akik csak a bányászokért vannak, a bányarémek. Innen van, hogy a bányarémeket leginkább jóságos, segítőt, kincset mutató szellemeknek szokták látni.

Hogy Isten jó szellemeket küldjön hozzánk, azért kell leszállás előtt imádkozni. Másik szabály, hogy a bányában nem szabad fűtyülni. A bányában Isten jár, ott nem illik semmi könynyelműség és tiszteletlenség. A bányarémnek is, ha megjelenik, dicsértéssel kell köszönni. Így tett Májdik András felsőbányai bányász, amikor 1850-ben a „jobb” bányában dolgozott. A sáros bányában ragyogó tisztán megjelent a bányarém. Májdik ijedőben letérdelt, keresztet vetett és köszönt: „Dicsértések az Ur Jézus Krisztus.” Erre a bányarém megszólalt: „Mindörökké. Amen. Szerencséd, hogy féled az Uristent, mert különben most vége lett volna az életednek.”

Hát bizony, milyen szerencse is lenne, ha minden bányász félné az Uristent!

Talán most az én gondolatomat láltá ki Nácikó, mert egyszerre csak kidugja a fejét a paplan alól:

— De ugy-e, bapó, ides táit nem bántja a bányarém? Mert imádkoztam érte, hogy adjon neki a jó Isten jócókát. És bapónak is adjon jócókát, nanyának is, nekem is adjon jócókát és ha jó leszek, küldjön nekem a kis Jézussal egy karácsonyfát.

LEGUJABB

A Viitorul különkiadásban számolt be a minisztertanácsról

Bukarest. Saját tud. A liberális párt hivatalos lapja, a „Viitorul” különkiadásban számolt be a tegnapi délután megtartott minisztertanácsi értekezletről.

A „Viitorul” különkiadása ezután a választások eredményével foglalkozik. Hangsúlyozza, hogy a legfőbb bizottság most dolgozik a kamarai képviselők névsorának megállapításán. Azok a kombinációk — írja a „Viitorul”, — amelyek ezzel a kérdéssel kapcsolatban napvilágot láttak,

hasonlóképpen nem hivatalosak és nem megbízhatók azok az adatok sem, amelyek a szavazások eredményéről különböző napilapokban megjelentek. Ebben a kérdésben egyedül a legfőbb választási bizottság illetékes és éppen ezért ezekben a kérdésekben majd az mondja ki a döntő szót.

A „Viitorul” különkiadásából tehát arra lehet következtetni, hogy bizonyos tekintetben még újabb meglepetések várhatók.

Hatalmas erejű földrengés rázta meg Mexikó fővárosát

Londonból jelentik: Ideérkezett jelentések szerint Mexikó városát hatalmas földrengés rázta meg. A földrengés sok épületet rombadöntött és a városban általános pánikot keltett. Az amerikai Fordham város megfigyelőállomása vette észre legelőször a földrengést, amelynek ereje azonban oly nagy volt, hogy a megfigyelő műszereket helyükből teljesen kimozdította és használhatatlanná tette.

Mexico-Cityből jelentik: A földrengés európai időszámítás szerint éjjel egynegyed 12 órakor kezdődött és öt percen át tartott. A földrengés következtében hét emeletesház bedőlt. A romok közül eddig két halott és sok sebesült került elő. A földrengés a vidéken is nagy pusztításokat végzett. Ezekről azonban még nem érkezett tájékoztató jelentés, mert a földmozgás a táviró-póznákat is ledöntötte és így a táviró, valamint a távbeszélő szolgálat a főváros és a vidék között megszűnt.

Anglia óriási erővel folytatja légi fegyverkezését

1939-re már 4500 harci repülőgépe lesz az angol légi haderőnek.

Londonból jelentik: Az angol alsóház csütörtök esti ülésén a különböző pártállású képviselők részéről éles támadások hangzottak el Olaszország ellen. A képviselők Olaszországot a közel-ázsiai angolellenes rádió-propaganda miatt támadták. Fletcher képviselő azt ajánlotta, hogy a nemzetvédelmi miniszter tegyen meg minden intézkedést az angolellenes rádió-propaganda ellensúlyozására. Lord Granborne külügyi államtitkár válaszolt a felszólalásokra és utalt Eden külügyminiszter legutóbbi alsóházi nyilatkozatára, amelyben kijelentette, hogy az olaszok rádió-propagandája lehetetlenné teszi az angol-olasz tárgyalások folytatását. Az angol kormány azonban még mindig nem adta

fel a reményt arra, hogy ezek a tárgyalások folytathatók legyenek.

— Ha minden reményünk hiábavaló lenne — mondta lord Cranborne, — Anglia megteszi kötelességét érdekeinek védelmére. Ezt azonban a kormány szeretné elkerülni, mert Anglia barátságban akar élni mindenkivel.

Párizsból jelentik: A Figaro londoni tudósítója szerint Pierre Cot francia légügyminiszter beható tárgyalásokat folytatott Swinston lord, angol légügyminiszterrel. Az eszmecsere célja a két ország légi haderőjének tisztázása volt. Swinston lord azt a kérdést tette fel, hogy háború esetén az angol nagyvezérkar milyen mértékben számíthatna a franciák indokainai légiállomásainak támogatására? Az angol légügyminiszter a megbeszélések során bejelentte, hogy

Anglia már befejezte az 1936—37. évi fegyverkezési programnak a légi felkészülésre való részét.

Anglia légi fegyverkezése oly erős ütemű, hogy már nyolc hónappal előre vágott az eredeti terveknek.

Az angol hadiipari üzemek havonta kétszáz hadirepülőgépet tudnak előállítani.

Ennek következtében 1939-re már 4500 harci repülőgépe lesz Angliának, holott a hivatalos tervek csak 2000 harci repülőgép elkészítését írták elő. Pierre Cot kijelentette, hogy a francia repülőgépgyártás messze mögötte marad Anglia teljesítményeinek.

Orgona és harmonium
szolid kivitel, javítás, tisztítás, homlokzárások kicészítését készséggel vállalja szolid árak mellett

Keckés Ferenc

Temesvár, IV. Str. Bolentineanu 16.

Kész harmoniumok raktáron.

Árcáhidetése

Egy szó ára 3 lel, vastag betűvel 6 lel. „Cim a kiadóban” még további 10 lel. Alláskeresőknek 33% kedvezmény. Legkisebb hirdetés díja 30 lel.

Lakás

Egyszobás
modern lakás kiadó. Nagyvárad, Str. Lumine No. 13. Gerlicy-utca folytatása.

Egyszobás
konyhas lakás kiadó. Nagyvárad, Pop D-u. 7. (Madarász-telep.)

Kiadók
egy és kétszobás lakások, villany, vízvezeték és kerttel, a Siru' Minelori villamos megállónál. Érdeklődni lehet Riha Oscar főkönyvelőnél, Nagyváradon, Városi Vasut.

Utcai
3 szoba előszobás, fürdőszobás lakás azonnal kiadó. Nagyvárad, Str. Aurel Vlaicu (v. Vámház-u.) 31-a.

Kiadó
3 szobás magánház azonnal. Oradea, Str. Barieri 5. szám. Colonia Pogány.

Kiadó
május elsejére egy szép komfortos háromszobás lakás, magánházban, legjobb helyen. Bővebbet a Hedrich szalon nyújt. Oradea, Bulev. Regele Ferdinand 17.

Különféle

Láposy Erzsébet zenetanárnő
tanít hegedűt, zongorát zeneelméletet. Nagyvárad, Str. Simeon Stefan (v. Bethlen) utca 20

Rövid zongora
bérbeadó. Borbély Kálmánné, Nagyvárad, Orfelinaturul (v. Arvaház) utca 3. szám.

Kiadvások
ujságot és folyóiratokat kerünk korhízi betegek részére. Leadható a kiadóhivatalban.

* Ideges embereknek és lelkibetegeknek az igen enyhe hatású, mindig megbízható természetes „Ferenc József” keserűviz — reggel éhgyomorral egy pohárral bevéve — rendes bémtükdést, jó emésztést és elegendő étvágyérzetet teremt. Kérdezze meg orvosát.

Adás-vétel

Eladó
jövendelő bérházak, magánházak, telkek, szőlők, birtokok, Kortsmáros László ingatlan adásvételi irodájában, Nagyvárad, Pasteur (v. Kórház) utca 13. Telefon 85.

Herbst
ékszeráruhaza, Nagyvárad, Regele Ferdinand 3. Zsebóra, ébresztőórák 130, 150, 200 lei. Doxa, Omega, Schaffhausen órák 900, 1000, 1200, 1500, 3000 lei. Női arany órák, férfi aranyórák 700, 800, 1200, 2, 4, 8 ezer lei. 14 karátos karika arany gyűrű 300, 500, 600 lei. Valódi ezüst tárgyak gramja 4.50—5—5 és fél lei. Vessék aranyat, ezüstöt, brilliánsot.

Eladó
gramofon, 30 db tiszta lemezzel olcsón, Nagyvárad, Wilson (v. Fűzes) u. 57. az udvarban

Eladó
27-es gyermek hócipő, teveszörbéléssel, egy 10—11 éves leányka részére zöld si-öltőzet és egy ródlit. Nagyvárad, Regele Carol II. No. 19. Chaura.

Keresek megvételre
100—200 hold birtokot. Dr. Orosz Pál, Eliseni, uj. Vánatori jud. Odorheiu.

Jókarban
levő jégeszekrenyét megvételre keresek, Toma István, Nagykaroly Str. Avram Jancu 27.

Eladó
1 pár fajtiszia harci kanári madár és szép szobanövények jutányos áron. Nagyvárad, Str. Joan Ciordas (volt Vizvezeték) utca 29.

KÖSZÖNŐ NYILATKOZAT

Mindazokat a barátainkat és ismerőseinket, akik bildagemlékü férjem, illetőleg édesatyám,

BLÉNESSY SÁNDOR
nyug. tábornok

temetésén az ő emléket személyes jelenlétükkel megtisztelni, avagy részvétükkel mérhetetlen fájdalomukat szóval vagy írásban enyhíteni kegyesek voltak, kérjük: sziveskedjenek fogadni mélységes hálánk, őszinte köszönetünk és mély tiszteletünk kifejezését.

Özv. Blénessy Sándorné,
Luxardoné dr. Blénessy Erzsébet

ÜDIT

LITHYNIA

GYÖGYIT

ásványvíz

Megrendelhető a főlerakathál: **Dr Váli**, Oradea, Str. Vlahuța No. 80. :: Telefon: **37.**

Karácsony

ZENEKAROK ZENÉLNEK

Zenekarok zenélnek rádióban,
miket sok híres karmester vezet.
én áhitattal hallgatom, de nyomban
elzárom, ha egy élő szerkezet,
e füttyös, sárga semmi, e felvágott
nyelvű kanári füttyülésbe kezd:
kikapcsolom az egész nagyvilágot:

Csodálkozol? Sport, kártya, penna, puska!
vagy más játékszer csábítja kezéd,
— de ha egy csöpp száj így gügyög: „Apuska“
s zenélni kezd egy apró szerkezet,
egy kis gyermekszív: scrsodat megáldod
s otthagya minden más játékszered
kikapcsolod az egész nagyvilágot:

Ha a világnak minden Vénus-szobrát
cserébe kínálnák, (műélvezet
ide vagy oda :) ablakon kidobnád,
ha egy finom kis csókos szerkezet,
forró leányszív szúzi boldogságot
zenél midőn szerelmes a szived.
Kikapcsolod biz az egész világot!

S ha a világ minden Madonna-képe
tied volna s jóságra éhezett
szíved vergődne kintől összetépve;
mind átadnád, csak a kis szerkezet,
a drága anyaszív zenéljen áldott,
szent ráncu testében tovább neked.
Kikapcsolod ilyenkor a világot!

S megérted így barátom a megváltott
ember titkát: Jó Pásztor érkezett
a Földre egyszer régen Betlehemben,
mert megromlott a tündér-szerkezet,
bárány-szivünk. Jött megkeresni engem,
téged s minden tévelygő lelkeket,
kikapcsolván a zengő menyországot!

MÉCS LÁSZLÓ

Karácsonyi számadás

Irta: Heszke Béla

Születés és halál kettős meggyéje között zajlik tova az élet. A születés ténye a jövőre távlatra irányítja a tekintetet, mint ahogy a halál tudata az élet ünneplésére hangolja a lelkeket. Bár a születés és halál két ellentét, mindkettő egy pontban találkozik s mint két egymásba futó sínpár a messzeségben, emberekbe és nemzetekbe, építő kultúrákba és tragikus romlásokba torkollik.

Karácsonykor az örök gondolat megtestesítőjének születését ünnepli a világ s a mindig visszatérő ünnep, mindig a jövő távlatára szegezteti a keserű élet szemléletében elfáradt tekinteteket. De a jövőt csak az nézheti helyesen, aki a múlt eseményein keresztül tekint oda, mert a jelenben él, már pedig a jelen a jövő múltja.

A karácsonyi születésnap, amely örök ünnep lesz e földön, míg emberek tapossák a rögöt, minden évben visszatérő alkalom a számadásra. A múlttal kell számot vetnie annak, aki a helyes jövő kialakítását célozza. Nem szükséges azonban a régmúlt idők távlatába sem visszamenekülni, sem annak mélyében elmerülni. A közelmúlt eseményei és változásai is elégsek, hogy azokból a vizsgálódó ember megfelelő tanulságokat vonhasson le a jövőre nézve. Száz év nem nagy idő a történelem időtengerében, de bőségesen elegendő arra, hogy Krisztus születésének napján, amely tulajdonképpen a mindenkor jelen s egyben tehát a múlt és jövő teljes életprogramjának a megtestesülését jelenti, számot vessünk ennek az életprogramnak az eredményeiről, csödbejuttatásáról, vagy diadaláról. Az 1937 évvel ezelőtt született Gyermeke a szeretet törvényével jött a világra; egy olyan utmutatással, melyben a végtelen isteni szeretet és a véges emberi egyszerűség harmoniája a tartalom. Azóta századok múltak el s bebizonyosodott, hogy az emberek a boldogságukra hozott törvényt csödbejuttatták, azonban a csödot mindig figyelmen kívül hagyták s hol szabadgondolkodásnak, hol materializmusnak, hol racionalizmusnak nevezték.

Az élet pedig ment a maga útján. Ma mondják, hogy a mai idők embere racionalista. Közben minden racionalizmusa ellenére beleesik abba a nagy hibába, hogy bonyolult dolgok egyszerűsítése helyett, egyszerű dolgok bonyolításába kezd. Civilizált lett az ember s nem akar tudomást venni arról, hogy a civilizációnak a kultúra biztos alapjain kell nyugodnia, mert az utóbbi önmagában is meglehet és érték, de az

előbbi csakis a kultúrával párosultan, mert ha nem, akkor tartalom nélküli formává aljasodik, csödbejut.

A civilizáció kényelmet szolgáló valóságának előretörése az építő hagyomány alapjaira fektetett és a minőségérzet tudatával fejlesztett igazi kultúra rovására. A civilizáció válságba jutott s vele együtt az ember is, mert azonosította magát vele.

Ezzel a kérdéssel kétségtelenül legbehatóbban a franciák foglalkoztak. Az utóbbi évek folyamán csaknem minden neves írójuk és filozófusuk erről a kérdéstről kifejtette a nézetét. Valéry a történelmet vádolja a civilizáció válságáért, mert az „megszédíti a népet, hamis

a civilizáció válságával foglalkozó embert, kritikai síkon mozgó megnyilatkozásaiból, egy gazdasági válság ijesztő valósága a kibontakozás akarása felé nem lendítette. A kritikát felváltotta a kiut keresésének a gondja. Szócsoportok alakultak, amelyek, hol a szellem felsőbbrendűsége alapján a metafizikainak az elsőbbrendűségét, hol a szellem forradalmán keresztül az éprő új-katolicizmus létjogosultságát és világszemléletének egyedüli válságmegoldó erejét hangoztatták. Hisz a civilizáció és a gazdasági élet válsága végső eredményben az ember válsága, mert ha az élet középpontjából kiemeljük az embert, mi marad? Marad a föld, a természet és semmi más, ebből a szüntelen változásból és lötből összetett egy-

Schnorr von Carolsfeld (1794—1872) rajza: „Ne féltetek, mert imo nagy örömet hirdotek nektek”. (Luk. 2, 8.)

emlékekkel tölti el őket, tulozza az emlék értékét, régi sebeket ápol, de nem gyógyít, dicsőíti a mulandó nagyságot s a nemzeteket keserűvé, büszkévé, önteltté és egymás ellenségeivé teszi az idők mélyéről felszínre hozott régi ellenségeskedés emlékének megörökítésével. Charles Péguy és Paul Claudel a pénzt vádolják. Barbusse a katonai szellem túltengésében, Maurras a kritikai szellem hiányában jelöli meg az okot. J. Maritain a keresztényi szellemtől való eltérésben látja a válság okát. Henri Massis az ázsiai szellem előretörésével magyaráz. Georges Duhamel a technika rohamos haladásában véli felfedezni a válság okát. E. Berl természetesen tartja a válság bekövetkezését, mert úgy véli, hogy ez a polgári gondolkodás halálának a következménye. Jean Guhenno az állami berendezkedések szociális hiányait hangoztatja.

Ilyen és hasonló megnyilatkozások egymást érték a háborút követő időkben, mindaddig, míg

ségből. Az ember, a maga belső titkaival, szükségleteivel amelyek mindig túlhaladják az anyagit és az azonnalit, a maga befejezetlen földi sorsával, csoportosulásaival, gyermekeivel, akikben ő tovább él, halottaival, akiket túl él, az ember a mindenkor földi élet hordozója és legmagasabbrendű kifejezője.

A válság oka és ugyanakkor annak megoldása is az emberben van. Csak önmagának teljes revízióján keresztül, s az így kialakított helyes önismeretből kiindulva juthat el arra a magaslatra, amelyre az 1937 évvel ezelőtt született Krisztus őt a szeretet törvénye által helyezni akarta. És csak erről a magaslatról lehet tisztán látni azt a mélységet, amelyben a civilizált ember vergődik. De másrészt ez a magaslat árasztja azt a szellemi felsőbbrendűséget is, mely kiemelheti az anyagiasság szakadékában vergődő, az ellentmondásos haladás útján vesztébe rohanó civilizációt az igazán építési tudó kultúra színvonalára és biztonságába.

DR. SÜLYOK ISTVÁN:

KARÁCSONYI LEVÉL

Édes já Fiam,

Karácsony este van, a gyertyákat már eloltattuk régen, kicsi hugaid lefeküdtek és álmukban boldogan szorongatják új babáikat. Minden úgy folyt le, mint máskor: a zárt ajtó előtt az egész háznép elénekelte a szép bellemi éneket, aztán megszólalt a kis ezüst csengő és tágra nyíltak a tiszta szemek a csillogó csoda előtt. Mégis egészen más volt minden, mert Te nem voltál ma este közöttünk, először az életben. Az új, a nehéz élet kezdetét jelenti az számokra, hogy ma nem lehettél közöttünk és idegen, közömbös emberek között kell keresned a régi karácsonyi hangulatot — hiába. Számunkra pedig figyelemztetést, hogy lassanként magunkra maradjunk s ezzel elérkeztünk életünk utolsó szakaszához. Béke honol most a szívemben, igaz, hogy kicsit szomorú béke: azt azonban már megtanultuk és velünk együtt az egész emberiség, hogy a béke tud szomorú is lenni. Ebben a szomorkás hangulatban trom ezt a levelet. Sok minden eszembe jut ma este, talán minden, aminek valamikor jelentősége volt az életben.

Jó, hogy ezek az emlékek most rohannak meg, amikor nem vagy itt mellettem. Látod, minden rosszban, van valami kicsiny jó is. Ha ezekről a gondolatokról először beszélgetnénk, vita támadna közöttünk, mint már annyiszor és a békés, csendes hangulatnak vége volna. Te újra elmondanád, hogy nem tudom megérteni az ifjúságot s bizonyosan idéznéd azt a mondásodat, hogy az idősebbekből, háborúelőttiékből egyszerűen hiányzik a szerv, melylyel a Ti bajaitokat, gondjaitokat, egész új érzés-világokat érzékelné tudnák. Ez egészen jó mondás volt, mert sok igazság van benne. Több, mint amennyit gondolnál. Az a szerv ugyanis, amelyről képletesen beszélni szoktál hosszú és meddő vitáinkban, nemcsak belőlünk hiányzik, hanem belőle is, szegény erdélyi magyar fiatalokból, akiket mi idősebbek neveltünk fel, úgy ahogyan ezekben a nehéz időkben tudtunk. A legtöbben még azon a mértéken felül, ameddig tulajdonképpen tudtunk volna, ha meg lett volna bennünk az a bizonyos — szerv. És talán éppen ezért olyan nehéz a Ti életek, olyan válságos és nyugtalan a lelki világotok.

Az igazság az, hogy minket, háborúelőtti erdélyi magyar szülőket, úgy általában egyetlen cél vezetett gyermekeink nevelésénél: az, hogy lehetőleg mindent megadjunk nektek, amit annakidején mi szüleinktől megkaptunk. Éppen úgy végig járattuk veletek a nyolc gimnáziumot, aztán egyetlenre küldtünk benneteket, hogy jogászok, tanárok vagy orvosok lehessetek, mint mi magunk és megvettük a szmokingot is. Ez mind nem lett volna baj, mert hiszen odakinn a megváltozott új életben Ti korán megismerkedtetek a nehézségekkel, melyeket mi sohasem ismertünk. A nagy baj az volt, hogy a mi egész házuk tája, az életmód, amelyet folytattunk, a nézetek, melyeket a családi asztalnál hallottatok és magatokba szívtatok, a sok öntudatlan elfogultság és előítélet, melyekkel azok tele vannak, a baráti kör, mellyel a mi nyomunkban Ti is érintkeztetek és azoknak a hasonló élete és felfogása, egyszerűen az a régi magyar életmód és életfelfogás, melyből mi már nem tudunk kibontakozni, — láthatatlan, veszedelmes és terhes örökségképpen rátok szállott és átjárta a lelketeket, mint a tengeren a sós víz fanyar illata a ruhát. Ez pedig nem jelent egyebet, minthogy Ti éppen úgy anélkül a sokat emlegetett szerv nélkül léptek ki az életbe, mint ahogyan mi már anélkül fogunk eltávozni innen, ha majd út az óránk. A különbség az, hogy mi tudjuk ezt, Ti pedig még nem. Mi sem éreztük régebben, hogy nincsen meg, mint ahogyan az a ma-

dár sem érzi az úszóhártya hiányát, melynek sohasem kellett úsznia. Ti azonban benne vagytok a vízben, a víz egyre mélyebb lesz, a sodra egyre nagyobb, úsznotok kellene, küzdeni az árral és hiányzik hozzá a legfontosabb segítő eszköz: az a bizonyos szerv, amely sem nekünk, sem nektek nincsen meg.

Az angol ifjú, akinek apja nem tud üzletet, vagy egyéb munkahelyet adni, akár mert nincs, akár pedig, mert sok a testvér s nem jut mindegyiknek, tízennyolc éves korában kimegy a gyarmatokra, Ausztráliába, vagy Délafrikába és hozzákezd valaméhez: vidáman és boldogan indul el életútjára, mert bízik magában s abban, amit otthon megtanult, azokban a munkamódszerekben, melyeket a szülői házban látott. A szülők pedig éppen ilyen vidáman és boldogan eresztik az útjára, ámbár hosszú évekre szól a búcsú, sokszor örökre, mert tapasztalalából tudják, egymást követő nemzedékek tapasztalataiból, hogy ez a módszer valóban jó, mert a munkás, egészséges emberre szükség van az iparban, a mezőgazdaságban, a kereskedelemben, a hajózásban. A német gyáros elvégeztet négy középiskolát a fiával, aztán beadja inasnak egy-két évre a saját gyárába, ahol éppen úgy kell dolgoznia, mint a többi munkásnak, aztán következik a technikum, a fiuból képzett előmunkás lesz 19 éves korában, művezetésre alkalmas gyakorlati ember és csak ha az ifjút mindez nem elégíti ki s a tehetségei is arravalók, következik a főiskola, a technika, a mérnöki doktorátus. A zsidó ifjú nem hall egyebet otthon, mint az üzleti élet nehézségeit s titkait, a fogásokat, melyekkel boldogulni lehet és azt, hogy pénz nélkül semmire sem megy, mert a zsidónak mindenki ellensége, a maga lábán kell járnia, a maga erejéből kell megélnie, ha boldogulni akar abban a természetellenes, nehéz társadalmi és gazdasági helyzetben, mely népének osztályrészt jutott.

De mit hallottatok Ti a mi asztalunknál, a mi családi körünkben: azt, hogy kevés a fizetés vagy, hogy leszállították újra a nyugdíját. Hogy a főnök rosszakarója apátoknak s azért nem tud előlépni, hogy protekcióra van szükség, mert anélkül semmire sem megy az ember, akármilyen szorgalmas is legyen, hogy hallgatni kell és megalázkodni, mert abból csak baj származik, ha az ember túlságosan hangoztatja a véleményét, a legokosabb pedig

az, ha az embernek nincs is véleménye. Hallottatok a nagybácsiról, aki majd segít és elhelyez valahol, lám a Jóska is milyen jól elhelyezte az övét. Igaz, hogy az a dunántúli malomellenőrség nem nagy hivatal, de mégis csak hivatal, biztos havi jövedelmet jelent s ez a fontos.

Ezt hallottatok otthon és az iskola, ahová elküldtünk, meghagyott benneteket ebben a hitben, hogy mindez nem is lehet másként, mert hivatal nélkül — nincsen rendes, művelt, magyar élet. A középiskola a hivatalra nevelt benneteket, a hivatalra, mely — sehol sincsen és a jelek szerint nem is igen lesz. Mindahogyan mindenik középiskola így tesz vagy legalább is így tett eddig.

Maga a középiskola nem egyéb, mint hivatal, az első gimnáziumtól kezdve a nyolcadikig. A gyermek éppen úgy jár az iskolába, mint az apja a hivatalba, sokszor együtt is mennek. Leül a padba, mint az apa az íróasztal mellé s elvégzi szépen az arra a napra kiszabott feladatot. Ha pedig elvégezte becsületesen, úgy érzi, hogy minden kötelességét híven teljesítette és csodálkozik, hogy ez a szép nyugodt, iskolai hivataloskodás nem folytatódik kiinn az életben, amikor a pad után az irodai íróasztalnak kellene következnie.

Ez így van édes fiam és nincsen másképpen. Közben pedig szép lassan elsovad bennünk a közvetlen, a teremtő, a nélkülözhetetlenül szükséges munkának a szerve, mellyel bele lehet ékelődni a nagy társadalmi rendbe, ami nélkül nincsen társadalom s éppen azért nélkülözhetetlen; amivel szükségessé lehet válni a társadalom számára, akár tetszik neki, akár nem és függetlenséget, biztonságot lehet szerezni a családnak, a léleknek, az egész nemzetnek!

Ez a szerv hiányzik belőlünk, édes fiam, belőlem éppen úgy, mint belőled: az élet közvetlen, gazdasági tapintásának szerve. Ezért elégsztek meg nyomorultul fizetett szövetkezeti ellenőrségekkel, ahelyett, hogy tudástokkal és szellemi fölényetekkel valahol a külvárosokban virágzó, jól fizető szövetkezeti szervezethek magatoknak; azért házalatok verseskötetekkel, ahelyett, hogy valami portékával indulnátok el s azzal az elhatározással, hogy házaló kereskedőkből mielőbb házasságok lesznek valahol a főtéren: ezért alapítottok folyóiratokat,

István püspök karácsonyi üdvözlése a Magyar Lapok olvasóihoz

Szent hitünk szerint mindnyájan Isten gyermekei vagyunk, kiket a végtelenül szent és jóságos Isten örök szeretettel szeret. Ez a fenséges isteni igazság ébrentartja lelkünkben azt a nemes öntudatot, hogy a legszegényebb sorsban is természetfeletti értékünk van, az orosz börtönben is szent célt szolgálhatunk. Értékes életet élünk, szent célt szolgálunk, mikor Isten szeretetjűk. Isten szeretete életünk utolsó lehelleitig kíséri, szívünk utolsó dobbanása is Isten szeretetét hirdesse!

Ezt a nagy titkot és igazságot ünnepeljük karácsonykor, mikor a második isteni Személy emberi testet öltött magára, hogy testvérünk és értünk feláldozott áldozati Bárány legyen!

Istengyermeki szívünk szent örömmel ünnepeljen és — legyen hálás ilyen drága ajándékért! Hálánk tettekben nyilvánuljon: Hirdessük és terjesszük a szeretet országát. Ez az Ur Isten akarata, hogy a földön a szeretet uralkodjék. A katolikus Anyaszentegyház hivatása a szeretet országát terjeszteni. A katolikus sajtónak is ebben a szolgálatban kell apostolkodnia. A „Magyar Lapok” szerkesztői és olvasói ebben a szent apostolkodásban érezzenek együtt. Egy szív. Egy lélek legyen az egész katolikus tábor, Isten azt akarja, hogy élünk tanuljon az egész világ!

Ez legyen karácsonyi ajándékunk, ez legyen az új évre szent elhatározásunk: jöjjön el a szeretet országa, Isten és a felebaráti szeretet uralkodjék a szívekben!

Szatmár, 1937. Karácsony előestéjén

† ISTVÁN,
püspök.

ahelyett hogy vállalatoknak vetnétek meg az alapjait.

Hidd el nekem, édes jó Fiam: amire Te olyan büszke vagy, az erdélyi irodalom, a sok erdélyi író és író-jelölt, a tömértelen erdélyi újság s ez az egész úgynevezett szellemi élet, ebből a szempontból nézve nem egyéb, mint gyengeség, eltorzulás, dekadencia. Nem lehet az, hogy ilyen kicsi népnek, mint amilyen mi vagyunk, annyi igazi írója, költője, művésze és egyéb irodalmi szelleme legyen, amennyi itt forog közöttünk: azt a fantáziát, mely bennünk mozog, sokkal jobban kitudnák fejezni, megtudnák valóítani ipari, kereskedelmi vagy egyéb gazdasági téren, ha volna hol és tudnák hogyan. Sajnos azonban, mindannyian, öregek és fiatalok, egyaránt mély szakadék szélén topogunk, vándorolunk türelmetlenségünkben egymást, tologatjuk a felelősséget egymásra, a szakadékon azonban túl jutni, a teremtő alkotó gazdasági munkából kiragadni azt a részt, mely bennünket, a mi népünk szellemiségét illeti meg, — ezt nem tudjuk.

Te még a világon sem voltál, amikor a távoli keleten az orosz-japán háború folyt. Akkor mi mindnyájan japáni pártiak voltunk és most úgy kellene, hogy azok legyünk. Ha erősek volnánk, ha meg volna bennünk az a bizonyos szuro, azok is lennének. Lestük napról napra a híreket és a lélekzetünk is eldült, amikor olvastuk, hogy Nogi tábornok miképpen foglalta el a bevehetetlennek hitt várnak, Port-Arthurnak kulcsát, a 105 méteres magaslatot. Ezt az erődöt óriási szakadék védte, tele farkasvermekkel és aknákkal: ezred-ezred után rohant a biztos halálba, míg a szakadék halottakkal ki nem telt és az utánuk következő sorok az ő mozdulatlan hideg hátaikon keresztül el tudták érni a kitűzött célt.

Ebben a rémes képen bizonyára sok volt a tulzás. A japánok akkor az angolok szövetségesei voltak — az oroszokkal szemben. Az angol hírszolgálat akkor csupa jót tudósított róluk, ahogyan most csak rosszat. A kép azonban hasonlatnak jó.

Azon a mély és sötét szakadékon, mely a rendes és szabad élettől bennünket ma elválaszt, csak úgy fog túljutni a népünk, ha akad olyan magyar ifju nemzedék, mely a maga tudását, munkás életét, előítéleteit és kényelmetlenségeit ideadja e szakadéknak kitöltésére. Áldozat ez is, nagy áldozat, a győzelem azonban itt nem a halált, hanem az életet jelenti. Nem lefekvés lesz ez a halál kaszája előtt, hanem nagy és hasznos befektetés — az élet számára. Befektetés, mely elsősorban magának ennek a nemzedéknek fog jövedelmezni, azon keresztül pedig ennek az egész szerencsétlen erdélyi magyar népnek, mely gazdasági középosztály, gazdasági vezetők és intézmények nélkül csonkán és tehetetlenül vergődik, mint a félkezű nyomorék ember, ki nem tudja elvenni azt sem, ami Isten és ember előtt az övé s örökké mások segítségére szorul.

Ha Te is rájössz milderre, édes fiam, ahogyan ebben a nagy karácsonyi csendességben és békében én rájöttem, nem lesznek közöttünk többé meddő viták arról a bizonyos szerről, mely mindakettőnkből hiányzik. Akkor Ti, fiatalok nem azzat fogjátok tölteni az időt, hogy bajaitokra bűnbakot keressetek, mert hiszen, látod, mi vállaljuk a mi bűnösségünket, hanem előre fogtok nézni s nem velünk, hanem azokkal a fiatalokkal fogtok vitázni, akik nem estek még át ezen a nagy sorsdöntő élményen és nem hajlandók még arra, hogy ennek a felelősséget érző és áldozatra kész új nemzedéknek nehéz, de dicsőséges szerepét vállalják: a falun, a külvárosban, a szövetkezeti életben, az úgynökségben, a kezdetleges pincegyárakban és mindenütt, ahol valamiképpen meg lehet kezdeni ezt az új, teremtő társadalmi életet.

Mindent csak így mondhattam el Neke, ellenmondás és kölcsönös türelmetlenség nélkül. Így levélben s ebben a karácsonyi hangulatban. Boldog volnék, ha Te édes jó Fiam ugyanazzal a békével és nyugalommal olvasnád leveleimet, ahogyan én azt megírtam.

Szeretettel ülé

Edesapád.

A xxxiv. Eucharisztikus Világkongresszus

Írta: Mihaľovics Zsigmond,
az előkészítő főbizottság ügyvezető igazgatója

Az Eucharisztikus Világkongresszus nemcsak Magyarország, hanem az egész világ ünnepe. Budapest és Magyarországot, a magyar vidéket érdekli elsősorban legközvetlenebbül, mert ennek a milliós fővárosnak kell felkészülni úgy, hogy kifogás ne merüljön fel sem a lakosság hite, szeretetreméltósága, sem az ellátás, lakás minősége miatt. Nagy felelősség nyugszik valamennyiünkön, akár résztvevőnk közvetlenül, vagy közvetve a szervezésben, mert az ideérkező külföldiek minden egyes katolikus keresztény magyar emberben az észme egy követét fogja látni. Az előkészítő főbizottság nem egy alkalommal hangsúlyozta ezt a felelősséget és a magyar vidék megértette, felfogta ezt a fővárossal együtt.

De ha tovább megyünk, szűkebb környezetünkre, a Duna völgyére kell gondolnunk és nagy örömmel tölt el bennünket, hogy Budapesten fogjuk üdvözölni a kereszténység e nagy ünnepén a Duna völgye népeit, bármely nemzethez fajhoz tartoznak is. A százados, évezredes együttműködés megpecsételése lesz az Eucharisztikus Kongresszuson való részvételünk és szívünk örül, hogy együtt készülhetünk fel velük a nagy harcra, hogy közösen vehetünk részt egy olyan ünnepben, amelynek valóban nagy jelentőségének, mondhatni döntő jelentőségének kell lenni a világ kereszténysége szempontjából.

De az Eucharisztikus Kongresszus nemcsak a mi ünnepünk, nemcsak a miénk, Duna-völgyieké, akik házigazdák vagyunk és ezek között elsősorban a magyaroké, hanem az egész emberisége s a katolikusoké, minden jóságunk, tisztességünk, becsületünk keresztény emberé.

Civilizációnkat és kulturánkat olyan erőök ostromolják, amelyekre példa talán a világtörténelemben még nem volt. Erejük, felkészültségük, szerveztségük olyan óriási, hogy csakugyan ilyen hatalmas szerveztség, elszántság veheti fel velük szemben a harcot. Ha lagymatagon, nemtörődöm módon, ha félszegen, vagy egykedvűen nézzük, miként gyulladnak ki a világ különböző sarkain a rombolás lángjai, ha azt mondjuk, hogy semmi közünk nincs hozzájuk, mert távol vannak tőlünk, — egyszer egy szép napon hozzánk, a mi tájunkra is elérkezhet ez a láng és ha felkészületlenek vagyunk, azt vehetjük észre, hogy a mi hazunk tája is ég.

A budapesti Eucharisztikus Világkongresszus össze fogja gyűjteni mindazokat az erőket, amelyek egy jobb, egy szebb világ felépítését akarják. Ezek az értékek tisztá lelki értékek, olyan emberek akarata és hite, akik tisztában vannak vele, hogy ezen a világon, ezen a földűn, szétszakadozott Európán és földkereken nem segít más, mint a szociális bajok kiküszöbölése, a lelki értékek felismerése és egy igazi népi együttműködés, egy igazi testvériség megalkotása.

Azok, akik ellenünk, jóságunk emberke ellen dolgoznak, egységesekek. Minden egyes alkalommal megragadnak arra hogy megmutassák, milyen fegyverek vannak a kezükben. M. ezzel szemben nem hozhatunk fel mást, mint a hitet. Ez a hit azonban csodákra képes. A történelem folyamán számtalan példát látunk hogy ez a hit váratlan ostromolt meg. Ezeket vitt halálba az ügyért, ezeket megasztosított fel, hogy megvédjék az emberiség legnagyobb eszméjét — az Isten hitét.

Ez az Istenhit van most veszélyben és ennek az Istenhitnek védelmére hívjuk fel az összes jószándéku embereket, hogy lássák be, milyen veszély fenyegeti világunkat, ha egy igazi megbékélés nem következik be nemzetközi téren, szociális téren és társadalmi téren.

A budapesti ünnepek minden lépése, minden mozzanata ezt a célt fogja szolgálni. Az elő-

készítő főbizottság munkája már nagyon előre haladt. Előttünk van az ünnepek egész szépsége és nagysága. Körülbelül hatvan-hetvenezer külföldit várunk a világ minden részéből, ezekhez jön a magyar résztvevők nagy serege, úgy hogy kb három, négy-százezer idegennel számol Budapest, ehhez hozzá kell vennünk Budapest lakosságát. Csak egy-két adat, kiegészítve a sok közül. A hatalmas oltár, amelyet a Hősök terén állítunk fel, 15 m. magas. E hatalmas emelvényen mondja a pápai legátus a misét, ott lesznek az összes résztvevő bíborosok, püspökök és a nagy papi aszesztencia. A Hősök terének rendezése is sok százezer pengőbe kerül. Magának az oltárnak felállítására, a megafonok elhelyezése, a tribünök, padok költsége meghaladja az egymillió pengőt. Fogalmat alkothatunk tehát arról, hogy a Kongresszus „mennyibe kerül”, milyen felelősség nyugszik az előkészítő főbizottságon. A magyar vasutaknak két nap alatt kell lebonyolítani a hatalmas idegenforgalmat. Budapesten új pá vasútvonalok felállítására lesz szükség. Gondoskodni kell a közbiztonságról, 400 új rendőr tanul máris a kiképző iskolákban. Gondoskodni kell a rendezésről, az élelmezés zavartalan lebonyolításáért, tolmácsokról, gyógyászati lehetőségekről, a papság misézési lehetőségéről és így tovább.

Ebből az egy-két kiragadott adatból is láthatjuk, hogy valóságos államot kell megszervezni a Kongresszus előkészítő főbizottságának. Ez a munka bármilyen nehéz, fel-emelő és szép és valamennyien vállaljuk a vele járó óriási felelősséget és fáradságot, mert oly célra történik, amelyről szívesen életünkben nem tudunk elképzelni, a hit ügyét szolgáljuk és rajta keresztül az emberiséget.

PROFETÁK INDULÁSA

Roppant szorongás ül a lelkeken ma.
Éjszaka vagyok, sötét nagy éjszaka.
Kelet felelt borodba öltözött az égbolt,
és fojtogat az embervér szaga.

Mi lesz megint? Mit rejteget jövőnknek
e rémes, véres, üszkös Napkelet?
Megborzadok, hisz' nem is olyan rég volt
ily véres ég a földgolyó felett.

És akkor is aludtak mind a lelkek,
vagy játszottak a gólgóttak alatt.
Csak egy-egy lélek, a hegytetőn vigyázó,
hatolta át a nagy titok-falat.

A választottak égtek a dőbbenetben,
amíg a tömeg-ember dermedett.
S remegve nézték a pogányság Behemóttját,
mint eszik asszonyt, szűzet, gyermeket.

A választottak zokogtak: Jaj nekünk is
és jaj tinétek, véres emberek:
Mérő-ónnal kimérve már a város és a falvak
és nem lesz többé nyugó-helyetek!

És úgy lett, ahogy' ök előre-mondták
és mindig úgy van, ahogy' mondatott
Jeremiástól kezdve minden próféta-szájjal:
Halálcsászár vidáman aratott.

Ó bomba, mely Kína földjére hullasz;
ó véráram, mely tengerbe szaladsz:
megálljatok! Próféták szólnak újra
és szavukra támad új tavasz

és a tavaszból Messiás virágozik,
a Messiásból testvérszó fakad;
Kelet Nyugat kezét szorít egy édes éjjel
a bethlehemi csillagok alatt.

PAKOCs KÁROLY

DR. GYÖRGY LAJOS:

DR. BITAY ÁRPÁD
EMLEKEZETE

1896—1937

Öszinte könnyek megsírták, szívből fakadt szavak meggyászolták a férfikor küszöbén egyik napról a másikra megrendítő módon örökre eltávozott dr. Bitay Árpádot. A fájdalomtól még nem bírtunk föleszmélni és szinte hihetetlennek érezzük ennek a tevékeny, áldozatkész, magára keveset adó, a közért mindent feláldozó s a tudomány lángoló szeretetében elemésződött élet hirtelen befejezését.

A tudomány, bár önmagában az abszolút igazságot és tárgyilagosságot jelenti, soha sem választható el annak érületétől és egyéniségétől, aki azt műveli. Dr. Bitay Árpád — senkit sem illetett meg méltóbban a tudori cím, mint őt — nyugodtan állhat a történelem ítélszéke elé, mert működésének minden mozzanatában és minden leírt sorában legtisztább becsületességgel csak az igazságot s a népek egyetértését szolgálta.

A megrendítő gyász ellenére is meghatóan, feledhetetlenül szép volt a sötétedő decemberi délután, amikor a gyulafehérvári temetőben százak és százak álltak körül dr. Bitay Árpád koporsóját s egymásután, tompán s a fájdalomtól elszorult halk szavakban hangzottak fel az igaz megbecsülésről tanuskodó búcsúbeszéd a román polgári és egyházi hatóságok, a magyar politikai és tudományos testületek, egyházi és iskolai intézmények és a különféle hitfelekezetek részéről. Élesen markolt szívünkbe ekkor a fájdalom, mert megdöbbenően átértztük, hogy mit vesztettünk dr. Bitay Árpádban, de ugyanakkor enyhületet adott az a vigasztalás, hogy nem hiába lánogt és égett el ez a kimeríthetetlen tartalma, szepítőtelenül tiszta és becsületes élet. Tetszett az Istennek őt nekünk adni s rövid életével is megtanítani bennünket az igaz út üdvös járására.

Dr. Bitay Árpád élete

Dr. Bitay Árpád 1896 július 20-án született Budapesten, székely szülőktől, akik az ezredéves kiállítás megtekintése végett éppen a magyar fővárosban tartózkodtak. Keresztneve ennek az eseménynek az emlékét őrizte. Édesanyja, csikszentimrei Szopos Berta, révén rokonságban állott Szopos Sándor hírneves festőművészként. Édesapja, aki ny. vasuti raktárnok, a Bitay-család háromszéki (lemhényi) katolikus ágából származott.

Középiskolai tanulmányait, végig tiszta jellel, a római katolikus Státus főgimnáziumaiban végezte. Az I. osztályt a piaristák vezetése alatt álló kolozsvári főgimnáziumban járta, a II—VI. osztályt pedig, édesapjának áthelyezése folytán, a brassói római katolikus főgimnáziumban tanulva. Itt közben házitanítóskodott gr. Mikos Zsigmond főispán Miklós fia mellett. Keresetéből nemcsak kisebb testvéreinek taníttatásához járult hozzá, hanem szép könyvtárt is gyűjtött, főleg kedvenc tanulmányai, a történelem, irodalomtörténet és a nyelvek köréből. Ugyanakkor csaknem valamennyi európai nyelv nyelvtanát és szótárát megszerezte s magánúton tanulmányozta. A VII. és VIII. osztályban, mint a gyulafehérvári papnevelde „philosophus” növendéke, az ottani római katolikus főgimnázium kiváló tanulója volt. Már ekkor szorgalmasan tanulmányozta a gimnázium gazdag tanári könyvtárát és önműveléséhez felhasználta a híres Batthyaneumot, amelynek kincseit élete utolsó napján is lelkes szeretettel magyarázta a látogató csoportoknak.

1915. júliusában, a világháború zűrzavaros idejében tette le az érettségi vizsgálatot tiszta jeles eredménnyel. A 19 éves ifjú az első boldog vakáció harmadik hetében katonai behívót kapott s a Brassóban állomásozó 46. gy. e. önkéntese lett. A tiszti iskolát Nagyszebenben és Szászvároson elvégezve, hadapródörmesteri ranggal csakhamar a Doberdóra került, a Monte San Michelere, San Martino falu mellé. Végig az olasz fronton maradt: a Doberdón, a Karstfennsíkon, Görz felett a Fajti Hriben, a Montellónál s a Hét Község felé a Monte Solarolon. Két

ízben összesen 30 hónapot töltött ezeken a helyeken, miközben kétszer könnyebben megsebesült, hatszor kitüntetésben részesült s közben zászlós, majd hadnagy lett. 1918 júniusában a piavei nagy csata alkalmával enyhébb lefolyású gázmérgezést kapott, amelynek következményeit

egész életében viselte és szerzett egy hű reumatizmus emlékére, hogy egy hétig állt derékig a Piave árterületében.

Dr. Bitay Árpád az érettségi után arra az elhatározásra jutott, hogy diplomáciai pályára lép s ezért a kolozsvári F. J. Tudományegyetem jogi karára iratkozott be. 1918 szeptemberében tanulmányi szabadságra jött haza s így az összeomlás Kolozsvárt találta az egyetemen. Mint jogász is legszívesebben a bölcsészeti kar történelmi előadásait látogatta. Állandóan részt vett Márki Sándor történelmi szemináriumának munkálataiban s nagy föltűnést keltett, hogy jogász létére a történelmi tárgyakból kitűnő eredménnyel le is kollokvált. Ilyen esetet csakugyan aligha őriznek az egyetem évkönyvei. A külső körülmények alakulása miatt jogi tanulmányait a debreceni egyetemen kellett befejeznie s itt is avatták doktorrá 1919 június 4-én.

Jogi diplomával a zsebében érkezett haza dr.

Bitay Árpád, s amikor régi szép terveit fontolgatni kezdte, a kilátástalanság sötétsége dermedt éléje. Eppen ezért szívesen elfogadta volt iskolájának, a gyulafehérvári kat. főgimnáziumnak a meghívását, amely megkérte, hogy az 1919—20. tanévben helyettesítse egyik internált tanárát. Ez a lépés, ez a véletlen határozta el további életét. Rövid egy évi tanári működésének olyan híre kelt, hogy 1920 őszén már a kolozsvári Marianumban találjuk, amelynek különféle s részben azóta megszüntetett tagozatainak (tanítóképző, polgári isk. tanárképző, keresked. tanfolyam, felsőkereskedelmi, leánygimnázium) öt esztendőig a történelmet, továbbá a román nyelvet és irodalmat tanította. Az erdélyi ref. egyházkerület teológiai karával kapcsolatban rövid ideig fennállott (1920—1921) tanárképző intézetben is a román nyelvet és irodalmat adta elő. Közben hallgatója volt a kolozsvári Ferdinánd Tudományegyetem bölcsészeti karának, ahol 1922-ben a történelemből és a román irodalomból „kitüntetéssel” magyar részről elsőnek szerzett tanári képesítést.

Meg kell állapítania dr. Bitay Árpád történetírójának, hogy az uralomváltást követő időben a legelső volt, aki a román nyelvet oly tökéletesen elsajátította, hogy az átalakulás nehézségei között felbecsülhetetlen szolgálatakat tudott tenni. Majdnem minden magyar intézmény vele fordította le alapszabályait, memorandumait, s közbenjáróként és tolmácsként szerepelt azokban a fontos egyházi és politikai tárgyalásokban, melyeket a magyarság akkori vezetői (gr. Mailáth G. Károly, Nagy Károly, Ferencz József, Ugron István stb.) a kormánnyal és a hatóságokkal folytattak. Hírneve a román körökben is oly gyorsan terjedt, hogy Jorga Miklós a róla elnevezett Váleni de Munte-i szabadegyetemen 1923-ban magyar irodalomtörténeti előadások tartására kérte fel. A magyar-román szellemi kapcsolatokat más téren is dr. Bitay Árpád teremtette meg. Így 1924 májusában az erdélyi magyar művelődési egyesületek képviselőletében megjelent a legnagyobb román művelődési egyesületnek, a Liga Culturală-nak, Suceavában tartott nagygyűlésén s 1927 februárjában pedig Turnu-Severinbe kapott meghívást magyartárgyú előadások tartására. Tudjuk azután, hogy valahányszor kulturális együttműködésről volt szó, mindig dr. Bitay Árpád mentette meg a helyzetet, akinek neve ezen a téren valóssággal fogalomná népszerűsödött.

1925-ben, amikor az iskolai kérdések egyre súlyosabb gondokat okoztak az egyházaknak, dr. Bitay Árpádot az erdélyi római katolikus Státus tanügyi előadójaul hívta meg. Itt működött 1927 tavaszáig, amikor együtt külföldi tanulmányutra indultunk, s tudománysumjából ismét beállt diáknak a berlini és lipcei egyetemen, ahol a romanisztikával és szlavisztikával foglalkozva, három félévet töltött. Visszatérése után csak pár hónapig tartózkodott Kolozsvárt, mivel 1929-ben a gyulafehérvári római katolikus teológiának lett a tanára, ahol élete végéig a román és a latin nyelvet oktatta. Megbecsülésének külső jelei erre az időre esnek. 1931-ben, a Jorga-kormány alatt a kisebbségi minisztérium

Grófi Bethlen Györgyné karácsonyi
üdvözléte a magyar nőkhez

Székelyföldön a guergyói medencében néhány faluban gyönyörű karácsonyt szokás van. Gyermeknek, ifjak az éjféli misére kezükben kis madarat visznek és midőn offertóriumkor a: „Szűz Mária e világra nekünk Szent Fiát hozta” című éneknek ama szakaszához érnek: „az égi madarak és erdei vadak”, szabadon engedik a madarakat, ezek fölroppennek és boldog csipogásukkal megtöltik az egész templomot. Az emberek éneke és a madarak csipogása egyetlen egy symphoniává egyesül, hogy örömet kifejezzék.

Csodálatosan szépek ezek a régi népi szokások és mindeniknek mély, szimbólikus értelme van. A lélek a Megváltó világrajötte előtt rab volt. A bűnnek, az önzésnek, a sötétségnek rabja, ép úgy, mint a szegény kis madár a gyermek markában. A megváltás ténye szabaddá, boldoggá, a világosság felé vágódva és főleg önzetlenebbé tette. Ez a karácsony ünnep nagy öröme. Mert a legszörnyűbb rabság az önzés rabsága, az „én” mindenkifelelt uralkodni akarása. Az alázatos kis Jézus a bellehemi jászolyban ettől szabadított meg minket. Nekünk adta a testvériség, a közösség érzését mindenkivel szemben, de főleg családdal, tájunkkal szemben. És ez a mai erdélyi katolikus magyar asszony feladata: az összetartozást és testvéri szeretetet ápolni és növelni a lelkekben. Együtt érezni minden szenvedővel, segíteni mindenkinek, ki utunkba jó, ha mással nem, hát jó szóval, türelmes meghallgatással, megértéssel, simogató kézzel nyulni a sebekhez.

Szegény, kis vergődő madárkák vagyunk mindannyian, de ha él bennünk a hit, akkor szárnyain tudunk és segíteni másoknak is, hogy minden kötelességünket megértve és teljesítve igazi karácsonyi lélekkel álljunk körül a bellehemi jászolyt és hálás szívvel énekelhesük: „Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus...”

magyar osztályának vezetője lett, helyettes államtitkári címmel s ebben a minőségében sok hasznos szolgálatot tett egyeseknek és a kisebbségi magyarságnak. Ugyanebben az évben a közbizalom a róm. kat. Státus igazgatótanácsosává választotta meg, s azt a sok munkát és szolgálatot, melyet nagy odaadással és fáradhatatlan készséggel az egyházmegye érdekeinek védelmében végzett, a római Szentszék ez év tavaszán a Nagy Szent Gergely-rend lovagkeresztjével jutalmazta. Az állam a román Korona Rend lovagkeresztjével, városa pedig, mint legtekintélyesebb polgárát, az alpolgármesteri tiszttel tüntette ki. Erdemei azonban nemcsak egyházi és politikai téren, hanem tudományos részről is elismerésben részesültek. Tagja volt az Erdélyi Kat. Akadémiának, az Erdélyi Irodalmi Társaságnak, a Kemény Zsigmond Irodalmi Társaságnak, 1930-ig főtitkára az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, a romániai Tanügyi Főtanácsnak és választmányi tagja a magyarországi Irodalomtörténeti Társaságnak.

A katolikus társadalom és általában az erdélyi magyar közvélemény egyik szilárd oszlopának tekintette, mindenkinek a bizalmát és szeretetét egyforma mértékben bírta s ennek megfelelően egyéni jelentősége és pályája egyre súlyosabban kezdett kibontakozni. 1937 november 30-án délután 2 órakor ez az oszlop váratlanul ketté tört s december 2-án délután 3 és 6 óra között helyezettük örök nyugalomra a gyulafehérvári temetőben. Mindenkinek megesett a szíve özvegyén, szül. Szrága Margiton, akit 1920-ban vett feleségül, és V. gimnázista Margit és IV. elemista Ilke leányainak megpróbáltatások elé néző bús árvaságán.

Dr Bitay Árpád rendkívüli talentuma

Az Uristen, akinek egyik leghivebb szolgálója volt dr Bitay Árpád, rendkívüli talentummal ajándékozta meg kedves fiát. És ő ezzel a talentummal úgy gazdálkodott, hogy a legnagyobb büszkeségre hevítette kortársait. Kis elemista korában egyszer ragályos betegségbe esett s a hetéig tartó fekvés közben háromszor elolvasta a Dolinay-féle „Nemzetünk Nagyjai” című művet. Így már II. elemista korában föltűnt tanítónak, hogy a magyar történelem uralkodóit, nevezetes alakjait és eseményeit az évszámok adataival együtt pontosan tudja. Sokszor emlegette, hogy ettől az időponttól kelteződik az a rendkívüli fogékonysága, mellyel a történelmi neveket, eseményeket és évszámokat az első látásra emlékezetében végérvényesen elraktározni tudta. Amikor azután az egyetemre került, társait és előadó tanárait nagy pontosságra és elővigyázatosságra szoktatta a történelmi adatok emlegetésében. Márki Sándor történelmi szemináriumában amikor első ízben mutatott rá helyesbítőleg az egyik felolvasott dolgozat téves adataira, az egész szeminárium könyveket lexikonokat, időrendi táblázatokat szedett elő s ettől fogva a történelem tanítására készülő tanárjelöltek a joghallgató Bitay Árpáddal olvastatták el dolgozataikat, mielőtt nyilvánosan bemutatni merték volna. Nyugaterópai utunkon együtt kalandoztuk be az összes múzeumokat és képtárakat, s kiváló mulatságot szerzett nekem, amikor a kényesen pontos és szakszerű német múzeumok vezetői feltrájták s a vezetőik hibás bemondásait lépten-nyomon helyesbítette. Bármennyit tudott is, egy pillanatra sem szűnt meg tanulni s ebben még a világháború ágyúdörgése sem zavarta meg. Tisztiszolgái a fronton a nekik ajándékozott cigarettáért és italért valóságos mozgó könyvtárakat hordoztak állandóan utána s élete végéig fájlalta, hogy a fedezékekben a szlovén irodalomból készített jegyzetei és fordításai (Vodnik Bálint, Preseren J.) s több történelmi tanulmánya, melyet ott írt a Nagy Lajos és Zsigmond korában a Piave mellett harcoló magyar csapatokról, a Piave hullámaiba veszttek.

Ez a különleges terjedelmű memória vezette a nyelvek tanulásához is. Már algimnázista korában Lipcséből meghozatta a legtöbb európai nyelv nyelvtanát és szótárát s a középiskolai évek alatt gyors egymásutánban tanulta meg a Veres-, Schmidt-, Burján-, majd a Pinály-féle latin szótárakat, mégpedig oly tökéletességgel, hogy társai a legfurfangosabb erőlködéssel sem tudták megfogni. Az összes idegen nyelvek közül a latin nyelvet kedvelte legjobban, s úgy belehatolt a szellemébe, hogy klasszikus tökéletességgel beszélt. Gimnázista kislányával latin nyelven levelezett s élete utolsó óráiban is latin nyelven beszélt. Ilyen autodidaxissal tanulta meg a többi nyelveket is. Amikor híre jött, hogy Pilsudszky Gyulafehérvárra látogat, pár hét alatt megtanult lengyelül, hogy a nagy államfőt » maga anyanyelvén tájékoztathassa a város

történelmi nevezetességeiről. Nem legenda, hanem valóság volt, hogy egyforma könnyedséggel beszélt és olvasta az olasz, román, francia, spanyol, német, angol, szlovén, horvát, szerb, cseh, lengyel, bolgár, esperantó, latin, görög és úgörgög nyelveket. Azért csak ennyit, mert irodalmi érdeklődéséhez és tudományos kutatásaihoz egyelőre többre nem volt szüksége. Ha életét az Ur kegyelme tovább nyújtja, egykor talán a Mezzofanti hírnevét is megtépázta volna.

Dr Bitay Árpád teljesen magában álló

Dr Bitay Árpád irodalmi és tudományos munkássága

Kevés olyan nevünk van, amely az utóbbi két évtizedben könyvek címlapjain, újságok és folyóiratok hasábjain sűrűbben jelent volna meg, mint a dr Bitay Árpádé. Ha alig áttekinthető munkásságáról tájékozódni akarunk, két nagy fejezetre kell osztanunk. Az elsőben a magyar irodalom és szellemi élet kiemelkedő értékeit mutatja be a román közönségnek és tudományosságának, a másodikban a román irodalom és történelem becses részleteit igyekezett a magyar tudományhoz közvetíteni és a művelt magyar olvasók körében elismertté tenni. Mindkét irányban azután nagy szorgalommal kutatta fel és szedte össze a művelődés érintkező kapcsolatait.

a) Az első irányban legfontosabb az a munkássága, melyet 1923-tól 1937-ig minden nyáron Jorga szabadegyetemén fejtett ki. Itt sorozatos előadások keretében, az alkalmasszerűségeket mindig helyesen fölhasználva, a magyar irodalom egész fejlődését bemutatta a nagyszámú előkelő román, beszarabiai német és lengyel hallgatónak. Előadásait a román újságok és folyóiratok minden alkalommal bőséges tartalmi ismertetésekkel értékelték, s így az a jelentőség fűződik hozzájuk, hogy az ókirályságbeli román-ság nagy tömege belőlük értesült először a magyar szellem színvonaláról és európai értékű megnyilatkozásairól. Különböző irányú elfoglaltsága közt is fáradhatatlan volt a magyar irodalomnak a románság közt való terjesztése és ismertetése érdekében. Így románra fordította dr Krisztf György egyetemi tanár centenárius Jókai élettrajzát s Jókai öt novelláját, továbbá Szigligeti Liliomfiát, Berczik Árpád három egyfelvonásosát, Gárdonyi, Mikszáth, Herczeg Ferenc s az utóbbi évek majd minden jelesebb erdélyi magyar novellistájának egy-egy elbeszélését az Adevarul Literar, a Neamul Romanesca Literar, az Universul Literar és a Cuget Clar című folyóiratokban. Kedvvel melengtetett terve volt egy románnyelvű magyar irodalomtörténet kiadása, amelyhez meg is tette az előkészületeket. Amikor azonban dr Kristóf György egyetemi tanár Lápádatu miniszter megbízásából egy ilyen tartalmú munkát összeállított, minden kedveltség nélkül, a legnagyobb készséggel vállalkozott Kristóf György munkájának román fordítására. Ezt az emberileg is nemes vonását lelkületének, mely az egyéni érdekeket és személyi tekinteteket mindig az ügyek mögé szorította, halála alkalmával szépen és kedvesen írta meg dr Kristóf György. Szomorú még elgondolni is, hogy mit tehetett volna dr Bitay Árpád irodalmunk érdekében, ha éveit az Isten kedvünkre megszerezte volna!

b) Munkásságának másik területén mindekelőtt a nyilvánvaló hiányokon akart segíteni. Ezért írta meg a hangváltásokra különös tekintettel levő Rövid román nyelvtanát (1923), amely magyar nyelven a román nyelv rendszerének első tudományos feldolgozása, s ezért adta ki önálló könyvben A román irodalomtörténet összefoglaló áttekintését (1922, ez románul is megjelent 1924-ben s 2. kiadásban 1925-ben), amelyet a magyar kritika és a román szaktudósok egyforma nagy elismeréssel fogadtak. Jorga azt írta róla egy francianyelvű szemlében, hogy a legjobb román irodalomtörténet s ettől fogva meleg barátságával tüntette ki. További munkásságával rá is szolgált erre dr Bitay Árpád. A Hirnök, Ellenzék, Keleti Újság, Vasárnap, Magyar Lapok, stb. hasábjain ő mutatta be először a magyar közönségnek Garleanu, Brutescu-Voinesti, V. Alexandri, Barbu Delavrancea, Al. Odobescu, Caragiale stb. novelláit, azonkívül magyarra fordította Jorga „Fatalitatea” című társadalmi drámáját, amely 1925 január 2-án „Apáról fiúra” címen bemutatásra is került a kolozsvári magyar színházban és elkészítette Petrescu L. „A bűn” c. társadalmi drámáját is. Felsorolhatatlan számú cikkei sorából még csak azokat említhetjük meg, amelyek a Studium nagy vállalatában, a 3 kötetes Világirodalmi Lexikon-

tipikus jelenség, közülünk senkihez sem hasonlítható óriási befogadó képességű tudós fej volt. Afféle ritkaság, amilyen évszázadok alatt csak egyszer-egyszer sarjad ki a székely-magyar televényből. Magam tehetek bizonyosságot arról, hogy a berlini és a lipcei egyetemeken a német professzorokat is hámulatra ragadta a magyar koponya óriási tartalmával. Kell-e ezek után még meg is említeni annak a veszteségnek a mérhetlenségét, amely halálával mindnyájunkat ért s az egész szellemi életünket lesújtotta?

ban jelentek meg azzal a rendeltetéssel, hogy a román irodalom ismeretét közelebbről vigyék a magyar közönség széles rétegeihez.

c) Tudományos és filológiai munkásságának legkedveltebb területe a magyar-román szellemi kapcsolatok keresése volt. A különféle folyóiratokban szétszórt adatainak és adalékainak tekintélyes mennyisége a maga nemében páratlanul álló olvasottságának bizonyossága, amellyel nemcsak a magyar, hanem a román tudományosságot is hálára kötelezte, több olyan felfedezést téve, amit csak az ő nagyarányú tájékozottsága hozhatott felszínre. Így pl. cikket írt gr. Zichy Domokos veszprémi püspökről, mint a naszódvidéki románság jótévedőjéről. Suceava magyar vonatkozásairól, Micu-Klein püspökök az erdélyi római katolikus tényezőkké váló viszonyáról, a XIX. század két román fejedelemségében szerepelt nevezetes magyar emberekről, stb. A román irodalomtörténeti tudományos cikkei a kolozsvári egyetem román történelmi (Anuarul) és nyelvészeti intézetének (Dacoromania) évkönyveiben jelentek meg, továbbá a bukaresti Revista Istorică-ban. Ezekben megvilágította Bolla Márton szerepét a Supplex Libellus létrejöttében; felfedezte Sincal Györgynek egy eddig ismeretlen versét; kiderítette, hogy Sincal támogatója Rómában Borgia István, a későbbi bíboros volt; kimutatta, hogy Asachi, az első román újság megalapítója, lapjának nevét az akkori orosz hivatalos lap nevéből vette; ismeretlen adatokat kutatót fel Moga és Lazár György életéről; közzétette Sincal György ismeretlen pástorverését, amelyet 1805-ben Széchenyi Ferenc gróf és József nádor tiszteletére írt; adatokkal igazolta, hogy a karánsebesi Buitul György volt az első román, aki Rómában tanult s hogy Csikmádfalvi Szentandrassy István erdélyi kat. püspök küldte oda 1619-ben; s ezekhez járultak a XVII. századi román irodalom múltjából felkeresett új adatainak hosszú sora, amelyek sok kérdésnek egészen új megvilágítást kölcsönöztek. De nem foglalta le kizárólagosan ez a terület. Közben két jeles munkát készített: összeállította Erdély jeles katolikus papjainak sorát (1926) a legreggebbi időktől egészen a közelmúltig s egybefoglalta A moldvai magyarság történetét a rávonatkozó irodalommal (1926), nyilván azért, hogy e fontos és el nem hanyagolható kérdésre a figyelmet felhívja.

Dr Bitay Árpád e gazdag munkássága, amely mögött a magyarság kulturális becsületéért melegen lelkesedő szív dobogott, egyre szilárdabban verte azokat a pilléreket, amelyek a történelmi törvényszerűség szigorú logikája szerint előbb-utóbb fel kell épülnie a lelkek mai rideg távolságát összekötő aranyhídnak. Dr Bitay Árpádot kisebbségi életünk termelte ki magából s Isten követendő például állította elénk, hogy az ő nemes szellemében dolgozzunk az itt lakó népek lelki összhangjának javára. Ez az a nagy tanulság és emelkedett szellem, amellyel dr Bitay Árpádnak tovább is élnie és hatnia kell közöttünk.

Az ifjúság és a szövetkezeti mozgalom

Irta: Petrovay Tibor

Sok nehéz problémánk között egyik leg-súlyosabb a középiskolát, vagy egyetemet végzett magyar ifjúság elhelyezkedésének ügye. Nemcsak egyéni, hanem általános társadalmi érdek, hogy a nagy anyagi áldozatok és sok nélkülözés árán tanult és végzett magyar ifjúság munkalehetőséget és kenyeret találjon. Csak így remélhetjük, hogy népi feladataink a jövőben is meg fogják találni méltó munkáikat a társadalmi, művelődési és gazdasági tennivalóink nem maradnak elvégeztetlenül. Csak a társadalomban s annak munkaterületein való nyugodt és biztos elhelyezkedés védheti meg ifjúságunkat a szélsőséges mozgalmak, a vallástalan és nemzetietlen eszmevilág romboló hatásától. A kenyérkérdés, az életfenntartáshoz szükséges anyagiak hiánya legfőbb előidézője a testi leromlásnak, a lelki elesettségek és erkölcsi elkallódásnak egyaránt.

Bármennyire is szűkek a keretek és kicsinyek a lehetőségek, amelyeket a mai viszonyok között a gazdasági és kereskedelmi élet nyújt, a közpályákról, állami alkalmaztatásból kiszorult ifjaink elhelyezkedést és munkalehetőséget ugyyszólván csakis ezen a területen remélhetnek. Ennek a körülménynek azonban a maga kényszerítő erejénél fogva nemcsak kedvezőtlen hatása van. A kereskedelmi és üzleti forgalomba való fokozottabb beilleszkedés, a gazdasági élet területére való mélyebb behatolás szükségében találjuk meg azokat a legsürgősebb feladatokat, melyeknek sikeres munkálása általános magyar szempontból leginkább igényel új szemléletet, friss szellemet és fiatal dolgos kezeket. Művelt és intelligens vezetők-re, tanult és képzett szakemberekre a mezőgazdasági és ipari életben épp oly szükségünk van, mint amennyire fontos, hogy egy új magyar és keresztény nemzedék erős akarattal és szívós igyekezettel törekedjenek minél többet elfoglalni a kereskedelmi és üzleti életnek mások által birtokolt területéből.

Ilyen munkaterületet — részben elhelyezkedési lehetőséget, részben iskolát jelenthet ifjúságunk számára a romániai magyar szövetkezeti mozgalom is. Felszólalunk látszik hangsúlyoznunk, hogy gazdasági életünkben milyen nagy fontosságu a szövetkezeti gondolatnak gazdasági erőtadó, társadalomalakító és népnevelő hatása. Az egész kisebbségi társadalom kezdi már átérzeni azt a hatalmas erkölcsi és anyagi erőt, melyet a helyesen és jól értelmezett szövetkezeti eszme s annak munkálói, a kisebbségi magyar szövetkezetek képviselnek. Ennek a szövetkezeti mozgalomnak feladatai hatványozott mértékben növekedtek meg népkisebbségi sorsba jutásunk óta. E mozgalomra vár, hogy gazdasági életünkben megszervezője, gyűjtőcsatornája és elosztó szerve legyen a széles magyar néprétegek gazdasági erejének s hogy az érdekek, célok és gazdasági erőtenyezők céltudatos összefogását megvalósítsa.

A szövetkezeti eszme propagálásához, a szövetkezeti gondolatnak a magyar közvéleményben való elmélyítéséhez, szövetkezeti intézményeink továbbfejlesztéséhez azonban feltétlen szükségünk van jól iskolázott, kereskedelmi felkészültségű, de szövetkezeti szellemtől áthatott, vezető értékeket és európai látókört jelentő lelkes, fiatal gárdára. A szövetkezeti munkának főterepe a falu s legfőbb törekvése falusi népünk gazdasági megerősödésének és szociális felemelésének gyakorlati szolgálata. A falu jelentőségének felismerése alapos elméleti felkészültség mellett még több gyakorlati tevékenységet és mindennapi munkát kíván a falu-vezetőtől. Az ilyen értelmzésű falumunka a néppel való állandó kapcsolatot, a vele való tényleges együtt lést, sorsában való

teljes osztozást kívánja s cselekvő részvételt a falu egyházi, társadalmi és művelődési intézményeinek munkájában. Ennek a feladatnak a vállalása ifjúságunk számára egyaránt jelent kenyeret és elhivatást, megélhetést és szolgálatot.

Tanulóifjúságunk legnagyobb része faluról származik s már hazulról magával hoz bizonyos általános gazdasági ismereteket. Ennek az ismeretkörnek iskolai, vagy magánaton való továbbfejlesztése s a falusi néprétegek szolgálatába állítása ma elengedhetetlenül szükséges. Az ifjúság akkor cselekszik helyesen, ha a faluba tér vissza, tehetségét és tudását a falusi nép gazdasági megszervezésére, kulturális előmenetelésére és helyesirányú nevelésének szolgálatába állítja. A több, mint 300 hitel-, ugyanannyi fogyasztási, 130 tej- és értékesítő szövetkezetben már készen találja azokat a kereteket, melyekben gazdasági ismereteit növelheti, tudását hasznosan alkalmazhatja, az üzletvitel és kereskedelmi tevékenység terén a szükséges jártasságra gyakorlati uton szert tehet. Ezeknek a szövetkezeteknek céltudatos továbbfejlesztése által nemcsak önmagának szerez egzisztenciát, vagy legalább is nem jelentéktelen mellékjövedelmet, de a legnagyobb szolgálatot teheti népünk érdekében is. Hitel-szövetkezeteink életében a konverziós törvény által előidézt bizalmi válság hatása még nem mult el, a sajátke- és új takarékosági mozgalom fiatal, lelkes és szüntelenül fáradozó munkásokat kíván. A még alig egy pár éves multra visszatekintő tejszövetkezeti mozgalomnak a szervezés, vezetés, betanítás és öntudatosítás érdekében nagyszámu szakismerettel bíró, fiatal vezetők-re van szüksége. Fogyasztási szövetkezeteinknek örökösnek látszó problémája a megbízható, kereskedelmi képzettségű, üzleti érzékkel rendelkező és lehető-

leg állandóságot jelentő boltosok kérdése. Ha pedig arra gondolunk, hogy szövetkezeti életünkben ma még ugyyszólván teljesen hiányoznak a mezőgazdasági értékesítő szövetkezetek, ami évi több száz millió jövedelemtől fosztja meg falvaink dolgozó és küzködő népét, előttünk áll a legnagyobb feladat, mely az új szövetkezeti generációra vár. Azt hisszük, nem beszélhetünk elhelyezkedési nehézségekről legalább is ezen a téren, mikor annyira hiányznak gazdasági szakfőriaik, kik a gyümölcs, gabona, baromfi, tojás, fa, lóhere, burgonya, gyógy- és iparinövények termelése, kereskedelmese, vagy ipari feldolgozása terén az egyes vidékek szervezködő munkájának élére álljanak. Mezőgazdasági terményértékesítésünk ma még csak a falvakat járó ügynökök és az indokolatlanul hosszú sorban beilleszkedő közvetítők busás jövedelmét biztosító üzlete, aminek falusi termelő és városi fogyasztó egyaránt érzi káros voltát. Sok tennivaló akad itt és egyben sok kenyér is, melyet mind magyar munkáskéz, fáradság és veríték termel ki és dob el magától valami érthetetlen megszokottságából a ferde dolgoknak.

A szövetkezeti munka területéről egyre többen és többen dőlnek ki a régi gárdához tartozó idősebb vezetők közül, kiket még a 30—40 évvel ezelőtt meginduló magyar szövetkezeti élet képzett ki és állított munkahelyeikre. A nemzedéki átváltás azonban nem történik minden zökkenő nélkül. Egy-egy régi vezető halála, vagy elköltözése egyben a nevével és munkásságával összeforrt intézmény el-sorvadását is jelenti a legtöbb esetben. Hogy a szövetkezeti életbe bekapcsolódó fiatal falusi intelligencia feladatainak e téren eleget is tudjon tenni, szükséges, hogy a régi szövetkezeti generáció atyai irányítása és nevelése mellett készüljön fel teendőire, hogy így átvethesse, magával hozhassa és megőrizhesse az első nemzedék, az apák ügyszeretét, lelkes-ségét és azt a józan, becsületet, egyenes és önzetlen gondolkozást, amely nélkül a magyar szövetkezeti mozgalom a jövőben sem állhat meg. A fiataloknak a szövetkezeti munkába való bekapcsolódása, a magyar szövetkezeti mozgalom szellemének elsajátítása és tradícióinak megismerése tehát nemcsak saját érdeke, hanem önmaga és népiünk iránt való kötelessége is.

Venczel József karácsonyi üdvözlője a fiatal magyarokhoz

A kishitűség nem erény, de nem erény a túltengő magabizás sem. Az új nemzedék ha önmagába tekint s gyengesége látán csak kesereg, épügy elveszíti önmagát, mintha dől-fősen szónokolja, hogy már a történetíró is megmondta: nem illuzió, nem vétkes illuzió hinni az ifjúságban.

A mi fiatalágunkat a kishitűség kísérti és lönyyélkezi. Kishitű az, aki nemzetünk mai állapotát átoknak látja s nem büntetésnek; az, aki megromlott anyagi lehetőségeit lecsúszásnak mondja s nem veszi észre az új építés kényszerűségét: — „úgy is mindéggy!” — a téllenséget vállalja osztályrészü.

Két erénye lehet a fiatalágnak. Egyik: a kegyetlen önismeret; a másik: hite saját jövőjében. Ama szándék, hogy ezt nemzeti erénnyé óhajítja tenni, már nem erény, — kötelesség és feladat.

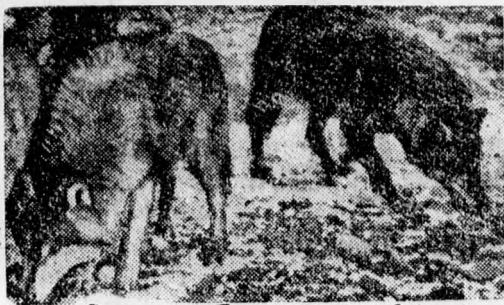
Hányszor, de hányszor állott előttünk az útmutatás — a történelem folyamán: válságos nehéz időkben. Legutóbb erőteljes szavakban Széchenyi mondta el: a felemelkedés záloga az önismeret. A közöny és az ábrándozás helyett jöjjön a kegyetlenül őszinte konfesszió. El nem leplezése annak, ami bennem van és körülöttem; le nem tagadása annak, ami hiányzik belőlem és a nemzet életéből. — Szervezeteket látok és mégis szervezetlenséget; egységért sóvárgunk, de nem közeledünk; a kulturái erőnek hisszük, de a műveltséget ki nem aknázuk; rajongással menekedünk a történelmi multba; az ismeretlenbe. — Mennyi izgató ellentét, antinómia. A nyílt konfesszió sodróerejű őszintesége hidat építhetne ez ellentétpárok szakadéka fölé. Hiszen: — aszervezetlenség nem a sirám tárgya, hanem a számbeli többség, amide a kis népeké; a kiváló minőség; miként történelmünk is tanítja (ismerünk kell): „ha a török több is, sem mit nem indulok azon, ha mi jobbak leszünk”. (Zrínyi.)

Ha életünk és hivatásunk elemzésében elmélyedünk, talán tehernek látszik a mi fiatalágunk. De minő értékt Kísérleje meg valaki is közülünk felmérni ennek a fogalomnak az értelmét: új nemzedék. Új az életben: kisebbségi nemzedék; új a hivatásában: építő nemzedék. Gondolt-e valaki is közülünk arra, hogy milyen könnyen vétkezhetik bármelyikünk nemzedékével szemben. Dobja el a súlyosnak látszó terhet: mondja fel vagy szegje meg a szerződést, mely a kisebbségi élet épülő művéhez köti s mar — árulóvá lett.

Fiatalnak lenni itt és most: felelősséget jelent. Felelősséget önmagammal szemben kit építésre rendelt az Isten, s a nemzettel szemben, ki építőkét kért az Istentől.

Farkasüvöltés az éjszakában

Vidám história.

Írta: Fazekas Sándor

A csőszház egyik végét erdőszlakássá nevezték ki, a szükség törvényt bont elve alapján. Az újonnan előléptetett lakásban egy éppen most érkezett levelet silabizált az erdősz. Silabizált, mert a levél írója nyilván azt tartotta, hogy ő megtanult írni, más meg tanuljon meg olvasni. A körme ántiját, — mondotta magában, mikor végre sikerült a hieroglifeket megfejteni.

A levelet egy budapesti barátja írta. Arról volt benne szó, hogy a nyaralási szezonból két hetet nála szándékoznak tölteni. A vendégkioszorú állani fog két úrból, a két úr b. nejből, egy kisasszonyból és három kiskorúból. „Tudjuk” — írja a levélben, — „hogy megsavanyodott agg lóköltő vagy, éppen ezért jót fog tenni neked, hogy egy kis poézist viszünk magunkkal, habár rövid időre is.” — Ez a poézis alkalmasint a kisasszony lesz, — gondolta az erdősz.

„Az ellátás gondja pedig ne aggasszon”, — mondja tovább a levél, — „mert mindent viszünk magunkkal; az asszonyok majd főznek, csak éppen fedelel adj. Most vettük ki a szabadságunkat és elsősorban Tereád gondoltunk, hogy ez a ványadt asszonyinép egy kis természetes színt kapjon ott a hegyek között...” — Még csak ez hiányzott, — sóhajtott az erdősz.

— András, — mondotta a csősznek, — vendégek érkeznek. Egy kis rendet kell csinálni nálam. Az ágyamat, éjjeli szekrényt és egy széket ki kell vinni a mosókonyhának rágalmozott helyiségbe. Míg a vendégek itt lesznek, ott fogok lakni. A falakról le kell szedni a női fényképeket, különösen azokat, akik gyengébben vannak felöltözve. Verát pedig két hétre hazaküldjük.

Vera szobalány, szakácsné, küldönc volt egyszemélyben, nélkülözhetetlen lettári tárgy, de a helykanyelvekre való tekintettel, tanácsos volt egyelőre rendelkezési állományba helyezni.

A vendégek a bejósolt időre pontosan bevégtak. Az urak erélyesen megölték az erdősz, az asszonyok a levegőben mimelték az ölelést, a kisasszony tanácstalanul mosolygott, míg a kiskorúak a kutyákkal igyekeztek meleg barátságot kötni.

A vacsora elég simán folyt le, semmitmondó banalitások között. Némi derűtséget csak az egyik kiskorú okozott, mikor azt kérdezte, hogy ha a matyínak felvágják a nyelvét, igaz, hogy úgy tud beszélni, mint a mama?

A szénából rögtönzötti fekvőhelyet az urak és a kiskorúak pompásnak találták, az asszonyok érdekesnek, a kisasszony eredetinek. Lefekvés előtt egyesült erővel kijelentették, hogy holnap reggel korán kelnek, mert meg akarják lesni a napot, hogy kél fel. Még megkérdezték az erdősz, hogy éjjel vajjon nem jönnek-e be a farkasok a szobába, — azután lefeküdtek.

Reggel négykor a csőszné óvatosan benyitott és jelentette, hogy a nap már kászolódik és kéri a vendégeket.

— Mondja meg neki, hogy várjon, — dűnyögte az egyik vendég és a fejére húzta a takarót.

Az erdősz már látta, hogy az eddigi házi rendben néminemű változások lesznek ezentúl, ezért kiadta a parancsot, hogy szalonnasütésre alkalmas tüzet csináljanak. Majd nyársra húzott egy jókora darab szalonnát, gondosan megsütötte és megfelelő mennyiségű piritóssal bekebelezte. Azután néhány pohár savanyúvízes borral leöblögette. Pipára gyújtott és derűsen

várta, amit a sors reá mért. Közben beszédbe eszkegett a kutyákkal.

Tíz óra után megjelentek a férfivendégek, tizenegy körül pedig a női vendégek is; gonosan rizsporozva, rúzsolva, lakkozott körmökkel. A kutyák nagy érdeklődéssel szemlélték őket és körül szaglászta.

— Nem haragnak ezek a sinkoránok? — bizalmatlankodott az egyik hölgy.

— Oh, dehogy, — nyugtatta meg az erdősz.

Egyidejűleg faj és foglalkozás szerint bemutatatta őket:

— Ez a kettő kopó. Vadászat alkalmával hajtsra használjuk őket. Az a kis csámpás tacsó, rótkakatorék házkutatásnál nélkülözhetetlen. Az a mogorva pofájú pedig véreb; sebzett nagyvad nyomozása a kötelessége. Ez pedig itt vizsla; hívatása az apróvad felkutatása. Rendkívül értelmes faj. Szükség esetén bridsznél is lehet használni negyediknek.

— Jaj, de jópofa maga, — jegyezte meg a kisasszony.

Az erdősz csudálkozva nézett reá.

A napfeljöttéről, mint túlhaladott álláspont, nem esett szó. Ellenben égetően aktuális volt a reggelizés. Mire túlestek rajta, a svarewaldi óra tizenkettőt kakukolt.

— Most talán mehetnénk egy kicsit hegyet mászni, — indítványozta az egyik úr.

A hölgyek részéről az indítvány csak akkor lett elfogadva, mikor az erdősz becsületszavára kijelentette, hogy farkassal nem találkozna. Ugy látszik farkasiszonyban szenvedtek. Különb is a farkas ritka madár ezen a vidéken. Sokszor elműlik egy év is, anélkül, hogy egyetlen drótosót megemlének.

A hegymászás nehezebbnek bizonyult, mint a dunaparti korzózás. A rizsporos televényen barázdákat vágott a csorgó veríték. Az urak pedig a kezeiket is igénybe vették, mint kiegészítő pótlábakat. Közben száz kérdéssel ostromolták az erdősz. Miért kiabálja a kakuk mindig a maga nevét? Mióta áll ferdén az a szikla? Miért sütkérezik a gyík? Miért nem nőszül meg? (Nem a gyík.) Végre elfogyott a hegy és fenn voltak a tetőn.

— Nézzétek ezt a gyönyörű panoramát! — kiáltott az erdősz elragadtatva.

— Itt egye meg a fene, — lihegte az egyik úr és levágta magát a fűbe. Valamennyien követték a példáját. Holtra voltak fáradva, smin az erdősz nagyon csudálkozott; hiszen ő csak most kezdett ütembe jönni.

A szűnyogok már lábujjhegyen táncoltak a levegőben, mire leérkeztek. Jóságos Isten, mikor lesz itt ebédfőzés, — aggódott magában az erdősz. Jó szerencse, hogy Vera kíváncsiságtól hajtva valami ürüggyel visszasompolygott és a kamarában lógó örzészetből savanyúleves, gombócós ebédet összekompromittált. Ő már átélt ilyen inváziót; nem is egyet.

Másnap az egész társaság izomlázban feküdt. A csőszné és Vera egész nap különböző lábszárakat dögönyöztek. Amennyi nyúlháj, farkaszőr, innnyújtó volt a háznál, mind felkúncsérölték. Harmadnap valamennyien jobban lettek és lábrádlottak. A házirédben lényeges eltulódások történtek. A reggeli tizenegykor volt, az ebéd este hétkor és a vacsora éjjelkor.

Az erdősz ekkor már hidegvizes borogatást rakott a fejére éjjelente, mert, amit negyven év óta nem tett meg a feje, — most fájt. Ilyen állapotban közölték vele a vendégek, hogy a két hétre tervezett nyaralást, még két héttel megnyújtják, mert kitűnően érzik magukat. Az erdősz Szent Hubertusra esküdt, hogy végtelenül örül neki és boldog.

— Ez így nem jó lesz András, — mondotta az erdősz a csősznek egy sötét este, — itt valamit csinálni kell.

Hosszasan suttogtak; majd elváltak.

Püledt, sötét nyári éjszaka volt. A vendégszoba felső ablakai nyitva maradtak. Éjjel után két óra tájban az ablak alatt, egy elnyújtott rémes farkasordítás vágott belé az éjszakába. Utána még egy vérfagyasztó üvöltés.

A kutyák tanácstalanul csaholtak összevissza, mert farkasszagot nem éreztek. A vendégek felriadtak:

— Itt vannak a farkasok!

— Végünk van!

— Gyújsatok lámpát!

— Hegedülj nekik Tibi, mert attól félnek!

Kint két lövés dördült el és a farkasok elhallgattak.

Az erdősz, kezében füstölő fegyverrel, besietett a vendégekhez megnyugtatni őket, hogy nincs semmi baj, aludjanak nyugodtan és bocsánatot kért ezért a kis műsoronkívüli számért.

De hiszen beszélhetett már azoknak. Mire feljött a nap, már el is mentek. Ők nem drótosítók. Zbogom!

Az erdősz megveregette a csősz vállát:

— Ugy ordítottál András, hogy a legöregebb farkas is suszterinas hozzádképest.

ŐSZI FURULYA

Fújják az őszi furulyát;
hangos-zajos hejjehejje
csendes búvá szelidülnek.
Fent az éltető sugarak,
lent a fények pilláink alatt
egyre jobban hidegülnek.

Megszokjuk lassan a csendet,
hogy már megint szegényebb lett
szívünk egy eldalolt dallal.
Megszokjuk szánk fagyar ízét,
arcunk ráncos, takó színét
s jóbaleszünk jajjal, bajjal.

Fújják az őszi furulyát,
a nyár kapuját becsukják
sötét-arcu zord legények.
A fák levele aranyunk,
őkörsekkérrrel ballagunk
közelgő vénség elébed.

Jönnek hosszú, álmos esték,
nyári zajra nagy csendesség
és az idő ölébe vesz,
olvassa hajunk szálait,
méri enyhülő lázaink
s emlékekkel eldédgel.

Járjuk a hervadó pusztát,
hol nagy titkukat susogják
haldokló füvek, virágok.
A régi dacot földre tesszük
és egymástól megkérdezzük:
hát téged pajtás ki bántott?

SÁRKÖZY GERŐ

Dr. Biró Vencel:

Haller Sámuel önéletrajza

A báró Orczy-család levéltárából került elő báró Haller Sámuel önéletrajza, amely tartalmánál fogva megérdemli, hogy figyelmünk kiterjedjen rája. Haller a rövid önéletrajzot gyermekeinek szánta, hogy abból apjuk hányódásait, sokféle bajoskodásait olvashassák, de a leírás olyan eseményeket is megörökít, amelyek másokat is érdekelnek.

Gyermekkora örömtelenül telt el. Apja halála után a gyermek tiszteletreméltó állhatatossággal küzdött, hogy katolikus vallásában megmaradhasson. Az akkori idők mutatnak fel olyan eseteket, amikor előkelő emberek hitét magasabb nyomás próbára tette. Most éppen Apafi Mihály volt a fejedelem, amikor a fiú e helyzetbe került. Református anyja nem befolyásolta őt, hanem ennek rokonsága, háttérben a fejedelem s fejedelemasszony.

Az anyjától elszakított gyermek látta rokonát, a híres Haller Jánost, a Hármaskönyv szerzőjét, aki politikai okokból a fejedelem rabságában esnylődött. De nem engedték meg neki, hogy közelébe mehessen.

Apafi fejedelem tanácsában híres Bethlenek voltak, a fiú anyjának rokonsá-

ga. Közülük Bethlen Elek és Gergely játszottak nagyobb szerepet a fiú nevelésében. Előjön Bethlen Farkas híres történetírónak a neve is. Különösen érdekes az önéletrajznak az a része, amely Budavár visszafoglalása után Muntenia fejedelemség magatartásával foglalkozik. A munténiai fejedelem a török visszacsorítás után a kereszténység-gel keresett kapcsolatot. De a törökök még a fejedelemségben ültek, így a tárgyalásoknak titokban kellett történniük. Mostohaapjával Haller Sámuel is Bucurestibe ment s a gyanakvó törökök elől bujkálnia kellett. A törökök ébersége miatt a fejedelemmel is titokban beszélhettek. Gróf Csáky László volt a fiú mostohaapja, aki belekeveredett a Beldi Pál-féle összeesküvésbe, a török portára kellett menekülnie, ahonnan nagy sokára jöhettek vissza. Ez esemény is háttérrel lett a fiú nevelésére.

Haller utóbb, a fejedelemség megszűnése után birtokaiért folytatott hosszú pert. A birtok Magyarországon volt, tehát a magyar királynál s a szepesi pénzügyi kamaránál keresett oltalmat. Az önéletrajz e perekkel végződik. Haller 1671–1705. között élt. A végrendelet jellemzőbb részét szövegszerűen közöljük:

Descriptio vitae et status L. B. sen. condam Samuelis Haller de Hallerkeő. Successorius merito perenniter conservanda. Natus a. 1671. pie defunctus a. 1705.

Régül fogvást mind vala szándékomban, hogy életemnek boldogtalan sorsát nem kérdésből (kibenis egyebet keserves szenvedésnél nem látok), hanem csupán, hogy gyermekim láthassák jövőben is, hogy nem magam tékozlásából, de sok irigym ellenem törő foszatosz igyekezetek miatt kellett keservesen megfoszatom jószágomtól, ki miatt is ha Isten nem könyörül, féltő, régi édes Eleimnek gyalázattokra magam, vagyis gyermekim koldulásra ne jussonak: Kihez ennek előtteis hozzá fogtam volna, de sok igyes, bajos dolgaim intervenialván, ugy édes lakó helyemből keserves ki bontakozásomnak ki menetelül várván, kellett mind eddig balasztanom: Elsőben is azért akartam fell tenni, az igaz Hitért gyermek koromban való szenvedésimet, kibem hogy igazat írok, bizonyítom az egész Erdélyi Catholicus Státussal, akarván hagynom nyavalyás gyermekimnek örök emlékezetül, hogy ők az igaz hitért ne csak illy keveset, mint én, hanem haláltis képesek legyenek el szenvedni, és jövőben én utánam is rosz itélettel ne legyenek."

Valamiképpen az lilium a tövisek között, az palma, a teher alatt, úgy az Istennek Anyaszentegyháza akkor tájban Erdélyben... sokszor mint az tengeri habok között az hajó hanyatlik vala, de mindazáltal amaz kedves déli szél meg fuvalván, aki minden zúr zavaros fellegetek üzvé, azon csak nem el merülendő hajócskát, az igaz Anyaszentegyházat maga uttyára s kivánt partjára hozza. Én is ezen Anyaszentegyháznak egy kiss nevetlen, és érdemetlen Tagotskája lévén mintegy öt esztendő koromban szegény édes Atyámnak halála utja árvaságra maradván, az édes Anyám, néhai Bethlen Éva Asszony kálvinista lévén, ugy annak Attyafiai. Hárman azért maradván szegény Atyánktul árvaságra, életének utolsó óráján is róllunk gyermekiről nem vala feledékeny, kik között én valék nagyobbacska. Jelen lévén mind két részről való Atyafiai kesegény Anyámmal együtt, kiknekis lelkekre kötvén bennünköt kérte, hogy mellettünk Catholicus Preceptort tarcsanak, s ne kényszerítsenek más vallásra ell téríteni, melyre majd hittel egyen kötelezék magukat, hoha fogadták, de meg állói nem soká valának. Ell temetvén azért szegény Atyámat, igaz,

az Anyánk Catholicus Preceptort tartott mellettünk, maga fogadásának elegetis tett, mind addig is engem senki nem háborgatott, méglen szegény Anyánk ujabban Gróff Csáki László Uramhoz férhez menvén, mitül viseltetvén, az is Constantinápolyban az Török Császárhoz folyamodék, akkor azért látván az Kálvinista Atyafiai, hogy én is nevelkedem, sőt ha tovább othon hagyának, netalán iskolába megyek, onnat nehezebben vehetnének ki... minden ok nélkül két század magával egy Bujér Sigmond nevü Betsülletes Nemes Embert a zunkra küldvén, hogy engemet ell vigyen, de mellettém lévő akkori Preceptorom oktatásából, kiváltképpen Istennek Szent Lelke munkálódván bennem, annyira oda szólottam azon Emberséges Embernek, hogy magában szálván gondolkodott, hogy míg az ő Maradékánis illy keveres állapot történhetik, akkor az egyszer Isten jó voltából megmaradék mind addig

is, még Anyámnak Testvér Battyának Bethlen Farkasnak halála történék, kinek temetésére szegény Anyámat minden Gyermekeivel ell hívák... az Fejedelem Apafi Mihály Uram parancsolatjából jöve Naláczai András Uram Fogarasbul, az ki magával edgyütt ell vive Fogaras Várába Bethlen Gergely Uram mellé, aholis minden Catholicus Szolgákat mellőlem ell küldének. Szegény Haller János akkor volt ugyan ott Fogarasban fogva, oda még az Abakhoz közel sem bocsájtottak, egy ideig mind ott kellett lennem, csak nem másfél sertyál esztendeig rongyossan kellett járnom, az hová az Fejedelem ment Bethlen Gergely Urammal. Történék egykor, hogy jön az Fejedelem Asszony Hintaja hat fehér Lovon, kireis engemet fell tévén ell vivének Egyedre az Castyélban az Theologia Professor házához s keze alá.

Táplálván oly remenség, hogy talán prima fronte nem kezdenek olly keményen velem banni, hanem talán szép szóval elsőben akarják az dolognak elejét venni, azmintig mintegy három hétig igirettekkel igyekeztek ell vonni elmémet az igaz uttúl, de mind ezekkel keveset gondolván, tettem illyen feleletet, mi hasznom úgy mond, ha az egész világot nékem adhatnák is minden kincsével, mind ezekkel örök Pokolra vettettém, az illyen sok rendbeli igiretekre soha más feleletem ennél nem volt, mely Szómra azon Kompán akkori Preceptorom, ki mostis Felső-Bányai Prédikátor Füsü Lőrincz ell álmétkodván, fejét csóválván sokáig szólni nem tudott, nagy későre mongya magában, ebbül jó Ember nem lesz, evvel csak heában bajoskodunk, ez ell választott az örök Kárhozatra. Ha Sátoros Ünnepek jöttek, maga az az Professor elsőben szép szóval intett, hogy illy jeles Napon ell mennyek az ő Ur Vatsorájokra, de én mind ezeket csak ell hallgattam, ezis végtére azt mongya, hogy ell láttam, hogy az ördögök talpon álva visznek Pokolba, sokszor volt szándékomb, hogy valami formán ell szökjek, de módgyát nem ejthettem, velem járvám mindenkor egy Kompán. Már második esztendőben közelgetvén a Caniculának ideje, szegény Anyám sok kérési által nagy kezeségen meg nyerte, hogy haza vihessen, utánnam jövőn egyszersmind köntösös hozván magával (mivel olly rongyos voltam, hogy talán két tenyri egész semmi köntösömben nem volt) haza vive, de az Kompán sem marada ell, Canicula ell tellvén az kezességid fen lévén, vissza kellett nagy Kintelenségből keservesen mennem: már Szüret tájban ujabban az Kálvinisták ell szoktak az iskolákat bocsátani az előtt nem sokkal mint, Gyermekek az Iskolában csintalankottunk, az Mestert halván jönni ki ki helyére akarván menni, az mint siettem, én is a Székben az Lábamot meg ütöttem, Kinek is borbélyt hivatván Preceptorom, ő tud-

Szabó Béni karácsonyi üdvözléte a magyar iparosokhoz

Kedves magyar iparostársaim!

A szeretet nagy ünnepén iparostársaim szívesen gondolok reátok, kik annyi súlyos megpróbáltatások között végzitek nemes hivatásotokat.

Ti, akik annyi atyai szeretettel, oktatói készséggel nevelitek és készítitek elő az életre szegény sorsüldözött magyar népünk gyermekeit, örökre hálát érdemeltek.

Amidőn e történelmi jelentőségű és missziót jelentő munkásságotokat ezer és ezer szegény magyar testvérünk nevében megköszönöm, arra kérélek, hogy ezután is igazi krisztusi szeretettel fogjátok meg apró kis magyar árváink, szegényeink és a minden más helyről leszorult tanulni, haladni vágyó fiatalok, leányaink kezeit s a tisztas ipar keretében mentsetek meg drága fajunknak, egyházainknak és hazánknak.

Hogy e nemes célnak mindenben megfelelhessetek, keressétek a testvéri együttműködés lehetőségét elsősorban minden fajtestvéreitekkel, azután valamennyi másnemzetiségű iparostársaitokkal és minden jó és becsületes emberrel.

De ugyanakkor szólok hozzátok is másfoglalkozású magyar testvéreim. Kérve kérélek, ne hagyjátok magára a magyar iparosostályt, melynek a sors oly fontos szerepet juttatott gyermekeink nevelése és életpályához juttatása terén. Nyújtsatok tanácsot, útbaigazítást és főképpen munkaalalmat, mint ahogy ez az iparosostályunk is elismerésre méltó módon készíti a részét kisebbségi életünk minden teherhordozásából.

A szeretet magasatos ünnepe fűzze szorosán egybe minden jóra való, becsületes magyar testvéremet, hogy az élet viharzó tengerének hullámverése egyet se tudjon közülni a pusztulásba sodorni.

Brassó, 1937. december hó.

gya mivel kötötte, de igen nagy sebet csinálta rajta, ki miatt rosszul voltam Lábomra; törté-
nek, hogy Betthlen Farkass Özvegye meghala,
annak Teste Koporsóba tételére Szegény
Anyámis ell hivattaték Szent Miklósrá, ki nem
messze vagyón Enyedhez, kérte Szegény az
Professort, hogy vinne ki oda, az ki ellis vitt
látván Szegény, hogy sántikálók, kérdezte, mi
lett? megjelentvén az dolognak okát, kérte az
Szegény Betthlen Eleket, hogy ereszszenek haza,
hadd gyógyíttasson, noha haza nem eresztet-
tek, de magával ell vitt Betthlen Elek Uram,
ahol megis gyógyítatott. Egyiknek halálával ell
vittem, másiknak halálával meg szabadultam.
Közelgetvén Karátsony Ünnepe, újjobban ké-
vánta Szegény Anyám, hogy haza ereszszenek,
az mint megis nyerte; de imé nem sokára azon
Kompánt utánam küldötték, de már nem lé-
vén Kezesség, véle keveset gondoltam, mind
szép szóval, mind fenyegetéssel hivott, de lát-
ván, hogy keveset efficiál, illy Conditiókkal ell
méne, hogy referállya az Urát, s nem sokára
erővel is ell visznek: Már az öcsém Haller
György, noha kitsiny volt, de ő melléi Kom-
pánt küldötték volt, aztis azon alkalmatossá-
gal ell kültük, ennek ell menetele volt nem
sokkal az Vacációk előtt, énis tartván attól,
hogy ne talán erővelis ell vigyének, az Vacáci-
ónak egész ell telését én sem vártam, hanem bé
menék az Kolosvárra az Pater Jésumitákhoz, így
lón túllök Isten után megszabadulásom: ottan
tanulgatván még az Rhétoricát ell nem végez-
tem, sőt még hogy ell hadgyam az Iskolát, ak-
kor még gondolatomban sem vala, hanem...
Esztenőben Vacációra haza menvén, már ak-
kor Mostoha Atyám Gróf Csáki László Uram
Török országbul meg szabadulván jött volt
Szatmárra; hogy ne Correspondalhasson Szeg-
ény Anyámmal, annál inkább szemben ne te-
hessenek egymással, az a híres Teleki Mihály
az Betthlen Urakkal edgyütt Beszterezére bé
hivatván Szegény Anyánkat, ott lévő kevés
egyetmánsunkat fell írák, s nékem Kezembe as-
signálák, egy Mosdó Medencét Korszóttól Teleki
Mihály erővel ell vitete, az ki mais oda van,
Magát Szegény Anyánkat Balás-Teke nevű Há-
zánál velünk edgyütt meg árestálák, az honis
én réam az negyed napi hideg esvén, egész
Esztenőig kintzolt, onnan ell bostájtátván be-
nünköt meg nevezett Gróf Csáki László Uram
haza jöven, az ki tudakozván Tanulásom felől
egészen az Iskolát annyira dissvadeálván, ell
voná minden Kedvem az Tanulástul, mellyel
ez... is bánok, sok igireteket nyujtván, kiben
semmi sem tölt, énis mint goromba igireteknél
örülvén, ugy hadi Tisztségnek, Táborozásnak
Lovakat, Fegyvert az Könyv helyett szerzek,
elébbeni jó szándékomat meg változtatván".

Más Esztenőre kelvén, énis már nyava-
lyámbul meg erősödvén, várom vala az meg
ígirt Táborozást, abban valamely Promotio-
mot, kiben semmi nem telék, már elébbeni dol-
gomat ha tsak lehetett volna, örömet meg for-
ditottam volna, kivált ha egy kis szemérem
előttem nem lett volna, azt is gondolván, hogy
már sokat negügáltam, s hogy érem Condis-
cipulosomat, már az kik sokkal utánam voltak,
mind elébb valának nálamnál. Ebben az Esz-
tenőben Kegyelmes Urunknak Isten elő Szent
Felsége híres Buda Várat keziben adván, má-
sik tavasz felé említett Csáki László Uram há-
za jöven egyszersmind Havasalföldi Vajdahoz
Kegyelmes Urunk Követségét viselvén. Eszten-
őben emgemetis nagy veszedelemre magavai
ell vin, az holottis im az Baglyok nem mervén
Nappal jánni, titkon ézaka jártunk, Cselédünk-
tülis messze szoritván egy... Clastromban
hármunkat tartatott az Vajda, magát az Urat,
engemet, és egy Iró Deákját, onnan ézaka jár-
tunk audientiára, ahonis más Inassa nem volt,
hanem magam voltam mind Inassa, mind Lo-
vásza, sokat igirvén nékem reménkedett, hogy
ell ne hadgyam, de hűséges szolgálatomnak
gyümölese mi lett, alább rövideden meg fogom
írni. Tele lévén Bukurest Várossa, az Vajda
Lakó hely Törökkel, valamely formán észre
vettették, hogy mi abban az Clastromban le-
gyünk, csudálljuk egykor, hogy sok Török jön
bé az Clastromban, hát jó egy Barát, az ki
meg fogja az Karomat, bé taszit egy házba,
reá zárja az Ajtót, megyek az Ablakra, hát
minden házat meg járnak, meg jöttön jön az

Barát, meg nyitja az Ajtót, más házba az Ur-
hoz béviszen, mingyánt nyomomban bé men-
nek az Törökök azon házba, az kiben voltam,
igy házrul házra keresvén bennünköt, hogy
nem találtak, ell mentek, ugy mi is csak ha-
mar meg indulánk haza felé, de más Eszten-
őben viszont bé vitt magával Havasalföldében,
mennyt szenedtem légyen akkoris mellette,
meg írnom sok volna, sőt tsak allig jöhöténk
ki, mind ezekben az biztatásnál semmi egyéb
hasznom nem vala, mert most Erdély Feje-
delelemsséggel biztatta magát, most Havasalföldi
Vajdasággal, ez meg lévén, ugy mond, boldo-

gitván Isten nagy Emberré tézlek, ez illyen
haszontalan reménységért ami kevés költségünk
vala, azt ell költé, clenodumokat ell tékozlá,
Jószáginkat zálogba veté,... kit egész Erdély
Országával meg bizonyítok."

Meg vallom nem kevésse meg kesered-
tem ezen az tékozláson, kitis hogy meg fordít-
sak, gondolkodtam, ha talán Házaságra adom
magamat, talán már csendes életet élhetek, de
haj az csendes élet helyett nyughatatlanság, az
öröm helyett szomorúság, az békesség helyett
tellyes boszszusággal életem, mert már Isten elő
Szent Felsége egy fiu Magzattal meg áldó, kit
Szegény Anyám éleltig maga nevel vala, de ime
othon nem létemben Szegény Anyámnak holta
törtéven, még az mi az Tüztül meg maradt
vala, pusztá Jószágot hagyván, mindent maga
házához takarította, sőt még Gyermekeket is
lopva kellett ell hozatnom házátul, ami na-
gyobb Testvér Öcsémet egészen réam inger-
lette, az kiben mai napigis benne van az az ör-
dőgi Gyűlölség, ime sok türesemnek, hűségem-
nek, Javaim ell költésének keserű Gyümöltse,
hogy jó tett helyében magam Sajátomat sok
Esztenőig való költségés Perrel, noha nem
egészen, tsak in parte, kellett vissza nyernem,
ezért már Isten által vivén várom vala csende-
sebb nyugovásomat, de ime mitsoda ördögi
Mesterségtül újjobban ki gondolt zür zavar go-
nosz akaróimnak nyughatatlan elméjüket fell
indította most Istentelen elmékbül koholt ha-
mis obligatoriák mellett impetálnak most ha-
sonló Levelek mellett Jószágomra vágnak,
most ennek, most amannak vádolnak, most
eszonyu szomorúság vette környül szívemet,
most Testi Nyavalyák, most Kár vallások, oh
Isten! Ki tudná elé számlálni rajtam törtínt
sok nyomorúságokat, sőt az kik utánam vol-
tak Emberek, Jószágombul épültek, Barátim,
az kiktül jót remélhettem volna, mind azoktul
kellett többet szenvednem, s naponként szen-
vedek."

De midőn mind ezek után énis már egy
kevésse tollasodom vala, s várom vala, hogy az
setét éj után kedvessen fényeskedő napom az
ő sugárral az Éczakának setétes felhőjét ell
üztvén vigasztaljon, még olly módon ki sem
mutathatta magát, hogy ime amaz kemény
Északi Szél meg fuvalván iszonyu Menyör-
gés, Villámlás, Ménykő hullással, Kő essővel
meg terhelte Fellejét kedves Napom sugá-
rira, meg homályosítására keservesen fordítá.
Mert midőn édes Eleimnek öt száz Esztenők-
től fogvást... hűségek renumeratiójáért majd
két száz Esztenők előtt adatott Diós-Győri Vá-
ra Ellenség által ell pusztítatott, 16. Esztenő-
ben romlandozott majdan Erdővé vált kőfalai-
nak Építéséhez kezdettem vala, ingyen sem
gondolkozván azon, hogy gonosz akaróimnak
mérgegyekezetek ellenem követfujjónak, mi-
vel még azon Jószág pusztá állapottal vala,
senki még tsak Szemeit reá sem fordítta vala,
de mihelyt pusztá Tornyaiinak romlandozott
Palain néhány sendelket szemlélének, ell any-
nyira mesze kezdé láccani, végtére az Camará-
nak Szeme fénytis ell fogák: Gonosz akaróim
tudván... Istenben boldogult kimult édes
Atyámnak Siralmas Tuforságok alatt való ne-
vekedésinket, Leveleinket más Kezekre jutá-
sát, s utolszor Szendrő Várának Ménykő útése
által portul való fell hányarását, kiben kevés
egyetmánsunk Leveleinkel edgyütt tartattanak,
füstbe meneteleket. Nem tudom magam vesze-
delmének örülteneke, vagy kevés Jószágomban
orromat ell nem haraptam, ha Jószágomban
részesülni, ugyis némellyike hamarabb vesz-
tette magát, mint sem az enyimet nyerhetta
volna: (tettének az Nemes Szepesi Kamarán
illyen Informatiót, hogy az említett Diós-Győr
Jószághoz semmi Jussom nem volna, azon ki-
vül is, az menyeben Eleimnél volt, többé mint
az az Pénzt ért volna, ell zálogosítottak, és így
az Nemes Kamara ingyen hozzá juthat, sőt de
fructibus médis tempore perceptis Convincal-
tattván több Jószágomat is ell veszttem. Isten
tudgya ha éremé kívánatos végét dolgozomnak,
vagy soha sem oh Szent Ur Isten, az Te Szent
Piadnak, az Christusnak keserves haláiéért
szánd meg szegény ártatlan Gyermekeim!

Ezzel az önéletrajz véget ér. Kár, hogy a
főitkor életadatai inkább csak birtokperes
közlésében merülnek ki.

KARÁCSONYI ÉNEK

Hogy is történt csak? Egykor Betlehemben
megszületett a legáldottabb Kisdéd,
Égi jelek hirdették, futó csillag,
s ő a világra új fényeket hintett.
A Kisdédből felnött az első Mester,
örök vezére az apostoloknak,
kit elárultak és megfeszítettek
hitetlenek, s az égig ostromoztak...
— Eltelt azóta tizenkilenc század,
s most új pogányság fenyeget a földön
Mint szennyes ár borít a bűn s gyalázat,
eltűnt a jóság, hogy könnyet töröljön.
Menyhért aranyat vitt el Betlehembe,
Boldizsár tömjént, Gáspár pedig myrrhát,
— ma a világot mérges gáz belengte,
hitetlenek az életet kiirtják...

Mégis úgy áll hitünk a vérben,
mint erős törzsű,
büszke cédrus,
új vaskorszak se hajlít térden.
Könyörülj rajtunk
Jézus, Jézus!

A hitért haltak meg egykor a szentek
cirkuszporondon, vagy piaci máglyán.
Derűs lélekkel himnuszt énekeltek,
s vérüktől piros sok palota-márvány.
A katakombák mélyébe vonultak
akik Krisztusért szenvedtek és éltek,
ott imádkoztak, áldoztak, tanultak,
hírhirdetői hitre vágyó népnek.
S új szépségek is eredtek a mélyből:
katakombákban festették a legszebb
Krisztusképeket, őseit a tiszta
messze világló szepművészeteknek.
A Szent Callistó és a Szent Priscilla
remetái a művészetbe ásták
álmaikat, szent extázisuk titkát,
véruk, lelkük csodás felindulását.
S bár félvilágok börtönben rothadtak,
s uralkodott a tort ülő pogány,
a meggyötörték hitükben maradtak
s leborultak az égi lakomán.
Eltűnt Néró és sok más követője,
eltűnt a zsarnok Diocletian,
csak a legenda nevéük öröze,
s utódjuk: bomba, mérgeggáz, cián.
— És ma ujra a föld alá menekszik
a háborúktól megrettenő ember,
mert öskultúrát vérszappja vereslik,
s a tűz nem gondol Istenszerelémmel...

Mégis úgy áll hitünk a vérben,
mint erős törzsű,
büszke cédrus,
Új Nérók sem hajlítanak térden,
könyörülj rajtunk,
Jézus! Jézus!

— Ó, Istenem, a megpróbáltatásból
nem volt elég még? Mennyi kell Neked?
Békét kiált, de vérbe ful a jámbor,
és bűn ölél át tiszta lelkeket.
Jézust kívánunk és nem Belzebubot,
Nem forradalmat, Igehirdetést!
Megöljék anyánk, feleségünk, hugunk,
s magunk forgassuk mellükben a kést?!
Felgyújtsák templomunkat, hol a püspök
mészik — minden emberlélekért.
S ha hamuvá hullottak mind az üszkők,
hűlő szívünkkel mossuk fel a vért?
Isten! Elég volt! Ember ember ellen
ne harcoljon már többé gonoszull
Karácsony van. Jöjjön a béke-szellem
és boruljon ránk mulhatatlanul...

Hiszen úgy áll hitünk a vérben,
mint erős törzsű,
büszke cédrus,
új pogányok se hajlít térden,
— könyörülj rajtunk,
Jézus, Jézus!

HUZELLA ODON

Színjáték a mezőn

Írta: Dallas Sándor

A feketerigó ott ugrált a mezőn, amelyiket arasznál magasabban beesett a hó s amelyik olyan volt, mint egy könyvből kiénekelte végtelen ország, amely fölér az égig. A rigó ott szökdécselt a kis hajlatban, írta a lábával egymásután a hóba a csillagokat, mert csillaglába van a rigónak mint embernek névjegye, szerette a telet s kedves melegen buzgott a jó tollak alatt a begyében, de nem rikkantott. Tudta, neki nem szabad télen rikkantania, mert arra minden felébred és megfagynak a magok. Télen csak a verebek, sármányok, cinkek hangja szabad, mert az csak csipogás, de most ezek a madarak is behuzodtak már a falvakba, mert fáztak s így ő egyedül maradt idekint.

Bizony, nem bánta. Fenyők ültek nem messze ritkasan a hóban s éppen olyanok voltak, mint valami szép, nagy és ritka madarak, akik most költik ki a tojásaikat. Tavolabb a hegyháton erdő látszott tölgyekből, köztük egy-egy bükk cser és voltak elszórva apácaforma nyírek is, de mindezek beletartoztak regen a mezőbe, a mező képe voltak és most mind aludtak. Csak a rigó volt ébren.

A rigón kívül egyesegyedül csak a Csönd volt még jelen a mezőn, aki nagy, csizmás léptekkel méregette a levegőt és vigyázott, hogy semmi ne zajongjon. Ő mindent látott, de őt csak érezte minden, mert ha egyszer valaki megint a Csöndöt, rögtön behalál, mert a Csönd olyan szép. Szébb még a halálnál is, pedig a Halál a legszebb férfiember.

Lépett hát a Csönd éghatártól éghatárig, éppen ekkora volt a lépte, kottákat dudolt a világnak a maga hangján s azokat körül széles e földön visszhangozták és árasztották ki magukból a dolgok. Mert millió éves a Csönd és ő tudja a legszebb dallamokat. Ha egyszer egyet legalább el lehetne belőlük teljesen találni! De nem lehet és tulajdonképpen ebbe hal bele minden igaz költő. Sokkal előbb belehal, mintsem meghalna a teste.

Ezen a délutánon hát — mert délután volt — a Csönd vigyázott a világra és a rigó ugrált csillagról-csillagra, amelyeket maga rakott magának. A vércse bent aludt egy sziklarepedésben, amelyet nem esett be a hó és a róka alattomosan a falu körül lopakodott. De belőlük még nem látszott semmije a színen, mert meg nem jött el az ő idejük. Mert úgy volt, hogy máma mindenek időre és meghatározott rend szerint kell történnie. Lám, reggel pontosan kilenc órakor elkezdett esni a hó, először csak szállingozva, de aztán már akkora pelyhek estek, csaknem mint egy gyerekököl, de valahol vigyázott valami a világban, hogy egyenletesen essék és buckák ne keletkezzenek, hát szél nem támadt egy csipetnyi se, csak éppen a hóesés suhogása hallatszott szét a világon. Délután két órakor hát, mire elállt a hóesés, mintha fölszórták volna, olyan centiméterre egyformán takarta mindenhol a hó a földet, mintha mérnökök mérték volna ki. Pontosan egy arasz volt mindenütt a hó, hegyen, síkságon és völgyeken.

Ez volt két órakor. Akkor egyszerre — nem lehet tudni, honnét és hogyan jött — ráosant a vidékre csak éppen egy pár percre a fagy s ahogy jött el is ment azonnalmód, de valahogy kivitte és megölte a levegőben lévő mocskokat és egy csapásra olyan lett a világ, hogy akármiféle csoda megtörténhetett volna benne s ha lett, széáradhatott volna, mint valami tiszta füst. A távolságok így érzékenyek lettek és meglátszottak a legkisebb karcok sok is.

A fák mingyárt megéreztek, hogy valami történt, mert minden titkot és minden csodát ők tudnak meg a világban legelőször, megéreztek és álmuk támadt, mert a fák mindent éreznek, tudnak és hallanak, de álmodni csak egyszer álmodhatnak egy esztendőben, éppen ezen a napon és ennél gyönyörűbb álmok nincsenek a földön. Az emberen kívül ezeket minden teremtmény megérti és csupa zengés fölül a világ, mert olyan szép hangon mesélő minden, mint az őszibogar, de az ember csak a sejtélemig érhet el és ez a sejtélem kinez egynémely embert arra, hogy lelkében érző fává váljon és meséljen.

De a rigó mind értette, hogy mi történik körülötte és boldog volt, hogy a fák álmának már egyszer tanuja lehet, mert eddig valahogy mindig elmulasztotta. Mindig bent volt ilyenkor a falvakban a többi madarakkal, hogy egyik s ezek a csodák s ezek az álmok csak a mezősegeken

történnek egy-egy isteni pillanat erejéből.

Út hát most ámulva és mindent értett. De csodálatos volt! Egészen mást várt, de érezte, hogy ez, ami történik, sokkal szebb és csodálatosabb annál, mint amit ő elképzelt. Fantasztikus dolgokat képzelt sok tündérrel és sok manóval. Mindebből semmije volt. A fenyő azt álmodta, csak azt, hogy ő nem itt áll a síkságon, hanem fönt a hegygerincen, szép, magas, nagyszerű fenyő, amilyenek csak a hegyen nőnek, mellette egy hegyi patak szalad lefelé, amelyik nyáron valóban szalad, most azonban csak egy keskeny csík látszik a vízből, mert a széle befagyott, s az olyan, mint a karéj.

Ez volt a fenyő álma és mind csak ezt álmodta.

A tölgy álma gömbölyű volt és vastag, boldog és barna álom: szép nyarban nagy, kővér és erős ember kint állt valahol az árnyékban, kezében fejsze s valami szép kenyérfasztó teknőt vajt juharrából. De a következő pillanatban mar bent is volt a teknő a konyhában — nagy, óbios konyha volt, szabad kéménnyel — egy széles, nagymellű asszony lisztet tett a teknőbe, vizet és élesztőt elegyített hozzá, erős kezével kezdte cagasztani a kenyeret s a tészta később lassan megkelt s öblös lett, mint a harang.

Ezt látta a rigó a tölgytől.

A bükk, az álmában katona volt s az egyetlen, aki álmával megközelítette azt, amit a rigó azelőtt képzelt magának a fák álmáról. Mert testőr volt álmában a bükk. Királyi folyosón állott egy nagy, cifra ajtó előtt feszes egyenruhában, térden felül érő, tombitaszájú, barna hánccsizmában, mozdulatlanul áll, igazi testőr s a királynénak, aki elmegy mellette s aki örül, hogy ő, meg ilyen hozzá hasonló szépeztől testőrök állnak a folyosón, a puskájával keményen tiszteleg. A jobb marka boldogan sajog, ahogy odacsap a fegyver agyára.

Egymásután, Isten tudja, hányezer és hány-

szor. Ezt álmodta a bükk.

A cser timár volt álmában, görbe élű késsel nagy bőroket hasogatott, aztán súlyos ködmönöket varrt belőlük birkabélből készült cernával és bő, meleg süvegeket. Nagy, háromlábú széken ült a nagy hasával, a fia meg, aki ugrált a műhelyben jókedvűen, mint a bakkecske, egymásután csapkodta földhöz a kész süvegeket. A süvegek nagyot huppantak s ezekre a huppogásokra jött az égreperemről egyre közelebb a tél, aki szánkót tolt maga előtt és olyan volt, mintha vénember lenne, mert nagy szakállá volt, de ahogy elment az ablak alatt, észre lehetett venni, hogy a kétoldalán elfogy a vénemberi bőr s hátulról látszott, hogy az egész nem más, mint egy szépfarmáju, teltinu fiatal leány, aki vénemberbőrbe bujt, de kicsiny volt neki a bőr és ha valaki megcsiklandozná a derekát, rögtön felkacagna, kibujna belőle és kézfogót tartana azzal, aki megcsiklandozta.

Ez olyan világos álom volt, hogy a cser esodádkozott, hogy a többiek nem ezt látják.

A nyír? Ahogy így rangett valaki, halk apácának gondolhatta volna, pedig mindössze göthős, nyurga és nagyon szegény szabó volt, aki azt álmodta, hogy végre egy uri ruhát varr; valami igen nagy gazdaság inspektora csináltatja nála a ruháját. És ő csak varr, csak varr és ez az egész. Még köhögni is elfelejt.

Ilyeneket álmodtak a fák és ezt a rigó hallotta és látta. Egyszerű álmok voltak, de olyan csodálatos izek voltak összehalmozva bennük, hogy szinte vakítottak és az ajúláig gyönyörűek voltak, mert nem a formák, hanem egyedül az izek döntik el, hogy valaki mennyire szép.

Igy álmodtak a fák a rigó előtt ezen a délutánon, a Csönd magasra vonult, kiterítette a palástját és várta, hogy kezdődjék, aminek kezdődnie kell. Mert meghatározott rend szerint kellett történnie mindennek.

És úgy is történt.

Mert ahogy a fák álmodtak és áradták az álmaikat, a falu széléről egyszerre elindult erre-felé két ember és a mezőn minden azonnal észrevette ezt, minden őket kezdte nézni és minden rájuk figyelt. Az egyik férfi volt, a másik asszony, a férfi ura az asszonynak és az asszony a férfinak felesége. A férfi szép, magas, komoly parasztember volt, telt zsák buzát hozott a vállán, csizmát viselt és egyszerű ruhát, mint a szegényemberek, mögötte az asszony haladt, nagy, gyermekien szürke szemű, közepűt választott hajú, szép peremes száju és fiatal, szatyrot vitt a kezében, levesnek való zöltségekkel benne és erősen teherben volt. Amint jöttek, érezni lehetett, hogy erre jönnek majd át s hogy amott, a síkság másik oldalán, ide mintegy kilométernyire, van egy kis lámpa az az ő házuk s oda mennek.

Ez az egész valami csodálatos értelmű volt,

Sárközy Gerő karácsonyi üdvözlője a földműves magyarokhoz

Testvéreim! Ti fáradt testű, ütődött lelkű magvetők. Az őszi robot után ott álltok lera-kolt fegyvereitek, az eke, borona mellett. Megváltót vártok. Hiába, ma nem történnek csodák.

A Megváltás önmagunkban van, a magunk hitében, a magunk összetartásában, szövetkezésében. A legkisebb hangya is erősse, nagydolgotat tevővé tud lenni, ha többi féreg-testvérel összefog. A költöző madár is nem egyenként, hanem csapatostól indul messzi útjára s úgy könnyebben legyőzi az ezernyi veszélyt. Csak mi, mi ne tudnánk, egymyelvű, egysorsú és végzetű emberek összetartani? Vagy talán mi abban a helyzetben vagyunk, hogy nincsen szükségünk az összefogásra, a testvériességre? Nem. Nékünk életszükségletünk, gyógyul-sunk, megváltásunk ez.

Testvéreim! Utak állanak előttünk: széles országutak, keskeny ösvények, meredek szepentinek. De minden utak között továbbra is legyen útunk az a keskeny, poros-sáros szent barázda, melyet az eke vasa vág, melyben kenyér nő a mi veritékes munkánk után az egész világ számára. Mert:

Minden út mástelé vészen
és jaj annyi a ködbevész.
De aki barázdán indul,
a mástkon már visszatér.
S a barázdának ösvényén
a mezülábas is elmehet...

Testvéreim! Mi a földnek vagyunk gyermekei. Vigyázzunk, hogy továbbra is azok maradjunk. Jó gyermekei, hű fiai. Becsüljük és tartjuk meg minden göröngyöt, mert ebben van a jelenünk és ebben lesz a gyermekeink jövője is.

A föld mindig jó anya volt,
legyetek ti is jó fia.
A kísértés, ha arra jár,
találjon bezárt kapura.
Hisz ígérni mindenki tud,
— de senki se ad kenyeret...
Jégvert mezőtök felett is
hittel, reménnyel vessetek.

a levegőn átsuhant valami jöttökre és valahol mintha egy tiszta hang csengőt megütöttek volna. Azok meg csak jöttek, jöttek semmiről se tudva, két paraszti élet, a férfi vállán a zsákkal s az asszony mélyében a gyermekkel, s ahogy jöttek, a fák idegeiben boldog megérintettség támadt láttukra, mintha ezer éve minden fa csak erre a pillanatra várt volna.

— Kik ezek? — kérdezték.

Mert az ösztönükben élt ugyan valami kép erről, de nem tudták a nevét, csak valami kódos emlékezés sugta nekik, mintha hasonlót a lelkük már látott volna valamikor. De a nevét nem tudták, csak ahogy azok jöttek egyre közelebb és közelebb, úgy lett az ő életük is egyre szebb és csodálatosabb.

— Ó! — mondták a fák — ó!

Es minden lépésre boldogabbak lettek, mert az álmaik minden lépésre élésebbekké és teltebbekké váltak. Nem, nem volt más az almuk most sem, mint az előbb, ahogy a rigó hitte volna, csak sokkal erősebbek voltak a képek, sokkal jelentőségtebbek, sokkal fényesebbek. Mert sohasem a formában van a csoda, hanem a mélységben és a jelentőségben. Egyetlen egyszerű kép annyira megzúdulhat a látás és az érzés fényétől, hogy fölsikolt tőle az ember és leborul előtte és azt hiszi, hogy kívül történt csoda, pedig bent, őbenne, mert minden csoda belül történik. Es éppen így voltak a fák is, mert ahogy a két ember jött egyre közelebb és közelebb, úgy váltak az ő egyszerű álmaik egyre élésebbekké, egyre teltebbekké, egyre fenségesebbekké és egyre csodálatosabbakká. Mind ugyanazt az álmat lát-lát tovább is, mint az előbb, csak a jelentőségnek ezerszer magasabb fokán valamennyien, a fényő álmaiban a patakon a jég lassan tüdőklő csodává változott át, csillagos üveg lett és ives, szökkenő karéj, a tölgy álmaiban aranyárgává vált a térszta és már-már szája hasadt csattanva, hogy megszólaljon, a bükk vigyázz-állásban lassan forró és külön szobor lett és ő akkorát ütött a tisztelő puskágyára, hogy a szívéig sajgott gyönyörtől a keze, a cser álmaiban vénemberbőr-ből már törve tört ki a fiatal leánytést varázsszó, álmvilági fénye, már minden tudta, hogy leány közelget, a nyír cernája aranyhúr volt és pengett és mire a két ember lassan odaért, az álmok már büszkögtek és zengtek a lények sugárzó szépségétől, mint az orgona, mint valami illatos himnusz s ez oly kínzó gyönyört adott, oly mélyből szakadt fel, hogy az extatikus életbeteljesülés hatását surolta minden.

Igy érkezett oda a két ember. Csak annyi volt rajtuk, hogy szelid arcuk van és tiszta és az volt az érzése a rigónak, nem tudta, miért, hogy ezeket nem látták az emberek, amint átjöttek a falun. A férfi megállt, vállán a telt zsákkal, az asszony meg letette a kezéből a kosarat s így pihentek néhány pillanatot. Egyszerű szemek olyanok voltak, mint a mécsesek és az arcuk zavartalan, mint az oltáron a két ünnepi vánkos. Egy az evangélium és egy a lecke oldalán. Nézték a tájat és még sohasem látták ennél szebbnek.

— Milyen szép máma minden! — mondta az asszony. — Nézd csak. Mi lehet itt ma?

A férfi körülnézett s mosolygott.

— Ünnap — mondta. — Az Isten áldja meg a világot.

A zsákján volt egy picit lyuk, azon keresztül vékonyan folytak a buzaszemek a hóra. A rigó látta ezt s az egész olyan szép volt, hogy remegni kezdett tőle és nézte, nincs-e itt az Isten, de külön nem látta sehol.

Akkor az asszony fölvetette a kosarát, a férfi megigazította vállán a zsákot s elindultak. December huszonegyedikének délutánja volt. A dolgok most úgy fordultak, hogy a lépők előtt ujjongás haladt, mögöttük boldog béke volt s a zsákból egyre folyt a mag. Olyan boldogság maradt a két ember után, mintha a világon minden megáldozott volna békével és fényvel, hogy egyetlen fódra nem volt semminek s a fák szívében örökre megmaradt az emlék, mint a gyermekében egy képeskönyvi táj. Ha megérintették volna a képet, enéksző buggyant volna ki belőle. Ez volt a legmagasabb életérzés, amit a világ csak érezhetett s minden úgy megtelt szeretettel, hogy már valaminek történnie kellett, mert ha nem, kipattan mindenből a beleöltött emberarc.

Volt egy pillanat, mikor valami mozgás szükséges volt s a rigó már látta is, hogy a fehér havon egy egér szalad errefelé s érezte, hogy valami most mingyárt történni fog, mert ez a mozgás nem lehet hiábavaló, hogy ez a mozgás új fejezet. Még látta, hogy a kis tanya csodálatossá szépül, ahogy az előbbi pár belép rajta, olyan lesz, mint a fák álma az előbb; a legszebb ház a világon s ezzel oly tökéletessé válik minden, hogy ez már nem lehet és okvetlenül valami bosszuállásnak, valami torz gyilkosságnak kell történnie ebben a tökéletességben, mert ez egyenesen gyilkosság után kiált s a szépséges csöndben egyszerre pánj rémület fogta el és borzasztó szorongás támadt benne maga miatt. Riadtan nézett maga köré, mert már a Gonoszt kereste, akinek okvetlenül itt kellett settenkednie, de nem látott semmit. Pedig a vércse a sziklarepedésben és a róka a hajlat alatt ebben a pillanatban kapták a parancsot, hogy induljanak el megbontani a harmóniát és már suhantak errefelé; a vércse szá-

nyon, a róka hason csuszva: a Gyilkosság közeledett.

Két pillanat se telt el, ott voltak már, a rigó csak annyit látott, hogy egy test, mint valami kő zuhan le az égből, az egér sikolt, előtte is el-sötétült a világ egy nagy test zuhan rá, egy erős fog feltépte a hátát s akkor egy roppant hang zendült fel valahonnan:

— Megállj!

Csodálatos hang volt, erős, biztos, parancsoló, azt volt az érzése először, hogy a ház kiáltott, de lehet, hogy a fák, vagy a föld, vagy maga az Isten, a vércse mintha megszaggatták volna a szárnyát, hulló tollakkal, rémület menekült és a róka remegve állt előtte. A nagy hang után egy rémlett egy pillanatra a rigónak, mintha valami tiszta, kedves, most megszületett gyermek gögicsélest hallana, de nem tudta ellenőrizni ezt, mert látta, hogy a világon mindennek haragos és megzavart a tekintete, az ég komor és a fákban nyoma sincs az előbbi fénynek, zord a szemük és úgy állnak a róka körül, mint nagy, csontos, paraszti bírók.

— Mi volt ez? — kérdezte a rókát.

— Nem tudom — felelt az. — Megtámadtak és valaki ráparancsolt. Valaki erős és én le-jettetek és most azt kell mondanom: ne haragudj. Soha nem fordult velem ilyen e'ő

— Csodálatos! — mondta a rigó. — Nem a ház kiáltott, ahová ment az előbbi pár?

— A ház? — kérdezte a róka. — Nem tudom. En nem látam semmiféle párt. De lehet, hogy a ház kiáltott, vagy a fák, vagy a törvény, vagy az Isten, mert azt érzem, talán az egész világ szétzúdott volna, ha megöllek. Nem értem, hogy lehet, életemben legalább ezer madarat megöltem és soha nem éreztem ezt. De most biztosra érzem. Valahol valami erős erő lehet körülöttünk, csak nem lehet látni őt. Nem értem az összefüggést, csak mondanom kell: ne haragudj.

— Csodálatos! — mondta újra a rigó. — En se értem. De ha már így vagyunk, megkérdeznék: nem tudod, mi van az egérrel?

— Megnézem — mondta a róka és elment.

Perc mulva az egérrel tért vissza, annak nem volt semmi baja se, még nem érte el a vércse.

— En gyorsabb voltam — mondta a róka szomorúan. — Nagyon nagy a gyakorlatom és én vagyok a legerősebb itt a határban.

Állt és zavar volt az arcán és elfordult: szé-

gyelte magát, míg végre megállt a rigó és az egér előtt:

— Kérlek — mondta zavartan — talán gyertek el mind a ketten hozzám. Téged megsebeztelek, fölszakítottam a hátadat és ki kell gyógyítanom téged.

— Te akarsz meggyógyítani? — kérdezte ámulva a rigó.

— Igen — felelt a róka. — En nem tudom, miért, de ezt kell tennem. Ne hozzatok zavarba, gyertek el velem. Az egér gyalog jöhet, téged meg majd viszlek, hisz te lábra nem állhatsz.

Es felfogta a szájába és mentek. Egész kis menet voltak hárman, ahogy siettek át a szigorú tekintetű fák között. A róka nem mert föltekinteni és úgy osont, mint akit vernek.

Ez volt december huszonegyedikének délutánján és tizennégy napig fektött a rigó beteg. Ez alatt az idő alatt a róka ápolta és az egér táplálta azokkal a buzaszemekkel, amelyeket a férfi a zsákjából elhullatott. Ennek is így kellett történnie, mert mindennek megvan a maga célja és rendeltetése. Es e'ek együtt tizennégy napon át és se egymást nem értették, se azt, ami történt velük és nem tudták, miért volt mindez. Se a rigó, se a róka, se az egér. Csak éltek egymás mellett, de a szívük még nem volt nyitott.

Január hatodika volt és reggel, mikor először kiléptek a róka lakásából s megálltak, hogy megnézzék a világot. Kint gyönyörűen sütött a nap, fagyott, tüdőklött a hó, körülbelül ugyanaz volt a szín, de más helyről nézve, mint tizennégy nappal ezelőtt, csak tiszta volt az ég s minden egyezérv volt és a régen ismert ember, nem volt hangsúly semmiben, se bosszuság, se csoda. Az egész világ olyan izes és tiszta volt, mint a kalács.

— Érdekes — mondták. — Milyen nap is van ma?

Es megállapították, hogy január hatodika.

A tanya állt a mezőség közepén és es fehér füst szállt fel szülegyenesen a kéményből, mint valami imádság. Most egyszerre megéreztek, hogyha odamennek és benéznek a tanya ablakán, minden megértenek és minden gyökéig megvilágosodik előttük. Odamentek és felkapaszkodtak az ablakl szemből levő ölfarakásra, de a szobába nem láthattak, mert fehér vászonfüggöny volt az ablakon s az eltakarta, amik odabent történtek. Ültek hát és vártak. Kevés vártatva harangszót hallottak a falu felől, templomba harangoztak, úgy látszik, ünnep lehetett s egyszerre látták, hogy a táj három különböző irányból három ember tart a tanya felé. Paraszti emberek voltak s a csizmájuk mály nyomot hagyott a hóban, mert csaknem térdig ért a hó. Az ajtó előtt találkoztak. Korosabb, komoly paraszt volt mind a három — szívesen üdvözölték egymást, aztán az, aki középről jött, krétát húzott elő a zsebéből és odaírta nagy betűkkel az ajtóra.

G + M + B

Vagyis: Gáspár, Menyhért és Boldizsár s alája az évszámot, mikor ez történt. Vízkereszt napja volt. Aztán bementek, az ölfarakáson ülő három megvárta, hogy mi lesz. Egy kis szöszmötölés hallatszott ki a szobából, aztán vagy öt perc mulva lehullott az ablakról a lepel s látták, hogy odabent, nekik háttal, egy ünnepelőbe öltözött fiatal asszony ül, mellette egy ember, aki a zsákot cipelte, előttük egy kéthetes körüli gyermek. A bölcső előtt, velük szemben az előbb jött három férfi ül a tisztesség merevségével és nézik a gyermeket. Aztán az egyik benyult a zsebébe, kivett egy csomag jó dohányt és odatette a gazda elé az asztalra.

— Hoztam — mondta — hogy legyen egy kis füstölmi valónk.

A másik darab faggyus szappant húzott elő s odaadta:

— Hogy legyen mivel a gyermeknek mosnotok.

A harmadik egy forintot tett elő.

— Hogy legyen mivel neki vásárolnotok.

Azok meg hárman fent ültek az ölfarakás tetején s egyszerre megremegtek, mert főparázs-lott az emlékezés az emberről távolabbi vérükben, mintha a lelkük valaha régen egy más vidéken, más tájak alatt, de ott állt volna egy hasonló jelenet fölött és egyszerre egy villanásban mindent megértettek és elszorult a szívük.

— Ó — mondta a róka — értem már! Istenem!

Es zokogni kezdett hangosan és üvöltöni:

— Nem szabad rossznak lenni! Emberek, állatok és minden a világon: nem szabad rossznak lenni! Nem szabad megölni egymást! Ó, nem szabad megölni egymást.

Verte a mellét és elszaladt, mint a kétségbeesett. Az egér valahogy eltűnt, a rigó maradt utoljára, bucsuzóra megkopogtatta az ablakot, s így bucsuzott, de könnyes volt a szeme:

— Legyetek áldottak.

Aztán elrepült.

A gazda kijött a kopogásra, de hogy nem talált senkit, nekitámaszkodott a farakásnak s körülnézett. A világon béke volt, mintha minden megelégtült volna s a napfény ugrálva játszott a havon. A gazda nézte mindezt, megtelt a szíve, levette a süvegét s azt mondta hangosan:

— Dicsértessék a Jézus Krisztus!

HORVÁTH IMRE: KÉT ÚJ VERSE

A KÖZÉPKOR DICSEÉRETE

Ó falak fölött vérben ázott
sok század nyomtalan szaladt át —
most is nyulnak bottivek, rácsok,
mint mikor még lovagok látkák.

Lovagok s lenge messzi lányok...
Álmuk még mintha itt kerengne —
és intene valami áldott
és halkabb, hűvöb szerellemre.

A szavaik is szebbek voltak...
Szebbek, lágyabbak, kedvesebbek
s ők jobban kedvelték a holdat,
ki oly kedves a kedveseknek.

Es ők is kedvesebbek voltak
talán a méla holdas égnék.
Míg most merengve átkarollak:
ó kedvesem, tudom, hogy érzed:

volt valami — rég semmivé lett! —
valami varázs dalban, csókban,
valami, ami égig fényített
a „legsötétebb” középkorban.

MERT SIRSZ KISFIAM

Vak közönyöd fel nem tört csigaházad,
melynek mélyében elrejtéd magad.
Csalogatják, mint hajdan a csigákat
kertünk komor piatánjai alatt.

De nem mutatod meg magad — mit bánod,
ha sírni kezd a meggyötört gyerek,
ki már annyi ezerféjével játszott —
csak eggyel nem játszhatott még: veled.

Pedig úgy egy játékát sem szerette,
ahogy téged — új játékát — szeretne —
s nem akar mást, bár bábu annyi van...

Számára nincs más. — Es már anyja sincsen,
ki patakzó könnyeire tekintsen
s riadtan kérdeje: miért sirsz kisfiam?

Jávor Béla:

Karácsonyesték

Régi karácsonyesték kísértenek. Miért van az, hogy a szentesték az emlékezés oly éles rávilágításában jelennek meg és vonulnak el ilyenkor az ember előtt, hogy külön-külön le tudnának írni valamennyit, attól kezdve, hogy már halvány páslákolás öntudatával bírtuk az eszüinket.

Ha mást nem, egy képet, ami egy pillanatfelvétel ideje alatt rögzítődött valamikor emlékezetünk lemezére, vagy egy apró mellékeseményt, mondást, színt, helyzetet, ami megkülönbözteti ezt vagy azt a karácsony esténket a többi hústól, negyventől, vagy ki tudja hánytól, mindig fel tud idézni magában a legsivatagosabb úton vándorló ember is.

Négy és fél éves koromban átéltem szentestémre már egészen világosan vissza tudok emlékezni. Látom ma is az angyalt, amint végigszállt a petróleumlámpásokkal gyéren megvilágított kisvárosi utca fölött és fényes trombitát illesztve ajkához, adta meg a harmadik jelt nekünk, a szomszédból sikongva átrohanó gyermeknek, hogy a nagy esemény bekövetkezett: itt a karácsonyfa.

A következő években, emlékszem, sokat bosszankodtam amiatt, hogy nem bírtam többé felfedezni a szárnyshogytató angyalt a téli est egén, bármilyen képzelet-felcsigázón figyelmeztettek is, hogy: „Ni, ott repül”. S mai napig is fáj, hogy csak egyszer, egyetlen egyszer, egész kicsi koromban jutott ilyen boldog látomás osztályrészemül.

Nagyobb gyermekéveimben karácsonyról-karácsonyra pontosan ki tudnám mutatni az élet valóságainak fájdalmas uralomrajutását a gyermetegül mennyei szenteste-hangulatokon. Ma is mérges vagyok azokra a kis pájtásainra, akik először igyekeztek engem felvilágosítani az angyaljárás mese-voltáról. Pedig tulajdonképpen sajnálnom kellene őket, hogy mostohább családi körülményeik oly korán lerombolták szent ülvizióikat, ha egyáltalában volt, bár egy percük is, amikor ebben a boldogító hiedelemben ringatózhattak. Emlékszem: sokáig nem tudták teljesen megdönteni a szülői szó megingathatalannak érzett alapjaira épült meggyőződésemet. De a kételkedés rövid korszakában, tudom, a karácsonynak nem volt már meg a szememben az a tündéri ragyogása, ami korábban elkápráztatott, felemelt átszellemítet. S mikor a következő év karácsonyi előkészületei közben a tanítóm folytatta a felvilágosítást és a tanszék tekintélyével hengerelte le megmaradt ábrándjaimat, a tisztánlátás öröme helyett keservesen sírvakadtam. Csak évek múlva tudtam meg, hogy az édesanyám akkor szemrehányó levelet írt a tanítónak: miért tette ezt? ... S most, hogy lassankint összes ábrándjaim fogytához érek, az az érzésem, hogy ezt az egyébként derék tanítót el kellett volna mozdítani állásából. Mert óriásit, megbocsájjhatatlanul hibázott. Illuziót gyilkolt, hitet ölt.

Ahogy visszamerengek, szigorú ítélőszéket ülök szentestei hangulatrontóm felett. Így kérelhetetlenül a tüzevetés büntetésével sújtom a hosszú pipaszárat, amelynek rettentő bagóllatát édesapám minden alkalommal túlhamar fújta reá karácsonyánk gyertyalángjaira, korai véget vetve az ünnepi ujjongásnak, csodálkozásnak, ellágyultságnak, hogy elhárítsa a tűzveszedelmet és teljes családfeji nyugalommal indulhasson kaszinói kedvtelése felé, amelyekről a többi csibukozó bácsival ezen az estén le tudott lemondani... Süt-

lyos itéletet érdemel ez a kaszinó is. Le kellett volna rombolni akkor.

De eszembe jut az utolsó karácsonyeste, amelyet a szülei házában töltöttem és ime, eloszlanak kíméletlen indulataim.

Elsőéves joghallgató voltam és Budapesten irnokoskodtam egy adóhivatalban. Akkor csapott meg először a filiszterség sziklasztó szele... Ünnepszombatján délig idézéseket kellett gyártanom s elmakacsolásokat bevezetnem, ami annyit jelentett, hogy csak késő este érkezhettem haza kicsi szülővárosomba, amikor mindenütt rég kialudtak már a szentestei lángocskák és szinte már éjtél misére készülődtek a csa-

Éjtéli misére...

ladok. S otthon aztal lepek meg, hogy vártak ream a gyertyagyújtással. És mikor beléptem, a bátyám és az öcsém a „Mennyből az angyal”-t hegedülte a fa alatt, amit nyárspolgári divatnak éreztek volna addig, de amire rábirta őket a gondolat, hogy a család egyik tagja — ez-alkalommal először — csaknem kimaradt a szentestei együttlétekből. Az apám se vette elő a csibukszárat, hogy időelött rácélozzon az égő gyertyára; ott álltunk mind a jövő sejtésének határozatlan imbolygásával szívünkön, elmerülten és könnyesen, amíg tövig nem fogytak a gyertyák, mint-ha éreztük volna, hogy ez az utolsó karácsonyest, amely mindnyájunkat egyesíti az az anyai házában.

A következő évben, 1913-ban külföldön bolyongtam és bécsi háziasszonyom drót-

vázú műkarácsonyfája mellett élesztgettem magamban hazai hangulatokat, 1914-ben pedig a bátyám egy északgalíciai város katonai temetőjében álmolta a hősi halottak szentestei álmát.

Katonakarácsonyok következtek...

Egyik káplárom betlehemi énekeket kántáltatott bakáimmal a volhiniai arconalton, szakaszparancsnoki fedezékem előtt s szemben az oroszok puskalövés nélkül tisztelték a mi állásainkból itt is, ott is felhangzó áhítatot.

Aztán szibériai fogolytáborok hideg barakkjaiban köszöntötték redm puzta és fájdalmasan hazasóvárgó karácsonyesték. Egyre, amely a távol Keleten, hosszú évek után először lobbant fel számomra karácsonyfa-lángok melegítő fényével, különös megrendüléssel emlékezem vissza. Egy kőkasztrnya óriási termében állítottuk fel a fát s magyar pap mondott alatta beszédet. Nem is beszéd volt ez: síró hazarepedés, otthoni arcok könnyes idézése, egelestromló könyörület-esdés s a vigasztalás nehéz kísérlete, ami fiatal zászlósok, tartalékos főhadnagyok és ősz honvédezedések együttes, vegrázó férfizokogásában talált nagy, általános feloldódásra.

Hazautazóban ért 1920-ban a karácsonyest. Hajónk, amely november végén indult el a vladivosztoiki kikötőből, a Vörös-tenger kellős közepén hasította a vizet december 24-én. Németek voltak a zsúfolt, japán óceánjáró gőzös főbérői s az ő előrelátásuk szerezte meg nekünk, erdélyi magyar hazatérőknek is a szenteste külsőségeit. A fedélköz hosszú étkező-asztalain feldíszített karácsonyfák dőltek s míg kint a forró égöv tengere fölött nyári melegben süttött a hold, bent a karácsonyfák körül iskolás fegyelemben ülve zuzmarás, havas szent éjszakák emlékeivel énekeltek a német és magyar bajársak a „Stille Nacht”-ot.

Most pedig behunyom visszanező szemem: nem akarom látni a kóbor legényestendők karácsonyestjeit, amelyeket hónapok szobák magánosságában vagy kávéházak füstös levegőjében egyre keserűbben sívárabban és egyre méltatlanabbul töltöttem el.

Arra az estre villantom rá ismét a tekintetemet, amely már a saját otthonom ünnepe volt.

Akkor én kínos erőfeszítéssel igyekeztem meghonosítani házámban a régi-régi karácsonyaim hangulatát. Mindenféle furfanghoz folyamodtam. Ajándék-meglepetéseket készítettem elő; látni sem akartam a fát, amíg díszítették; naiv önámítással csegetttyűszóra siettem be a fénylő és megrakott fényőhöz, hasonlóan ahhoz, ahogy sikongva berontottam hajdanán. De nem értem célt vele. Csak előtrásos díszlet maradt a karácsonyfa anélkül, hogy az a meleg tartalom töltötte volna el a légkörét, amire én kíváncsi voltam s a szívrepesés helyett bizonyos boldog megnyugvással bár, de mégis korcs otthonérzéssel, kielégítetlenül s az egykori szentesték honvágyával meredtem a fényzőrök üres szípközbébe.

Csak akkor vigasztalódtam meg egészen a régi otthon szétesése miatt, mikor már gyerekkocsit tolhattam a fa alá.

Mert az otthon teljességét csak ez adja meg. S mert a karácsony a Gyermek ünnepe.

KARÁCSONYI TÁRSASUTAZÁS

Irta: AUBERMANN PÉTER

Az állomás váróterme

az izgalom villamos feszültségével van tele. A karácsonyi társasutas résztvevői felajzott idegekkel várják a pillanatot, amikor beszállhatnak kocsijaikba. Egy fal-ka utas a rendezők asztalát áttörhetetlen gyűrűként zárja körül. A kérdezősködések, információkérések pergőtűzt a rendezők heroikus elszánt-ságga állják. Mindenkit kiköszölnak, minden érdeklődésre, még a legnaivabbra is, szakszerű szabotossággal felvilágosításokat adnak. A terem különböző pontjain az ismerősök csoportokba verődve pihető izgalommal az utazásról tárgyalnak. A fiatal lányok mintha tüzes taplót csempézett volna valaki pehelykönnyű cipőik talpa alá, folyton izegnek-mozognak. Amott egy fiatal asszony élénken felnevet, mintha csiklandozná. A közelében két öreg úr áll. Hervadt ajkaikon mosoly gyul. Savó vérük most élénkebben kering. Mozdulataikban nincsen semmi bágyadság. Sorra üdvözlik ismerőseiket s fiatalosan megropogtatják kezüket. Egy házaspár az utolsó pillanatban fujtatva tör be és belefurja magát a tömeg közé. Arcukról le lehet olvasni, hogy mindkettőjüknek fel van gereblyézve a kedélye. A férfi oldalbordája házsártos nőszemélynek néz ki. Villogó szemekkel és válogatatlán szavakkal röffen rá férjére, aki kapkodva rakja egymás mellé a csomagokat, közben ide-oda pillant, ügyet sem vetve „házi keresztjének” csepülésére. Megszokhatta már az ilyesmit az évek hosszú során. Ugy lát-szik családi életét úgy tartkítja a házsártoskodás és zsembe, mint a só és a paprika az ételt.

Amikor a nehéz mozdony begördül a külön-kocsikkal az első vágányra, kitérül a váróterem ajtaja. Az utasok széles áradatként kihömpölyögnek a Perronnra s pillanatok alatt felkapasz-kodnak az elegáns kocsikra és megkeresve kijelölt szakaszaikat, elkezdik a berendezkedést. Rengeteg poggyászt gyömöszölnek be fülkéikbe. A bórondók piramisként tornyosulnak egymáson, amelynek csúcán egy-egy kalapskatulya vagy neszeszer ékeskedik. Végre megtörtént az elhelyezkedés. Aki csak tehet, az ablak közelében tolta előre hadállásait és igyekezett a legjobb ülőhelyeket ismerősei számára gyarmatosítani. Ezalatt a mozdony pihenő állásban pőfékelt és serényen erő gyűjtött a hosszú uthoz. Amikor a Perron éramutatója az indulás percéhez érkezett, felkászolódt, szívverése gyorsabbá vált és sűrűn szuszogni kezdett. Az ablakoknál egymás-mellé préselve fejek és karok jelentek meg, bucsuszavak röpködtek a levegőben, amit a lenn-állók zsebkezdő lobogtatással, meg „szerencsés utat”, „aztán irjal!” kiáltásokkal viszonzáltak.

Az egyik fülkében

az ablak mellett egy ki-párnázott arcú, duplatokás, tartru és jólöltözött úr terpeszkedett. Hurkaeszerű ujjába egy csomó drágaköves gyűrű vágódott. A jólét és fölényes meglegedés vigyorgott le a puha arcáról. Testének hájas domborulatáról fel lehetett tétélezni, hogy cipője befűzésénél külső segítségre szorul. Mellette egy csinos, raffinált eleganciával öltözött nő foglalt helyet. Ugy hatott, mintha valami divat-szalonzó cséppent volna ide. Ruhája egy állt rajta, mintha ráöntötték volna. Válonatuj volt s talán legelső alkalomra vette fel. Kalapja, amely kétségtelenül a párizsi divat dernier erije, olyan szögben és síkban volt a fejére illesztve, amiből könnyűvérűségre és kacérságra lehetett következtetni. Arcbőre a kozmetika aranyzabályai szerint volt kikészítve. Szemöldökeinek kihégyeztet szénfeketé ivelése élesen kirajzolódott rózsaszínűre árnyalt arca felett. Ugy húzódtak végig homlokán seprős pillái felett, mint valami fekete szívárvány a hamvas bárányfűlőkön. E felhők közös csillagként parázolt két élénk szem. Ezek a szemeken, mint nyitott részen keresztül egy különös, kíváncsi és zabóllatlan lélek kandikált ki. Ki tudná megmondani, hogy ezek a cikázó pillantások mit műveltek már eddig? Fagyosan, metsző gunnyal, fölényesen végigsik-lottak ügyefogyott embereken: lánzólon és ki-hívóan, karvaly módjára belevájtak kiegyensu-lyozott lelkekbe és ott mindent felborítottak. Ez a tekintet azt látszott elárulni, hogy kedve telik, ha marósvként árad másokra és csak nagyrit-kán tud bárszonyosan simogatóna válni. A hölgy cigarettára gujtott. A kellemes aromájú füst, amely hosszú uszályként, kigyószzerűen tekerődött feje körül, csakhamar betöltötte az egész fülkét. Miután cigarettáját elszívta, amelyet va-lami előkelően hanyag mozdulattal tartott két uja között, kinyitotta a retiküljét, amelyből a szépségápolásnak nélkülözhetetlen kellékeit sze-degette elő és gondosan hozzáfogott bájainak fe-lülvizsgálásához, illetőleg kipótlásához. Amit ed-

dig férjének mondott, az szívsimogató, mézes-má-zos szavakból állott. Nem tudni, hogy e szavak mögött ravasz és alkalmazkodó önzés, kiszámított érdek lapult-e meg vagy gyengéd rokonszenvből fakadtak. Nem egy éleszemű megfigyelő megál-lapíthatta, hogy ennek a nőnek az egyéniségében sajátos keveréke volt az igényes dómának, a sportladnyek és a modern Putifárnának.

Az út első órái

Amikor lemorzsoldódtak. Az utasok szinte észre se vették; mintha csak az imént szálltak volna be kocsijaikba. Alig térül-tek-fordultak máris a hatásrállomáshoz érkeztek, ahol minden különösebb zökkenő nélkül megtör-tént az utlevél- és vámvizsgálat. A hangos be-szélgetés alábbhagyott. Egyesek szunyókáltak, miközben feljűk a vonat szabályszerűen ismét-lődő lökéseitől biccenő mozdulatokat tett. Mások előszedték elemősiájukat és jóízűen lakmározni kezdtek. A már említett testes iraság egy egész csomó ujságot böngészett már végig. Nem ma-radt más hátra, mint az apróhirdetéseket tal-lózni. Amikor letette az ujságot, tekintete ráve-tődött szemben ülő utitársára. Eddig keresztül-nézett a feje fölött s egy fikarenyi figyelemre sem méltatta. Az utitárs egy huszonhárom év körüli nyurga, szemüveges fiatalember volt. A jóléttől duzzadó ur unalmában megszólitotta a melázó fiatalembert, akit ez a kitüntetés kissé meglepetésszerűen ért. Eleinte bagatel! dolgokról folyt a társalgás, majd amikor egy kissé beleme-legedtek, a hájas úr saját magára terelte a szót. Elmondotta, hogy nagyvállalkozó és jelentős gaz-dasági tranzakciókkal foglalkozik. Most is első-sorban nem azért vesz részt a társasutazáson, mintha szrakozni vagy világot látni akarna, ha-nem hogy fontos üzleti ügyeket lebonyolítson. A fiatalember, aki különben bölcsészhallgató, ára-dozva mondta, hogy alig várja, hogy külföldet lásson. Amikor ezeket a szavakat kiejtette „vilá-gáros”, műzeumok”, „művészet”, nyugati kultu-ra”, akkor valami kellemes meghatólottság vett erőt rajta. — Szép, szép, tette hozzá fölényes ajk-biggyesztéssel a vállalkozó. — Ne vegye zokon, de Ön még tapasztalatlan. Tudja fiatalember, Ön a nyugati kultúra mezején csak az aranykalá-szokat látja, de még nem az üres szalmát és a sűrű gázt, amely ugarjait szelbélien és hosszában felveri. Minden egyes szava, mintha epével lett volna leöntve. Érthető, hogy érzékenyen hatottak a fiatalemberre. Amikor magához jött, próbált

NÉZTEM CSENDES FOLYÓBA...

Néztem csendes folyóba régi reggel,
az ég tele volt rózsás fellegekkel.

A fellegek csak szálltak, meg nem álltak,
a vizen kicsi álom-hajók jártak.

Felléptem a világos lenge hídra,
lenn aranyhalak úsztak s lomha vidra.

Valahol selymes lány fűvet kaszáltak
s engem egy kicsi háznál haza vártak.

Néztem csendes folyóba, nyári déli volt,
felhőtlen tiszta volt a régi égbolt.

A parton arany buzatáblák rengtek,
víg legények, lányok aratni mentek.

A kertekben harangvirág csilingelt,
madár, lepke szórta az élet-ingert.

Én messziről néztem, hogy fut a hullám;
a nyári nap szent forró heve hullt rám.

Néztem csendes folyóba: életembe.
Vajjon jön-e bitoros naplemente?

Bitoros naplemente, csöndes este,
mikor élet-folyómba csillag les be.

S gyöngé párák szállnak a csöndes, tiszta
magasba, mint a lelkem, vissza, vissza.

És folyómat nyugalmas ősi renddel
magába issza hangtalan a tenger.

SARKA LAJOS.

néhány ellenvetést tenni, de az utitárs egy-ket-tőre letorkolta. — Végelemzésben — szavalt a parvenük kakaskévelésével és bizonyos vállve-regető hangon — mint mindennek, a kulturának is a pénz az alapja. Keressem Ön kulturát olyan embereknél, akiket a fekete nyomor csontmarka fojtogat. A bankárok csillogó aranyai és nem a romantikus fellegergető poéták szellemi röppen-tyűi irányítják a világot. Egy jó valutájú csekk többet ér egy szekérszék irodalmi írka-firkánál. — Mialatt ezeket mondta halvány szenttelensége le-tűnt az arcáról. Csupa temperamentum volt, ke-verve egy jó adagnyi demagógiával. Ez az eleve-nek s holtak felett itélkező demagógia néha egé-szen az ékesszólás magaslatáig emelkedett és tö-mörveretű szavakban robbant ki belőle.

A nagyvállalkozó

ezután az egyetemista ta-nulmányai felől érdeklődött. De ez az érdeklődés csak trambulín volt, hogy arról újból visszaugor-hasson saját témakörébe. — En nem szégyellem megvallani — eresztette ismét bő lére szavait — hogy nem valami sokáig koptattam az iskola padjait. Valami rossz fat tettem a tüzre — ami-kor ezt mondotta, felesége, aki eddig oda sem he-derített férje szőszátyarkodására, hanem helyette egy külföldi képes magazint börgészett, hirtelen felnevezett. Emberünk ezt észrevette. — No, ne ijedj meg drágám, nyugtatta meg feleségét, nem most történt; régi kópéságról van szó. Már sokszor el-meséltem neked. — Ja, ugy, válaszolt az asszony, akkor igazán nem vagyok rá kíváncsi.

— Tudja — fordult ismét a bölcseszahallgató felé — én nem voltam kapható arra, hogy értel-mellen verssorokat és képleteket szajkózzal be. Kezdettel fogva ellensége voltam a pedagógiai tömegetetésnek. Aztán nem is voltam olyan jámb-or anyámasszony katonája. Persze ez a tudós professzoroknak nem volt inyére s ezért kidobtak az iskolából. Akkor majd megpukkadtam mér-gemben, most azonban örülök, hogy olyan korán szabadultam meg onnan. Mit értek vele azok, akik teleszedték a begyüket tudománnyal? Leg-főbb középkerü filiszterek lettek, nem egy meg teljesen elkallódott közlők. En azonban — erre helykén felszegte a fejét — nem tudománnyal, hanem józan eszemmel szereztem vagyonomat. Hogy miként járjon az ember saját lábán az élet-ben, biz' ezt elfelejtették az iskolában a fejünkbe tölcseézni. Mit használ nekem az, hogy diploma van a zsebemben s egyéb semmi? Higye el, hogy diploma nélkül, de egy kövér buzgyarissal és jóadagnyi aggálytalansággal mérhetően sokra lehet vinni. Többre, mint azok a tízenhárompró-bás puritánok, akik a becstelenség keskeny pal-lóján végeznek kínos egyensúlyozó mutatvá-nyokat.

A fiatalember

néhány csipős megjegyzést szeretett volna tenni, de mielőtt kimondta volna őket, benyitott a kalauz s bekáltott, hogy a vonat már közel jár a svájci határhoz. A társalgás ez-zel félbeszakadt.

Az unalom és fáradtság leolvadt az utasok arcáról. Hosszu órákon keresztül élvezték a hó-sipkás hegyek és mély völgyek páratlan szépsé-geit. De nem csak a vonat, hanem az idő is ro-hant. Lassankint elhagyták azokat a helyeket is, ahol a föld magasra emelte a hátát s a francia föld dombos vidékein és síkságain szágul-dottak tovább. Már sok állomást hagytak el, ami-kor megtudták, hogy már csak rövid idő választja el őket a megérkezéstől. Ismét mozgolódás tá-madt. Az utasok ki-kínöztek az ablakon, miaiatt fantáziájuk bőven buzogott. Agyukban tömegesen felrajzoltak Párizsról alkotott képzetek. A nők valószínűleg elsősorban arra a Párizsra gondol-tak, amely az elegancia, a sikkes öltözködés és az haute couture diktátora. Az üzletembereknek ez a szó azonban egyéb képzetekkel is vársult. Ők a francia metropolisról azt is tudják, hogy gazdag bankjai, fényes üzletei és élénk kereskedelme van. A Párizsba utazóknak nem csekély hányada olyanokból is toborzódik, akiket a főváros kultu-rája, művészete és mondan szórakozásai érdek-elnek. A karácsonyi társasutazás résztvevői között mind a három irányzat volt képviselve.

A vonat zihálva robogott

célja felé. Künn finom patyolatfehér hó szitált a fekete földre. Nem sokára feltűntek a főváros körvonalai. Ezer- és ezernyi villanylámpa fénye reszketett a hatalmas hajtóművek között. A vonat befutott a Gare de l'Est üvegterete alá. A társasutazás résztvevői csoportokba osztva hajtottak szállókba. A bul-várdokon tomboló forgalom a szokottnál is élén-kebb volt. Az emberek hónuk alá dugott csoma-gokkal loholtak a járdákon. A kirkatok tündé-rien voltak kivilágítva. Raffinált választékosan és kifogyhatatlan ötletességgel hívalkódtak ben-nük a drága árú. A kék és piros neonfény rek-lámok egy roppant tűzijáték szikrázó zuhataga-ként hatottak. A vendéglőkben a hagyományos réveillonra készültek. Mindenütt lázas és lármás sürgés-forgás. A templomajók szétszere voltak ki-tárva, hogy akadálytalanul befogadhatassák a hí-vek nagy tömegét.

Párizs készült karácsony szentestéjének meg-ünneplésére...

A G Y E R M E K

Megbocsátok...

— Ha-hó, ha-hó! — vidám üdvrivalgások helyettesítették a patakviz loccsanását, kipirult arcu, viháncoló gyermekesereg csuszkált, korcsolyázott, a szánkót toltá, egymást püffölte hölglyóval, élvezte, ahogyan csak a gondtalan gyermekkorban vagyunk képesek, télapó ajándékait.

Pali vágyakozva nézte a partról tarsalt, észre se vette sápadt arcockáján legörülő könnyecsképet, ami egyenesen bicegő lábacskaára hullott.

— Istenem! — sóhajtotta — de szeretnék én is köztük lenni!

— Fiúk, versenyre — mondta Akos, a legedzettebb, legügyesebb korcsolyázó a fiúk között — a hidig meg se állunk!

— Ne menjetek — figyelte föl Pali, meghívva a part közelében lezajló tervezetést — onnan ma jeget vágtak ki a kocsmáros jégvermének, még bele találtak esni az így keletkezett lékba!

— Ne félt minket Pali, nem vagyunk mi olyan ügyetlenek, tehetetlenek.

— ... Mint én — fejezte be Akos szavait Pali a valami kimondhatatlan fájdalom ezoritotta őszesze szivecskéjét.

— Igazuk van, ha tehetném, én is csak olyan lennék, mint ők, nem riadnék vissza semmitől — gondolta fájo beismeréssel. Főlnézett.

— Itt is a hid, lám ott az a repedszettségű nyílás. Jaj, csak bajuk ne történne!

De már közeledtek is széles iramban a versenyzők, azaz rendre elmaradoztak, vagy még sem? Akos hatalmas ivben szinte röpült, arcán diadalmas gyönyörűség, dehogyn is vigyázott.

— Megállj, jaj vigyázz! — sikoltotta élébe Pali s még erősebb sikoly remegtette meg a lomha, téli kődöt Akos részéről, aki pillanatok alatt a jeges vízbe zuhant s kétségbesetten kapaszzkodott a csipkés jégszilánkokba:

— Segítség, segítség, végem van!

Ki hallotta volna meg? A gyermekesereg távolban morajlott, csak a bicegő Pali volt a közelben s most minden erejét szinte földöntúli megerősítéssel igénybevéve, közelébe lehajló ágába kapaszkodott, míg az recsegeve tört le, őt is a földhöz verve.

— Csak még egy pillanatig, Akos, ne hagyd magad! — kiáltotta a szerencsétlen felé s már az ágat mag előtt tolvá, a lék felé csuszolt. Óvatosan lehasalt a jégre s az ágat Akos felé nyújtotta. Csak az ég adhatott erőt a nyomorék gyermektestben, hogy az ágba kapaszkodó Akost az ég segítségével kimenthette szorult helyzetéből.

Csodálatos módon Pali még csak meg se érezte a kalandot, de Akos alaposan áthült. Felépülése után első utja Palihoz vezetett. Szeretettel ölelte meg:

— Hogyan köszönjem meg neked, amit velem tettél, hiszen te valóságos kis hős voltál, az életem mentetted meg! Utolsó pillanatban nyújtottad felém az ágat, tovább már nem tudtam volna magam tartani! Az Isten áldjon meg bátorságodért, drága Pali! Soha, soha nem fogom elfelejteni!

— Légy nyugodt Akos, az én jutalmam az, hogy nyomorék léteimre segítségére lehettem.

KARÁCSONY ESTE

Eljött a karácsony
Messiási fényel,
Egy kisdéd született
Betlehemi éjjel.

Leszállt föléljük
A béke angyala
Szent nyelven hirdetvén:
„Megjött Isten fia”.

Kis jászolban fekszik
Az isteni gyermek
És egy égi csillag
A barlangra fényt vet.

Barlang közelében
Eppen akkor este
Néhány ifju pásztor
Jézuskát kereste.

Barlang közelében
Eppen azon este
Néhány ifju pásztor
Nyáját legeltette.

És meg is találták
Kit oly régen vártak
S kit a jászol előtt
Hódolva imádtak.

ERTSEY GABI,
III. elemi oszt. tan.

Próféták sóhaja

Amikor még nem volt karácsony, rab-szolgák milliója görnyedt a fáraók palotájának súlyos kövei alatt, Kápuában száz-ezernek kellett meghalni, mert fájt az állati sors, a cirkszaban tengeri háborút vityak, hogy gyönyörködjön Cézár és a nép a vérben, tivornyák vigalma haragitotta a hatalmas Istent, ostoba jóslatokkal ámitották a népet, állatokat imádtak a Teremtő helyett, bálványoknak áldoztak... gyermekeket; öleztet Karthágóban!

Mikor ez történt, így strt fel a próféta az égre: „Harmatozzátok, ó egék on-

nan felülről... nyíljék meg a föld és adja elő az Üdvözítőt...”

És Ő nem jött még. Várt.

Amikor már volt karácsony. Sokan nem tudták, de akik ott voltak, a Szent Szűz, az angyalok, Szent József és a pásztorok megértették, ki jött a földre. És terjedt a karácsony ünnepe: a katakombák üldözésében lent a föld alatt, aztán vad népek között egyre többfelé, míg végre mindenütt a földön ünnepelni kezdték a Gyermeket és karácsony lett a szívünk kedves ünnepe, karácsony az örömünk, erőforrásunk és vigaszunk!

És ma sokan nem akarják a karácsony! Vissza akarják vinni a népeket oda, ahol a karácsony előtt voltak.

Oroszországban ma milyen a karácsony? Talán összejön a család a szentestén és éneklé a mélységes orosz karácsonyi dalokat?

Oroszországban nincs család. A gyerekek nem tudják, mit jelent ez a szó: édesapám, édesanyám, kis korukban beadták őket szüleik a detdomy-ba, a szovjet-gyermekotthonba. Még ezen a napon se simogattja őket szüleik szerelő keze.

De talán a detdomy igazgatósága gondoskodik róluk? Igen, az állam folyósítja a fiúk eltarására a pénzt, de az eltűnik. Hány helyről panaszkodnak, hogy nem kapták meg a szükséges pénzt... 1934-ben kétszáz ezer gyermek tartásdíjának vesztett nyoma. És a fiúk éheznek, jáznak, pusztá japriccsen alszanak, húszan-harmincan egy szobába préselve.

Templomba mennek-e? — Nem lehet! Lerombolták az Isten házáit, vagy múzeumokká alakították át.

Hát Isten szolgálóit ott nem hirdetik a karácsony örömteli titkát? Van-e még pap Oroszországban? A kommuniszták tizennyolc éves uralma alatt negyvenkétezer-nyolcszáz egyházi személy vesztette életét...

Szegény orosz gyermekek, azt sem tudják már, hogy... van karácsony? Honnét is tudnák, hiszen a naptárt átalakították, Istent száműzték és karácsony ünnepe is egyszerű munkanap.

Ott újra advent van s Ő nem jön még. Vár. Mire? Az igazak sóhajára... Rátok, hogy vágyakozó imádsággal leedsjétek Őt az egész földre!

Rontó Pál

Palikának a Jézuska
Lombfűrész is hozott.
Ott is hagyott menten mindent:
Csakót, puskát, dobót.

Csak a lombfűrész érdekli
S már ki is próbálja:
Felmászik nagy ügyel-bajjal
Az asztal lapjára.

Fűrészrel vigan. S szülei
Nézik kővé válva:
Kopasz lett a karácsonyfa
Alig maradt ágal

(F. V.)

Horváth Árpádné karácsonyi üdvözléte a gyermekekhez

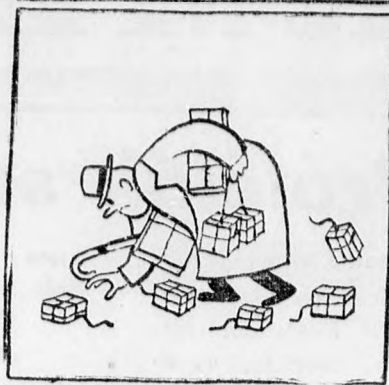
Karácsonykor gyermeket ünnepel az egész világ... Jézuskát, aki jászolban fekszik, két kicsi karját kitérve, hogy az egész világ minden gyermekét szívéhez szorítsa... Angyalkák térdelnek az istálló ajtó két oldalán, énekelnek, aztán átveszik Jézuska ajándékait: a szeretetet, békét és áldást és osztják, osztják mindenkinek kivétel nélkül. Vannak akik megbecsülik azokat és vannak, akik elveszítik...

A nagy fényes csillag megállott a Jézuska bölcsője fölött. Jelezte, hogy megszületett a Megváltó, akit az emberek négyezer év óta vártak... Hozzávezette a pásztorokat, a királyokat, akik leborulva imádták őt és ajándékot vittek neki... Vezessen el titeket is a hit csillagfényére a Jézuska bölcsőjéhez... boruljatok le... imádjátok őt és igérjétek meg neki, hogy mindenkor szeretni fogjátok, hogy neki szolgáltok és követitek útjain, hogy megbecsüljétek az első karácsonyi ajándékot és szívetekbe zárjátok erősen, hogy azt onnan soha el ne veszítétek!... Boldog karácsonyt!

Apuka és az ajándékesomagok...

Apuka elindult jól bevásárolni, sse is gyűlt hamar rengetek sok holmi.

De a csomagokból, amelyekből sok van, legalább három-négy a földre pottyant.

A sok bosszuság közt feltalálja magát, apuka: mire jó ez a télikabát?

A csomagocskákat ujrára kötözte és így sétált haza — vigan füstölögvé.

KERESZTREJTVÉNY

48. (291.) szám.

Beküldte: Páll V. Géza

„Dicsőség mennyben az Istennek, békesség földön az embernek!”

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
19																	
21																	
25																	
27																	
32																	
36																	
40																	
44																	
50a																	
55																	
58																	
65																	
66																	
70																	
72																	
75																	
78																	
80b	81	82	83	84	85	86	87	88									
89	90																
93																	
95																	
97																	

Megfejtésül beküldendő: A vízsz. 1., 41., 72., 95. és 97. A függ. 1., 16., 18., 29. és 81 sorok. Beküldési határidő: 1938. január 5.

Vízszintes sorok:

1 Azt szokták mondani, hogy jobban kong. Egyébként a „borosok” nem örülnek ennek. 10 Félbeszakadt mulatság. 19 Egyes országokban ilyen irányzatok vannak ma. 20 Kaucsuk, ön, rize és korpapiaca világhírű. Nagy kikötő. 21 Akinek visket, az rendszeren... 22 Sokan szeretik inni. 23 Mutató szó. 24 Sok krokodil is élvezi vizet. 25 Kis kutya és neves angol utópista. keresztnevének első betűjével. 26 E-vel, csehiz-

vákiai város és ha... valamit kap valaki karácsonyi ajándékot. 27 Z. T. és ...nemü. 28 Gyakori rövidítés. 30 Ugyanez. 31 Vallás röv. és Jolánban van. 32 U-val végén lóvászárkor van. 33 Személynév. 34 Franciául: én. 35 Juh teszi a réten. 36 EHR. 37 Latin helyhatározó. 39 A 10. vízsz. vége. 40 Van, aki alkuszik rá a vásárban, de főznek is vele. 41 Nagyhirű zeneszerző. 43 Egyik boxoló a másikkal... 44 Vissza: Nagy magyar költő. 45 Hamis. 46 Igeköto és kis magyar folyó. 47

Fonetikus betű. 48 A-val, szülő. 49 Fontos házi-szer. 50-a Fontos ruhadarab. 51 Vissza: Évezek és mennyezetben van. 52 Névtű. 53 Igeköto 55 Észak-európai népek. 57 Felkiáltó szó. 58 U. a., mint 37. vízsz. 60 Német névelő. 61 Irány. 63 Az ilyen bor jó karácsonykor! 65 Eszt sziget. 66 Kettős más-salhangzó. 67 Szerzetesek. 69 Azonos betűk. 70 Okori nép. 71 Személynév és házi állatka, névelővel. 72 Az egyik karácsonyi mise ez. 75 Kicsinyítő képzőszócska. 76 Magyar város, fegyháza híres. 77 Személynév. 80-b Fordított Géza más-salhangzó. 82 Acdün. 85 Tüzesít (a Nap is). 88 Rangrövidítés. 89 Egymásmellé gyűjtő. 91 Szép sportot művel ez... végén felesleges betűvel. 93 Külképviselést is vezethet. 94 Előadás egy módja. 95 Huszra mondjuk. 96 Az egyszerű leány ilyen. 97 Ez a kis Jézus.

Függőleges sorok:

1 Karácsonyi ének kezdő sora. 2 Nevezetes hid Velencében a Canal Grandén. 3 Az öt sankt-galleni szerzetes egyik neve és Napoleon fiának elterjedt neve Rostand drámája szerint. 4 Állandó latinul. 5 Gáspár, Menyhért és Boldizsár. 6 Egy betű pótlással mutató szócska. 7 Főparancsnok volt a bur háboruban. 8 Mauricius szigetén élt nagy madár. Elpusztult. 9 Vissza: Héra papnője és azonos betűk. 10 Vármegye, de magyar uszobajnok is. 11 Ferenc József megkoronázója, keresztnevének kezdőbetűje. 12 Amerikai tánc. 13 Cimzés rövidítés. 14 A régi közjogban nagy szerepet betöltő kormányhatóság. 15 Az a folyó, ahol sok vér folyt el Olaszországban, névelővel. 16 Karácsonykor énekeljük. 17 Piacokon látható. 18 Karácsonyi ének kezdete. 29 A kis Jézus. 37 Német mutatózó és vízi növény. 38 Neves költőnk és írónk. 40-a Rangjelzés. 41 Angol politikus, volt miniszterelnök, de Pesten ilyen nevű palota is van. 42 Idegen 3 és rövidítés. 49 Rag. 50 Fának van. 54 Misika. 56 Mutatózó és két névmás. 58 Ellentétes kötőszó és Emánuelben van. 59 Bem vezérkari főnöke. 61 Volt magyar kultuszminiszter. 62 Állomásban van. 64 Helyet! 65 Felvigyázók. 67 Repedésben van. 68 Bája. 70 Sa. 71-a Ellentétes kötőszó. 73 Ment. 78 A csicsói. 79 Munkásember a mozdonyon. 80 Ilyen hely is van. 80-a Igazat adok neki. 81 Magyar történet. 82 Lovas betűi vegyesen. 83 Pamlag, parzsául. 84 Biztató szó. 85 Ellentétes szócska. 86-y, pártoskodás. 87 Persza királyi fejdísz. 88 Fényesség, németül. 90 Gyergyói Atlétikai Club. 92 Étkezés. 96 ...abat mater dolorosa.

48. számú keresztrejtvényünk helyes megfejtése:

Vízsz. 1. Gepida. 7. Aratás. 15 Tanárnő. 26. Tömörkényi. 39. Töredék. Függ. 2. Ebonit. 10. Törvény. 115 Tamarisz. 26. Távirat. 32. Gomora.

Helyesen megfejtették: Beregszász Loló, Csibi Lenke, Makor Béla, Kiss Lajos, dr Simon Gyula, Derzsy Zoltán, Mikoss Aladár, Márton Emilia, Miklós Gergely, Rác Gerő, Lázár Béla, Buzás Imre, Kapros Ödön, Darvas V., ifj. Soltész József, özv. Tedeschiné Pethő Anna, Papp Mózes, Lukács Lajos, Mihály Imre, Szabó Józsefné, Oberst Béla, Zonda Magda, Halmay Nóra, Rác Lajos, P. Réthy Apollinár, Ruscak Endre, Czompó István, Loy István, Páll V. Géza.

A jutalomkönyvet Derzsy Zoltán professzor, Nagyvárad, nyerte meg, elküldöttük.

ROVATVEZETŐ ÜZENETE

Olvasóinknak, keresztrejtvényeink megfejtőinek boldog és békeséges karácsonyi ünnepeit kívánunk. Adja az Ég, hogy életükben soha se legyenek nehezebb problémák — min! egy-egy keresztrejtvény megfejtése.

M. E. (Csiksztereda.) Intézkedtünk, hogy lapunkat megkapja a szünidő alatt is. Könyvesztályunk is elintézte a kért dolgokat. Jókívánatait köszönjük és szívből kívánunk mi is boldog, kellemes ünnepeket.

Készült a Szent László-nyomda Rt. körtorgógépén Oradea, Str. Regele Carol II. No. 5